Dr Dragutin Nežić

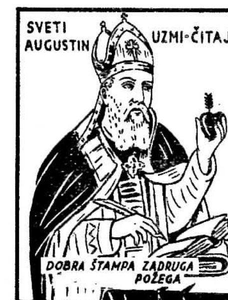
Duc in altum!

Svećenička razmišljanja

Fra Zlatko Ilić
III. tečaj Požega
o Hinko za svoj!!! [illegible]

DUC IN ALTUM!

Luk. 5, 4.

Odobreno po nadbiskupskom duhovnom stolu u Zagrebu riješenjem od 6. listopada 1942. broj 9771.
Tiskanje ove knjige odobrio je Državni izvještajni i promičbeni ured u Zagrebu odlukom od 28. listopada 1942. broj 16687.

1942.

NAKLADA »DOBRA ŠTAMPA« Z. S O. J. — POŽEGA
TISKARA »GRAFIKA« (A. KURTNAKER) — POŽEGA

Dr Dragutin Nežić

Duc in altum!

Svećenička razmišljanja

Predgovor

Kao duhovnik u Zavodu sv. Jeronima u Rimu od god. 1939. do 1941. držao sam duhovne nagovore hrvatskim svećenicima. U miru i laganom radu, na tlu Vječnoga Grada nastala je ova zbirka svećeničkih razmišljanja.

Namjeravao sam ove nagovore pojedinačno štampati u časopisu za svećenički duhovni život, no kako taj danas ne izlazi, odlučio sam, da ih izdam u posebnoj knjizi.

Neki su članci dulji, čitave rasprave. Htio sam neka važnija pitanja svestrano razjasniti. Mnogim je nagovorima uzeta za podlogu koja ascetička knjiga, da čitatelj usput upozna nešto i ascetičke literature. Sveto Pismo navodim gdjekad latinski, a gdjekad hrvatski, prema tome, kako gdje ljepše pristaje i zvuči.

Knjiga je namijenjena svećenicima. Da nam osvježi uzvišena načela i da nas oduševi na rad oko vlastite duhovne izgradnje i za požrtvovno vršenje našega zvanja. Jednako može ova knjiga koristiti i redovnicima i klericima, samo što će klerici gledati svećeništvo kao uzvišeni cilj, prema kojemu im je težiti i za nj se savjesno spremati. Dobro bi bilo da ovo čitaju i sjemeništarci višoškolci, da ne zabace tako lako nakanu, kojom su započeli svoje školovanje, da jednom budu požrtvovni svećenici. Može se dati u ruke i vanjskim đacima, koji se čine prikladni za svećeništvo, da, kad budu izabirali zvanje, ne stave svećeništvo na zadnje mjesto

u ljestvici vrednota. Što je netko dulje svećenik, to bolje uviđa, ako iole nastoji biti vjeran svomu pozivu, da je izabrao najuzvišenije zvanje, u koje je vrijedno utrošiti čovječji život.

Knjigu treba čitati polako, s mnogo pažnje i razmišljanja, a ne površno i na dušak. Samo tada će biti čitatelju od duhovne koristi. Napose je prvi dio dosta težak i traži veću napetost uma. No trebalo je, da se stanoviti motivi i načela temeljito razdrobe, da nam knjiga donese pravu duhovnu korist.

Po ovoj knjizi mogla bi se obavljati i dnevna razmatranja, mogu se po njoj održati i duhovni nagovori. Mogao bi se njome služiti i svećenik, kada sam obavlja višednevne duhovne vježbe.

Knjigu posvećujem hrvatskome katoličkom svećenstvu, napose dragim Svetojeronimovcima.

U Zagrebu na dan Uzvišenja sv. Križa 1942.

D. N.

CILJEVI I PUTOVI

IDEALI I ŽRTVE

Čovjek je razumno biće. Bitna je značajka razumnih bića, da djeluju svršno, to jest: postavi se cilj, odrede sredstva za postignuće cilja i onda se radi. Samo iz takova svršnog djelovanja proizlaze djela, za koja velimo da su lijepa, savršena, uzvišena, vrijedna.

Graditelj najprije zamisli kuću. Ima ideju t. j. zamisao, kako bi zgrada imala izgledati. Za ostvarenje te ideje, za postignuće postavljenog cilja potrebna su sredstva. U ovom slučaju građevni materijal: cigla, cement, željezo. Kad se pak sve to dobavi, ipak ne možeš, gledajući hrpu cigle i željeza, vapna i boje, reći: O kako je to nešto skladno i lijepo! Potreban je tu graditelj, razumno biće, koji će prema svojoj ideji uzeti od tog materijala toliko i na taj način ga rasporediti, koliko i kako to smatra nužnim za ostvarenje ideje, za postignuće cilja. Graditelj će ostaviti stanoviti dio sredstava neupotrebljenim i ako se ne može reći da ono, što tu ne upotrebljava, uopće ne valja. Tantum — quantum! Toliko samo sredstava i na taj samo način, kako to zahtijeva postignuće cilja. U tomu je savršenstvo razumnog djelovanja.

Da izvede svoju zamisao, ostvari ideju, traži se od graditelja žrtava, samoprijegora, napora. Velika je žrtva već sam intelektualni rad, koji je utrošio u razrađivanje ideje. Sada kad se ideja ostvaruje, mora biti svim silama uposlen: da upravlja i određuje, ponovno ispituje i mjeri. Zbog

sretnog i savršenog ostvarenja ideje u čiju se službu stavio, graditelj će se mnogo žrtvovati. Ne će čitave dane sjediti u krčmama i dati sebi svirati sevdalinke, niti će se duboko u noć zabavljati u društvima, makar bila ona odlična, vrijedna i poštena. I toga će se odreći, samo da ne bude ujutro mamuran, nego da se rano svjež nađe na gradilištu te osobno upravlja izvedbom. U radu će nastojati da se strogo provode načela, t. j. naučno utvrđena i praksom prokušana pravila, koja zajamčuju uspjeh.

U ovome primjeru imademo sve elemente, koji dolaze u obzir kod djelovanja čovjeka kao razumnog bića. Prvo je ideja, zamisao. Ostvarenje zamisli je cilj nastojanja. Uzvišeni cilj, za čijim ostvarenjem težimo, zove se i ideal[1]). Ispravnost u djelovanju i uspjeh rada zajamčuje niz zdravih načela, kojih se valja čvrsto držati[2]). Vjernost ideji i načelima zahtijeva od čovjeka stanovite žrtve. No kad jedna lijepa ideja preuzme potpuno čovjeka, čitavo njegovo biće, on tada postaje sposoban i za teške poslove i za najveće žrtve.

Idealizam i značajnost

U velikom carstvu ideja stoje nad ostalima etičke, ćudoredne ideje. Na primjer pravednost, iskrenost, dobrota, milosrdnost, poštovanje i ljubav. „Sve se etičke ideje mogu svesti na dvije: religioznost i altruizam: ljubi Boga i bližnjega“ [3]). Ljubiti Boga i bližnjega, t. j. biti religiozan i altruista znači: ne biti egoista. To pak nije moguće bez vlastitih žrtava, bez svladavanja i odricanja. Zato ih imade mnogo, koji priznaju da je lijepo i

[1]) Idealom se naziva i osoba, koja nas savršenstvom svoga duha i djelovanja osvaja te joj želimo biti slični.

[2]) Načela ili principi jesu sudovi, prema kojima se sredstva svršno raspoređuju i ravna postupak.

[3]) Dr S. Zimmermann, Duševni život (Zagreb 1932.), u kazalu pod: ideja.

plemenito biti altruista, ali ih je razmjerno malo, koji su spremni žrtvovati se, često se odreći i u većem opsegu vlastitih udobnosti radi Boga i bližnjega. Čine to samo duševno jači, koji vide, da su ideje iskre i odsjev božanske mudrosti te da je užitak ostvarivanja etičkih ideja daleko nad sjetilnim užicima. Oni ne mogu biti bez ideja i bez žrtava, kao što riba ne može biti da ne pliva ili ptica, da ne širi krila i leti. Takove ljude, koji se žrtvuju za ostvarenje uzvišenih i zdravih etičkih ideja (ideala) zovemo ljudima ideala ili idealistima. Riječ idealist ne označuje borca za ostvarenje nemogućih i nesavršenih ideja, koje samo fantazija predočuje kao izvedive ili savršene. To bi bio fantasta. Idealist je onaj, koji se bori za ostvarenje doista savršenih i makar uz teške žrtve ostvarivih ideja (ideala).

Čovjeka, koji se dosljedno i ustrajno bori i žrtvuje za svoje ideale, zovemo karakternim ili značajnim čovjekom. Karakter ili značaj u etičkom smislu je skup moralnih, voljnih dispozicija proizašlih iz praktičnih načela, t. j. sudova, koji se pri djelovanju rađaju u svijesti, izričući obveznost, da se radi tako, kako to traži savršeno ostvarenje postavljenog cilja, makar to bilo skopčano s poteškoćama i zaprekama. Etička nas načela neprestano uvjeravaju, da je uzvišeno, plemenito, opravdano, nužno biti dosljedan i žrtvovati se. Tako načela podbadaju volju da ustraje.

Karakterna dosljednost nipošto se ne može nazivati tvrdoglavošću. Tvrdoglav je onaj tko se uporno bori za ostvarenje neke ideje i nakon što mu drugi pokažu, da je ideja kriva, ili da je pogrešan put, kojim je on nakanio poći do njezina ostvarenja. Naprotiv, karakteran čovjek odustaje od onoga što upozna da nije dobro i bira drugi put i način, ako se osvjedoči, da je njegov pogrešan. Karakteran je samo onaj čovjek, koji se ustrajno bori za istinite i zdrave ideale i ravna se samo po ispravnim i plemenitim načelima.

Kad nečija idealnost i karakternost postigne tako visoki stepen da je spreman za svoje ideale doprinesti najveće žrtve (izgubiti imovinu, obitelj ili isti život), nazivamo ga moralnim junakom, herojem.

Vrhunci idealizma i značajnosti

Ipak treba naglasiti, da nije vrhunac čovječjeg savršenstva zauzetost za ideje i dosljednost u načelima isključivo samo naravne etike. Ne smijemo zaboraviti, da je rod ljudski odmah, ili barem vrlo brzo, nakon stvorenja Adama i Eve uzdignut u nadnaravni, vrhunaravni red. Ideje, ideali i načela toga područja jesu najuzvišenije ideje i načela. I žrtve, što ih prinosimo za vrhunaravne ideale jesu najplemenitije žrtve. Karakterne t. j. u načelima dosljedne ličnosti toga vrhunaravnog poretka zovemo duhovnim, kreposnim ljudima, a heroje toga reda svecima.

A u sastavu toga svrhunaravnoga reda postoji jedna ustanova osnovana od najvećega genija, sveca i heroja Isusa Krista, Sina Božjega, kojoj je zadaća uvoditi ljude u nadnaravni život, upućivati ih k najvišem cilju, k Bogu. Ta institucija jest katolička Crkva. Zato nema zauzimanja za plemenitiju ideju niti ima savršenijeg altruizma nego li: posvetiti se misiji katoličke Crkve, boriti se i žrtvovati za ostvarenje nadnaravnoga poretka, vrhunaravne svršnosti. Biti idealista i altruista u najuzvišenijem i najsavršenijem smislu i značenju jest: biti apostol Isusa Krista.

Budi uzor idealizma i značajnosti!

Jesi li, rimokatolički svećeniče, ponosan radi toga, što te je Otac svih ideja pozvao u službu ostvarivanja najuzvišenijih ideja? Jesi li spreman na žrtve za najuzvišenije ideale svoga svećeničkog poziva? Da li se ozbiljno nastojiš izgraditi u značajnu, karakternu ličnost? Da budeš jaki značaj nadnaravnoga reda, t. j. produhovljen, krepostan svećenik, ako li ne baš potpuni heroj — svetac? Nastojiš li izgraditi sebi skup sigurnih i čvrstih načela, koja će uvijek rukovoditi tvoje djelovanje, da ono bude dosljedno, svršno i jedino tada i uspješno?! Obavljaš li razmatranja i duhovna čitanja? Po njima se stalno primaju novi poticaji i duhovni se horizont sve više širi. Što bolje upoznajemo uzvišenost naših ideala i što nas nadnaravne ideje jače prožmu, to ćemo biti spremniji i na veće žrtve.

Divan je svećenički lik onoga, tko se uspio izgraditi tako, da se ravna uvijek prema jasnim nadnaravnim motivima i svom se dušom zauzima za ostvarenje vrhunaravnih ideja. On je doista pravi svećenički značaj, sličan Kristu, alter Christus. A prava je rugoba onaj svećenik, kojemu fale oznake i obične etičke značajnosti: istinoljublje, pravednost, poštenje i slično. Nastojmo upoznati slabije strane svoga značaja te ih stalno ispravljajmo! Budimo uzori idealizma i značajnosti: „forma facti gregis ex animo!" (I Pet. 5, 3).[1])

---

[1]) Lijepih misli i poticaja ove vrste daju članci biskupa Mahnića sabrani u knjižici: Dr Antun Mahnić, Knjiga života. Osijek 1923.

UPOZNATI SEBE I UPOSLITI VOLJU

Duhovno živjeti ne znači samo čuvati dušu u milosti Božjoj. Znači, tu milost i povećavati. Znači, postepeno sve više rasti u Božjoj ljubavi i u raznim krepostima. To je cilj prema kojemu mora čovjek usmjeriti sve svoje moći. I mudro ih s tim ciljem uskladiti. Gdjekada je stanoviti utjecaj sjetilnih moći na razum i volju štetan ili manje podesan. Valja ga odstraniti ili izmijeniti. Stoga, da bismo mogli svoje moći i njihove osebujnosti što bolje iskoristiti za svoju duhovnu izgradnju i za ciljeve uzvišenog našeg poziva, potrebno je da ih ponajprije dobro upoznamo. Tada će trebati proračunano uposliti volju, da izvodi ono, što upoznamo, da je potrebno ili korisno vršiti. Odatle je jasno, da se s naše strane traže dva bitna uvjeta za uspješnu izgradnju: upoznati sebe i svjesno te proračunano uposliti volju. Rekao sam, da su to dva glavna uvjeta s naše strane, jer i milost Božja, koja pridolazi od Boga, još je potrebniji uvjet duhovnosti. Spasitelj je rekao: „Bez mene ništa ne možete učiniti" (Iv. 15, 5). Po milosti on podiže naše duševne moći u vrhunaravni red, darovima Duha Svetoga i ostalim vrhunaravnim stanjima (habitusima) usavršuje njihovo djelovanje. Nemojmo nikad zaboraviti da je nastojanje oko duhovnoga života ili kršćanskoga savršenstva vrhunaravni posao.

Upoznati sebe

Raznovrsne su čovječje moći. Razum i volju brojimo među čisto duševne sposobnosti, a od osjetnih su moći neke izvanjske: vid, sluh, njuh, okus i opip, a druge unutarnje: pamćenje i mašta (fantazija). Ovdje nismo nakanili podrobno opisivati značajke (baš) sviju pojedinih moći. Isto tako ni primjenu svake od njih na duhovno nastojanje. Nastojat ćemo ovdje istaknuti i razjasniti činjenicu, da se jedna te ista od tih duhovnih moći ne ispoljava kod različitih pojedinaca u istoj jakosti ni na iste načine. A niti kod jedne te iste osobe jednako u raznim okolnostima. Zato ni postupak s pojedinim moćima nije kod sviju jednak niti u svakoj okolnosti isti.

Svaki je pojedinac svijet za sebe. Svaki je skup raznih udjela fiziološkog, psihičnog, misaonog, voljnog i osjećajnog zbivanja, razvijanja i djelovanja. Kod nekoga prevladavaju više učinci jednoga od tih područja, a kod drugoga imadu glavni utjecaj pojave drugoga od tih sustava. Jedan imade svoju glavnu oznaku, vrlinu, jaku manu ili slabost u tjelesnom, drugi u živčanom, treći u osjećajnom dijelu. To je, što želimo sada razjasniti s nekoliko primjera. Tom ćemo prilikom imati u vidu ne toliko prednosti, koje pojedinac imade pri duhovnom nastojanju od ove ili one moći, nego ćemo više gledati na smetnje, koje od njih nadolaze.

Kod mnogih, napose mlađih, glavna je smetnja duhovnom životu u suviše bujnoj i podražljivoj mašti. Mašta (fantazija) im snažno prima vanjske utiske, zatim ih bujno razrađuje, sklada, uljepšava. Po tom ih u raznim kombinacijama često iznosi na površinu svijesti te tako muči čovjeka, koji je nakanio kreposno živjeti.

Kod drugih može biti uzrokom nestalnosti u dobru prejaka čuvstvenost, odnosno, često i naglo izmjenjivanje čuvstava. Često se u njima bude radosna čuvstva, ugodni osjećaji. U tim se časovima veoma lako oduševe za dobro i spremno poduzimlju sve potrebno za napredak. No kad se iznenada izmijene ta sretna čuvstva u sjetna, ili pak osuše,

izmijeni se u protivno i duševno raspoloženje. Od srdačnih čina ljubavi k Bogu prelazi se na slabosti, mlakosti, površnosti. To dizanje i spuštanje čuvstava i oduševljenja biva kod pojedinaca u manjoj mjeri, ali kod gdjekojih često i uz loše posljedice tako da je za njih to glavno područje, kojemu moraju posvetiti posebnu pažnju.

Kod trećega može biti znatna smetnja duhovnosti u pogledu saobraćaja s bližnjima. U saobraćaju s ljudima svatko osjeća, da su neki ugodni i milo je s njima drugovati, dok se druge nekako teže podnosi. No gdjetko imade po naravi veoma povećano to lučenje ljudi u simpatične i nesimpatične. Dakako da to ne pogoduje duhovnom životu, ako se zapusti i ne kuša ispraviti.

Proučavajući sebe gdjekoji će opaziti, da su mu glavna zavornica jačega duhovnoga napredka slabi i na brzi umor skloni živci. Općenito je kod ljudi, da razum teže radi, dok je čovjek umoran. Što je tko umorniji, to je razdražljiviji, nestrpljiviji. Lakše se naljuti, popusti sjetilnosti i slično. No ima iznimaka, koji se izvanredno brzo živčano umore. Postanu slični akumulatoru, koji se veoma brzo nakrca elektricitetom i dosta mu je približiti prst, već pucaju iskre. Kod jednoga ove, kod drugoga one vrste.

Slično je kod onih, koji ćute opću tjelesnu slabost i iscrpljenost. Njihova duhovnost ne može se razvijati onim putevima i načinima kao kod zdravih i jakih pojedinaca.

A ne bi čovjek mislio, kako i fiziološka pojava loše probave znade imati jak odraz i na duševno stanje. Takav čovjek trpi glavobolju, neraspoloženje, skrupulozniji je, razdražljiviji, gubi volju za rad.

To bi eto bili neki primjeri glavnih kočnica duhovnoga života kod raznih pojedinaca. One obično proizlaze iz vrste temperamenta (ćudi), iz fiziološkog ili psihičkog sastava. Ako nam uspije kod

sebe uočiti takvog glavnog čimbenika i njegove učinke, posvetit ćemo tom glavnu pažnju i brigu. Neke od takovih smetnja mogu se našim nastojanjem i uz pomoć milosti Božje sasvim ukloniti. Druge nije moguće sasvim odstraniti, ali se mogu ublažiti. Neke se pak slabosti ne mogu ni ublažiti. Radi njih će se duhovnosti dotičnika odrediti posebni put i način, koji odgovara njegovu sustavu.

Oni što smo ih spomenuli u prvome primjeru, kod kojih je glavna smetnja duhovnom životu u suviše bujnoj i podražljivoj mašti, čuvat će se suviše uzbudljivih utisaka. Oborit će i oči prema potrebi, ili ih svratiti na nešto indiferentno. Štetno obnavljanje intenzivnih utisaka, koji su već sadržani u mašti vješto će protjerati koncentracijom pažnje na druge predmete ili predodžbe, koje su kadre da ga također veoma zaokupe i zadovolje, a koje nisu zle ili štetne. Tako n. pr. predodžbe o svojim poslovima, izletima, umijećima i sl.

Drugi, kod kojih je glavni uzrok nestalnosti u dobru prejaka čuvstvenost, odnosno naglo i često mijenjanje čuvstava, poduzet će sve što je potrebno, da ga te promjene nipošto ne dovode u stanja, koja žaloste dušu. Nastojat će dobro iskoristiti vrijeme jakih i bujnih čuvstava. Usmjerit će ih prema Kristu Gospodinu i Majci Mariji. Njima će klicati, njima pjevati, njima osjećaje svoje poklanjati. U tim danima sretnoga raspoloženja nastojat će sebi sakupiti što više duhovnoga kapitala, napose izrazima ljubavi kod sv. Pričesti, takozvanim strjelovitim molitvama i slično. Jer ako po tom čuvstva i jenjaju, stepen milosti i ljubavi, na koji se čovjek u tim sretnim danima popeo, ostaje u duši. U danima nepogodnoga raspoloženja valja nastojati raznim motivima barem da se sačuva milost posvećujuća u duši. Milost će i porasti strpljivim podnošenjem suhoće.

Slično će i oni, koji su veoma melankoličnog temperamenta (sjetni), uložiti glavnu brigu

ne u to, da se sasvim riješe melankolije, jer im to ne će uspjeti, nego će gledati, kako će je ublažiti, kad se pojavi, da ne bude štetna po duhovnost. Nastojat će se rastresti šetnjom, prijateljskim čavrljanjem, pa makar da i prospavaju dio dana, samo da ne padnu u štetnu žalost i mlakost.

Treći, kojemu je znatnija teškoća u pogledu saobraćaja s bližnjima, vježbat će se, da budu ljubezni prema nesimpatičnima. Činit će im usluge, paziti da način razgovora bude prijazan, a držanje ustrpljivo. Molit će za njih i željeti im dobro.

Tko je veoma slabih i na brzi umor sklonih živaca, nastojat će da ih ojača, odmori. Vršit će i on čine pobožnosti, napose molitvu, ali će si sve tako rasporediti, da se suviše ne umori. Što se tiče straha pred grijehom, kad osjeti jače razne podražaje, mora imati na pameti, da je drugo podražaj, a drugo pristanak. Sam podražaj još nije grijeh, nego istom svojevoljni pristanak. Zato, tko imade stalnu volju čuvati vjernost Bogu i u takovim slučajevima zazove ime Isusovo i Marijino, može biti bez straha pred grijehom.

Slično će biti i kod onih, koji trpe opću tjelesnu slabost. Duhovnost takvoga nipošto se ne može razvijati istim načinom kao kod čvrstog i zdravog čovjeka. To ne znači, da on ne može biti duhovan. Neka se dobro prouči, a onda udesi svoje djelovanje i duhovne vježbe onako, kako to dopušta njegova slabunjavost. On se ne će siliti da sate prokleči ili da pravi velike žrtve. Budit će u sebi čine odanosti i ljubavi prema Bogu, pazit će na čednost, ljubežljivost i nastojat će da mala djela vrši savršeno. To će biti njegov put.

Tko trpi od fizioloških smetnja, loše probave i sl., gledat će, na koji bi si način mogao pomoći. Neki se moraju stalno čuvati stanovitih jela, više se kretati. Dobro je pitati savjet liječnika.

Kada se tako vremenom upoznamo i nađemo načine, kako da se vladamo i što nam je poduzeti, budemo li zatim doista tako i postupali, moći ćemo uz mnogo manje napora veoma lijepo duhovno napredovati. Inače možemo potrošiti mnogo truda, a da ne postignemo trajnog i solidnog uspjeha.

Ovo proučavanje samoga sebe, kako smo ga do sada opisali i primjerima objasnili, nema biti puko psihološko motrenje i postavljanje diagnoze. Valja i od Gospodina moliti prosvjetljenje razuma. Radi sigurnosti za valjanost naših zaključaka i planova, dobro je posavjetovati se i porazgovoriti sa svojim duhovnim vođom ili sa stalnim ispovjednikom.

Uposliti volju

Nakon svega razlaganja mnogi će reći: „Poznam ja sebe veoma dobro, a ipak ne napredujem. Zalijećem se, pa opet stanem. Kao loš motor: pokrene se uz veliku buku, ide korak, dva: i opet ništa. U ovoj ili onoj zgodi, na pr. u duhovnim vježbama, oduševim se za stvari duhovnoga napredka, a onda opet brzo klonem, brzo napustim ozbiljan rad". Tu je po srijedi neaktivnost volje. Nju treba živo pokrenuti, da s velikom ustrajnošću izvede u život nacrte, o kojima je bio govor u prvome dijelu.

Ima pojedinaca, koji su puni nacrta i osnova. Znadu izraditi savršene planove i postaviti smjernice. Ali kad treba te osnove ostvariti i planove izvoditi, ne dostaje im žilavosti i ustrajnosti. Mora nadoći netko drugi, koji opet ima smisla za praktični rad i mnogo ustrajnosti, da izvede posao. U duhovnome životu ne može tako biti. Tu ne može netko drugi mjesto nas raditi i izvoditi djelo po našim nacrtima. Mi se sami osobno moramo dati na posao oko svoje duhovne izgradnje. Osobito važnu riječ imade u tome naša volja; ona je moć spiritualne duše. Stoga, ako li nije već sasvim iskvarena, ona želi raditi oko duhovnoga posla. No nailazi na kočenje i smetnje sa strane sjetilnoga dijela čovjeka.

Taj dio naginje k materiji, ne voli naprezanja, izmiče od žrtava. Da unatoč zapreka volja izvede ono, što je potrebno za duhovni napredak, treba je razumom vući i poticati, a ujedno i oslobađati od sebičnih težnja nižega čovjeka.

Volja se najuspješnije pokreće jakim motivima, koje joj predočuje razum u prilog stvari, koju valja izvesti. Te spoznaje, motivi, volju potiču, oduševljavaju. Motivi mogu biti općenite naravi i posebni. Općeniti su, koji vrijede općenito za sve poslove, koji se tiču duhovnosti. Na pr.: „Kako je uzvišena revnost nad mlakošću", ili: „Koliko je Spasitelj nas ljubio, zar da mu se iznevjerim ili da ga nemarom vrijeđam?" Posebni su motivi oni, koji potiču volju baš na stanoviti neki određeni posao. Oni se odnose na ono, što je potrebno poduzeti za iskorjenjivanje određene koje mane ili za usavršenje koje kreposti. Na pr. motivi za očuvanje sv. čistoće: „Kako je blaženo čisto srce i sladak mir, što ga ono posjeduje! Ta napokon zemlja nema takovih dobara, kojima bi se moglo zasititi ljudsko srce!". Ili motivi za podnošenje nesimpatičnih ljudi: „Pa i on je član mističnoga tijela Kristova kao i ja! Nije on kriv svojoj nesimpatičnosti", i t. d.

Podkrepljujući volju raznim motivima valja je poticati da često izvodi čine, koji su u prilog kojoj kreposti ili su proti kojoj mani. Tako se stiče dobra navika ili se ukloni zla u onom predmetu, na koji se vježbanje odnosi. Opetovanjem istih čina stiče se vremenom neka lakoća u tom poslu (t. zv. habitusi). Ne smije se zaboraviti, da osim vježbom stečenih dobrih naravnih stanja (habitusa) postoje i od Boga ulivena. Potrebno je molitvom i željom izići ususret milosti Božjoj, koja povećava te na krštenju ulivene dobre sklonosti (stanja). Potrebno je molitvom i dobrim djelima zasluživati sebi i djelujuće milosti, koje nas pomažu i kod samoga djelovanja. Stanovita strogost života, kojom se ograničuje mekoputnost, ide također u prilog volji. Kad tijelo nije tako tromo, lijeno i sjetilnim ugodnostima odano, požuda ne zamračuje toliko razum, te je sposobniji bodriti i poticati volju dobrim motivima.[1])

Tako smo razradili dva temeljna uvjeta za ispravni duhovni život, a to su: upoznati sebe i dobro uposliti volju. Istina, na vrhuncima duhovnoga života (u mistici) ne dolazi u obzir toliko djelovanje čovjekovo, nego prvotno Gospodin Bog djeluje u duši. Ali do tih se visina obično ne dolazi bez ovakova predhodnog ustrajnog nastojanja, kako smo ga u ovome članku opisali.

---

1) J. Lindworsky, D. I. napisao je knjigu: Psychologie der Aszese, II. izd. Freiburg im Breisgau (Herder) 1936., gdje zastupa i to mišljenje, da se stalnom vježbom ascetskih čina jedne te iste vrste stiče spremnost i lakoća (habitus) u vršenju samo te vrste čina. A poriče, da bi time na neki način volja kao takova postajala spremnija i za čine druge vrste. Iskustvo uči, da u vrhunaravnom pogledu stanovita dosljednost i strogost života olakšava rad duha u svakom pogledu, jer ograničuje mekoputnost i drži tijelo izdignuto nad komotnošću i mlohavošću. Inače bi česti postovi dali lakoću samo u vršenju postova, bičevanje samo lakoću u podnošenju udaraca. A znamo, da iz tih vježbanja slijedi n. pr. i veća spremnost za molitvu, za karitativni rad, za čuvanje sv. čistoće i t. d.

Veoma je vrijedna knjiga J. Lindworskog o uzgoju volje napose kod djece i omladine: Willenschule, 4. izd. Padeborn 1932. (Verlag von F. Schőningh). Knjiga je prevedena na sve poznatije jezike, a talijansko izdanje nosi naslov: L'educazione della volontà. Ed. Morcelliana, Brescia 1940.

MOLITVA I RAZMATRANJE

Štovati presv. Srce Isusovo ne znači podati se nekom čudnom i nejasnom misticizmu satkanom oko kulta jednog isključivo materijalnog čovječjeg srca. Štovati presv. Srce Isusovo znači sebe učiniti svjesnim i sretnim dionikom onoga života, koji je u svoj punini, savršenstvu i ljepoti buktio i bukti u uzvišenoj osobi Isusa Krista, Boga-čovjeka. Isti taj život struji i po mističnom tijelu Kristovu. On je i u nama, jer i mi smo dijelovi Isusova mističnog tijela. „Regnum Dei intra vos est" (Luka 17, 21). Život je Božji u vama! Samo mi nijesmo uvijek toga svijesni. Mi taj život ne proživljujemo u njegovoj punini. A to zato, jer se slabo u nj uživljujemo. Način, kojim se naš život svjesno veže s božanskim životom jest molitva i razmatranje. Po molitvi i razmatranju prodiremo i uživljavamo se i u bogatstvo života presv. Srca Isusova.

Da, molitva i razmatranje je uživanje u Božji život, ona je svjesno i ugodno proživljavanje svrhunaravnosti. I to je moje uživanje, moje proživljavanje. Molitva je stoga dio života moje vlastite duše. Ona je manifestacija moga duševnog zbivanja. I to najsavršenija manifestacija, jer je bogatstvo duševnoga života u tome, što se razum može zabaviti svim u idealnom stvarnom redu postojećim istinama i bićima. I to razumsko djelovanje prate čini volje te razna čuvstva. Vrhovna su bića: Bog, Isus Krist, primarne su istine: Bog je naš Otac, Krist je naš Život. Ako li je dakle bogatstvo duševnog života u tome, što predmetom moga duševnog zbivanja ne mogu biti sve postojeće istine i bića, mogu li odatle isključiti vrhovna bića i primarne istine, a da se time ne odreknem najuzvišenijih faza moga duševnog zbivanja? Uskratiti svojoj duši, da svoje moći primjenjuje na vrhovne istine i prve principe, znači li to slobodu ili kruto ograničavanje duha? Moliti i razmatrati znači svojim duševnim moćima dati najveći zahvat i zamah što je uopće moguć u ovome životu. To znači uistinu obogaćivati duševni život.[1])

Moli razmatrajući, razmatraj moleći!

Zašto u ovome prikazu stalno stavljamo zajedno molitvu i razmatranje, kao da je to jedno te isto? I jest gotovo isto. Moliti treba razmišljajući, a razmatrati moleći. I kod molitve i kod razmatranja uposluju se iste duhovne moći.

Kod obične molitve najprije se razumom stavimo u prisutnost Božju. Kao što se i dijete najprije približi ocu, onda mu istom počne govoriti. U molitvi govori volja praćena čuvstvima. Njom očitujemo svoje želje. Ne kao da one inače ne bi Bogu bile poznate, nego jer to izvire iz naravi svjesnog voljnog djelovanja. Narav molitve lijepo je izražena u prvom dijelu Očenaša. Ono apostrofiranje: „Oče naš, koji jesi na nebesima" označuje stavljanje duše u prisutnost Božju pomoću razuma. Uloga pak volje pokazana je zazivima: „sveti se ime Tvoje, dođi kraljevstvo Tvoje, budi volja Tvoja!" U običnoj molitvi prevladava skup (kompleks) voljnog djelovanja.

Kod t. zv. razmatranja razum ne samo da imade vremensko prvenstvo, da se naime najprije pomoću njega stavimo u prisutnost Božju, nego i tokom samoga razmatranja imade razmišljanje glavnu ulogu. Razum se trsi, da on najprije što

[1]) Vidi i prikaz Dr. Đ. Gračanina: Odnošaji života i molitve. Bogosl. Smotra 1940., br. 4, str. 283.

bolje upozna volju Božju, da se onda može lakše i savršenije s njome saglasiti naša volja. Razumom nastojimo najprije što bolje upoznati Boga, uzvišenost i obveze svoga poziva. Tada pristupa volja sa svojim činima i željama i to spremnije, što je razum bolje izvršio svoj zadatak[1]). Tako i razmatranje konačno svršava s molitvom, jer svoje odluke i želje, što se odnose na Boga i njegove interese, iznosimo pred Bogom. Razmatramo dakle moleći. Ili još bolje: razmatranje je vrst molitve. Kad se kaže obratno, da moliti treba razmišljajući, znači, da se i u molitvi čini volje nadovezuju na stanovite spoznaje. Valja se također trsiti, da razumom što jače shvatimo sadržaj pojmova (riječi), kojima se u molitvi služimo. Rastresena molitva gubi pravo da se zove molitvom. Prestaje nositi uzvišeno obilježje svjesnoga duševnog doživljavanja.

Vrste molitve i razmatranja

Tolika je sličnost i međusobna povezanost molitve i razmatranja, da se u duhovnoj znanstvenoj literaturi jedno i drugo stavlja pod zajednički rod i naziva se izrazom: molitva. Tako postoji usmena molitva, mislena molitva, afektivna molitva i kontemplacija (promatranje). Usmena je molitva ona, koja se izrazuje riječima ili se drži stalnoga teksta. To je ono što se u običnom govoru misli pod molitvom. Mislena je molitva ono, što obično zovemo meditacijom, razmatranjem. Kod onih koji su već poodmakli u duhovnom životu javlja se afektivna molitva. Žar i velika ljubav su uzrokom, da kod njihova razmatranja prevladavaju i budu veoma intenzivni čini volje i čuvstava. Kasnije, napose na stupnju duhovnoga sjedinjenja, razmatranje dobiva oblik kontemplacije. Napunjen bogatim

[1]) Dakako, time nije rečeno, da je u prvom dijelu razmatranja potpuno isključeno svako djelovanje volje. Već i pojedine čine samoga razmišljanja volja prati stanovitom simpatijom.

spoznajama, bilo naravno stečenim ili svrhunaravno ulivenim, razum pojednostavnjuje svoje diskurzivno djelovanje i kao da roni u Bogu i religioznim istinama. Jednako se i djelovanje volje svede kao jedan jedinstveni akt intenzivne ljubavi. To je kontemplacija, promatranje. Taj stepen tako savršene molitve mistikâ, jest kao neki prelaz k onome intuitivnom gledanju i uživanju Boga, koje se postizava u nebu.

Zato imadu krivo oni, koji pod molitvom misle samo prošnju za sebe, napose za vremenite svoje potrebe. Prosna je molitva tek maleni isječak u velikom krugu molitve i razmatranja. Što je molitva savršenija, sve više dobiva obilježje slavljenja Boga. Duša živo želi proslavu Boga, jer ga savršeno ljubi. Želi da što bolje upozna volju Božju, da onda toj volji Božjoj savršeno podloži vlastitu volju. Volju Božju osobito upoznaje razmatrajući ciljeve svoga zvanja, svoga poziva. U izvršivanju volje Božje, kako se ona očituje preko osobnoga poziva, gleda najsigurniji put k proslavi Božjoj. U tome nalazi i puninu svoje sreće, pravo duševno zadovoljstvo.

Zaziranje od razmatranja

Ako je razmatranje (mislena molitva) ono, što smo gore prikazali, bogatstvo duše i punina vlastitoga duševnog života i proživljavanja, kako se može tumačiti činjenica, da mnogi svećenici osjete u sebi neku neugodnost i odbojnost, kad se spomene riječ razmatranje? Zašto tako veliki postotak svećenika zajedno sa sjemeništem napušta i razmatranje? Zašto se toliki tako lako odriču najsavršenijih čina svoje duše? Kako im najplemenitije manifestacije vlastite duše mogu biti teške i dosadne? Evo razloga!

Ili ne ljube Gospodina Boga. — Bog je naš predobri otac, konačni uzročnik naše egzistencije, svestrani naš dobročinitelj. Komu je teško na Njega

misliti i s Njime razgovarati, nezahvalno je dijete, koje ne ljubi oca.

Ili su napustili svećeničke ideale, zbacili visoke ciljeve svoga zvanja. — Redovno se u levitske redove stupa s mnogo idealizma. Svećenički je poziv: biti propovjednikom Istine i djeliteljem tajna Božjih, boriti se za pobjedu Kristovih načela. Tko tokom godina napusti te ideale i ciljeve, te mu svećeništvo još ostane samo naslov uhljebljenja, taj ne ćuti potrebu da te ideale osvježuje i učvršćuje načela. Takav može živjeti i bez meditacije,

No krivo bismo učinili najvećem broju naših svećenika, kad bismo na njih primijenili te razloge, kao da zbog njih napuštaju redovno razmatranje. Općeniti je uzrok napuštanja meditacije, što ljudi pod razmatranjem misle kao neku umjetno proizvedenu duševnu igru, kod koje se po unaprijed određenom nacrtu moraju nasilno pokretati moći fantazije, pamćenja, razuma, volje i čuvstava. Dolaze im u svijest sheme, što ih iznose pristaše stanovitih metoda razmatranja. Njima se čini, da je takova shema neki nasilnik, koji im bez obzira na individualnost i slobodu nalaže pokretanje duševnih moći. Čini im se meditacija nečim, što se iz vana silom nameće i zato dobiva značaj tereta. Zaboravljaju, da razne sheme i metode razmatranja nisu sama meditacija, i da to nisu prisilni oblici, nego tek samo dobrohotni pomagači, koji nam se nude, da izaberemo onaj način, koji najbolje odgovara našoj individualnosti. Neki zaziru od razmatranja i zato, što misle, da tu treba napamet razvijati čitave rasprave, disertacije. Boje se pomisli, da bi svaki dan morali siliti umorni ili pospani razum, neka sam iz sebe izvija duboke misli, a volju, da bezuvjetno izradi tucet odluka, koje valja toga već dana neminovno izvršiti.

Sic fac, et vives!

Svima, koji na taj način zaziru od razmatranja, preporuča se ovaj sasvim lagani način: Treba samo sjesti (tko hoće, može i klečati), uzeti u ruke knjigu s duhovnim sadržajem i polagano, pažljivo čitati. Lagano čitajući namjerit ćemo se na ovu ili onu istinu, koja privlači našu pažnju, bilo da je sasvim nova, ili je na nov način izražena ili zgodno popunjuje i usavršuje koju od prijašnjih naših spoznaja. Radeći tako danomice, stalno, obogaćivat će se malo pomalo naš duševni život novim spoznajama, novim pogledima. S vremenom će nam se iskristalizirati čitave skupine ideja, što se odnose na nadnaravni život te na povezivanje naravi i milosti. Mnoga ideja prije nejasna sinut će nam jednoga dana jasna kao sunce. Drugu, koja nam je inače jasna po sebi, ugledat ćemo u skladnoj vezi s ostalim skupom istina. Kao što voda u gorskom potočiću brusi šiljate i uglate kamenčiće kotrljajući ih i preobrazuje u glatka i okrugla zrnca šljunka, tako se i redovnim, makar sasvim jednostavnim razmatranjem naše religiozne ideje i spoznaje, čiste, gladčaju i međusobno povezuju. Razrađuju nam se i učvršćuju načela. Sve više nam se osvjetljuju ciljevi zvanja. Prikuplja se rukovjet snažnih motiva, koji su nas kadri trajno održati na visini i u zanosu.

Tolike koristi s tako malo truda! Svakog dana sjesti i komotno, ali pažljivo čitati duhovni tekst. Poput pčelice na raznim cvjetovima razum će se zadržati na pojedinim mislima, dok ga koja zanima i dok čuvstva hrani, a zatim ćemo čitanjem proslijediti. Pojedine spoznaje spontano će izazvati pažnju volje i probuditi čuvstva, kao što se ribice odmah usmjere prema komadiću meke, čim je ubaciš u vodu. I evo nam tada odmah novih odluka, novog oduševljenja za Boga i za naše zvanje. Ne moraju to biti formalne odluke, koje treba nemi-

novno taj dan izvršiti, osim u slučaju, ako smo razmatranju podvrgli koji posao toga dana te razmimišljali, kako nam se valja ponijeti u tom slučaju.

Razmatranje je lakše i bolje, kad je knjiga po kojoj razmatramo punija mislima i ako iznosi stvari u zgodnijem obliku. Ako je priručnik zastario u načinu prikazivanja misli, izmijenimo ga s drugim. Kad to nije odmah moguće, uzmimo si iz njega jezgru pojedinih misli, a sami im dajmo oblik, koji odgovara našoj individualnosti.

Da nam sabiranje spoznaja razmatranjem bude što svjesnije i korisnije, veoma je dobro pribilježiti nakon razmatranja jednu ili drugu misao, koja nas je pri razmatranju zaokupila. Ili barem da se na kraju pitam: Kako bih se ukratko izrazio, da me tko zapita, što sam razmatrao? Ako još onda spontano srcem zahvališ Gospodu, što si makar nešto opet mogao obogatiti svoju duševnost, obavio si krasno razmatranje. I bez kompliciranih shema i metoda, ako među njima nisi našao onu koja tebi prija, ili ako ti misao na njih podsvjesno čini odbojnom samo razmatranje. Sv. Terezija Avilska pripovijeda u svome životopisu, da ona nije mogla drugačije razmatrati, nego li da stalno slijedi u knjizi duhovni tekst. A ipak je iz te meditacije jednoga dana prešla na mističnu kontemplaciju. Zato, jer je postojano meditirala. Sveti je Benedikt osnovao red, koji nosi kontemplativni značaj. Ipak u njegovim pravilima nigdje ne nailazimo na riječ: meditacija. Ali je zato odredio skoro četiri sata na dan duhovno čitanje sv. Pisma, sv. Otaca i drugih duhovnih pisaca. I to duhovno čitanje ima obavljati svaki redovnik lagano i pažljivo i to sam, kako bi se mogao po volji zaustaviti na mislima, koje mu pružaju obilje duhovne hrane i koje su kadre privući volju. Što je to u stvari drugo, nego li pravo razmatranje?!

Tako može razmatrati svaki od nas i bez posebnoga naprezanja. Tko sebi ne bi dao ni toliko

truda te ne bi Bogu Ocu svomu darovao ni to malo vremena, moralo bi se za nj reći da ne ljubi Boga i da lakomisleno proigrava svoje ideale, svoju sreću. U sjemeništu su nam mnogo naglašavali, da ne može biti dobar svećenik, tko ne razmatra. Vjerovao sam to, ali nisam još osjećao značenje tih riječi. Sada, iza deset godina svećeništva, potpuno razumijem tu tvrdnju. U prvim godištima misništva, dok još traje zaliha sjemenišnog žara, ide, živi se. Ali iza 5, 10, 15 godina, kad već i duhovni čini, budući svagdanji, otežaju, svećenik bez razmatranja postaje prazan, duša se suši, čovjek se zapušta, posvema se naturalizira. Ne spašava više ni agilnost vanjske akcije (koja je bila često izgovor za zanemarivanje). I ona jenjava kao što slabi žižak na uljanici, kad je isisao posljednje kapi ulja. „Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde“ (Jerem. 12, 11). Treba nam nužno novih misli, svježih motiva i poticaja, da i decenije, do smrti, ostanemo savremeni i revni, vjerni ciljevima svoga zvanja. Dapače, ne samo da ostanemo vjerni, nego što dalje, da to savršenije odgovaramo svome pozivu.

* * *

Kad je dječak David imao poći proti Golijatu, obuče ga Saul u svoju bojnu opremu. Na glavu mu stavi gvozdenu kacigu i pripaše mu veliki mač. David osjeti, da se ne će tako moći slobodno kretati. Skine sa sebe Saulovu odjeću te u svojoj pastirskoj, sa praćom i kamencima u ruci, pođe u boj i pobijedi. Slično neka učini onaj, tko misli, da su mu na smetnju sheme i metode razmatranja, kako ih preporučuju pojedine duhovne škole. Neka kaže poput Davida: „Non possum sic incedere, quia non usum habeo!“ (I. Kraljev. 17, 38-40). Ali neka se prihvati i stalno drži barem ovoga načina razmatranja, kako smo ga ovdje prikazali. S malo truda postići će znatne uspjehe. I Bog će mu pomoći, jer molitva i razmatranje čovjeka kršćanina nisu samo

naravni čini duše nego i vrhunaravni. Duh Sveti milošću i sedmerostrukim darovima svojim usavršuje sposobnost uma i zagrijava volju. „Spiritus adjuvat infirmitatem nostram" (Rimlj. 8, 26). Duh Sveti, pomažući naše naravne duševne moći, čini „ut possimus comprehendere cum omnibus sanctis, quae sit latitudo et longitudo et sublimitas et profundum; scire etiam supereminentem scientiae caritatem Christi, ut impleamur in omnem plenitudinem Dei" (Efež. 3, 18-19).

GOSPODIN MOJ, BOG MOJ I SVE MOJE!

U časovima, kad čovjek proživljava u duši izvanredno jake dojmove ili stanja, malo govori. I što kaže, to je tek nekoliko riječi. Ali te riječi sadržavaju čitavu njegovu dušu i nutrinu. Tako je i apostol Toma, kad se osvjedočio, da pred njim doista stoji nedavno umrli Isus, izrazio svoju duševnost veoma kratkim, a snažnim riječima: „Gospodin moj i Bog moj!" (Iv. 20, 28). Te su riječi vrijedne, da ih u posebnom razmatranju raščlanimo i prodremo u puninu njihova sadržaja. A budući da se i sv. Franjo češće, prigodom najjačih duševnih pokreta, služio sličnim riječima: „Bog moj i sve moje", to ćemo i te razmotriti u vezi s Tominima.

Toma dakle reče: „Gospodin moj i Bog moj!"

A sv. Franjo nadoveza: „Bog moj i sve moje!"

Gospodin moj

Riječ: gospodin, dominus, ne znači prvotno ono, kako se obično danas uzima čovjeka višeg razreda, koji nije seljak ili radnik, nego intelektualac, građanin. Izvorno je značenje riječi gospodin isto što i kad se kaže: gospodar, dominator.

Pojam pak gospodara predpostavlja, da postoje stvari, koje on zakonito posjeduje. U posjed stvari dolazi se kupnjom, dobivanjem na dar, zaslužbom, a i stvaranjem. U vlasti je gospodarevoj, da može svoje stvari posjedovati, uživati, nji-

ma po volji raspolagati. Može ih prodati, pa i uništiti.

Kada dakle Sv. Pismo naziva Boga gospodinom ljudi, Izraela, svijeta i t. d., kani ga označiti gospodarom svega toga. U tom smislu tumačimo i Tomin usklik: „Gospodin moj!"

Božji su putovi nedokučivi.

Bog je gospodin, gospodar sviju nas, svih stvorova. Nad svima On ima pravo vlasništva, jer je On i sve oko nas stvorio. Doista, veličajne tajne: u času začeća On stvara dušu. I ne bi bilo tjelesnog začeća čovjeka, kad On ne bi htio stvoriti dušu. Zato i ja, čitav dugujem Njemu svoje bivstvovanje. „Eduxit me de lacu miseriae et de lutu faecis (Ps. 39, 3). I da sam ja postao baš taj, koji jesam, a ne drugi, rođen drugdje ili davno prije, ili hiljadu godina kasnije, to je On odlučio. Čudno biva pri duši čovjeku, kad o tom razmišlja! A mogao sam uopće i ne biti. Pa kad me je ipak htio stvoriti, mogao me učiniti, kakogod je htio, staviti me u koje bilo, pa i najniže zvanje i stanje, a da se ne bih nipošto imao pravo potužiti. „Dominus est!" (Ester. 13, 11). Kad bi obrtnik od dragocjene tvari izradio neugledne i priproste predmete, bilo bi začudno, ali je sasvim razumljivo, ako od obične tvari izradi obične predmete. Ako li pak od priproste tvari izradi lijepe predmete i za uzvišenu upotrebu, tada se to samo imade pripisati dobrohotnosti umjetnikovoj[1]).

Imajući sve to na umu ne smije nas smesti nejednakost ljudi na svijetu, bilo u pogledu tjelesnih sposobnosti i životnih okolnosti, bilo u pogledu duševnih darova. Dominus est, On daje svakomu, što i koliko komu hoće. Ako nekomu dade više, drugi nema pravo zavidati. „An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?" (Mat. 20, 15). „In magna domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia" (II. Tim. 2, 20). Gospodin redo-

[1]) Sv. Toma Akv., In omnes S. Pauli apost. epistolas commentaria, Ad Rom., cap. IX, lect. IV.

vno pušta, da se tjelesni i duševni naravni darovi stiču ili gube po prirodnim zakonima: bilo nasljedstvom od roditelja, bilo životnim okolnostima ili po prirodnim događajima. Ako izgleda, da je netko prikraćen u naravnom redu, da mu je priroda i uskratila stanovite darove tijela ili duha, pružena mu je već na zemlji naknada u darovima milosti i zadovoljstva u Božjem sjedinjenju, a konačno će preko mjere sve biti izravnano u nebu. Tamo ćemo upoznati, kako je božanski umjetnik svrstao i velike i male, i ove i one stvari u svijetu u divnu skladnost, čije ljepote nismo pravo zamjećivali, dok smo živjeli na zemlji. Zbunjavalo nas je, što ova ili ona nota nije „kaligrafski" nacrtana, a da nismo htjeli ili mogli vidjeti, da je ipak napisana na pravoj crti te i ova, udarena na glazbalu, doprinosi svoj udio za skladnost melodije. Pa i onda, kad je istočni grijeh rasklimao i pokvario glazbalo ljudske naravi, pobrinuo se za to naš Stvoritelj i gospodar. Pomoću povisilica ljubavi i milosti, te pomoću snizilica pokore, poniženja i drugih duhovnih čina, opet se može postići sklad.

Griješio bi stoga, tko bi govorio, da je Gospod njegovo biće loše uredio, te da bi bolje bilo, da ga nije uopće stvarao i da je Bog napunio svijet protuslovljima i neskladom. Poniznosti nam treba i strpljivosti! Ako je duboki sv. Pavao uskliknuo: „Quis enim cognovit sensum Domini? Quam incomprehensibilia sunt judicia ejus et investigabiles viae ejus! (Rimlj. 11, 34-33), zašto se mi toliko mučimo, da bismo svemu vidjeli zadnje razloge ili se damo smesti kojim prividnim neskladom kod sebe ili u svijetu! Kad jednom spadne koprena naše tjelesnosti, kad budemo duhovnim očima pronicali tajne Božje, istom onda bit će nam u potresnoj razumljivosti jasno, kako smo ludo sudili o uzvišenim Božjim namjerama i o Njegovoj ljubavi.[1])

[1]) A. Bangha, Svijet i nadsvijet, Zagreb 1939., str. 66.

Sicut oculi servorum...

Sada pak potrebno je da se uživim u činjenicu, da kuća moga života stoji na tuđem temelju, da cio moj bitak do posljednje kapi potječe iz izvora, koji nije u meni. Mene drži ruka Božja. On mi je posudio bitak, svaki čas moga života i vremena Njegov je dar[1]). Zato je moj položaj — položaj Božjeg stvora, Božjeg podložnika, sluge Božjega. Njegovo je pravo da mi dovikuje: „Audi Israel!" (Deut. 6, 4) „Dominus ego sum..." (Mal. 1, 6), a moj je najprirodniji stav, kad mu odgovaram: „Loquere Domine, quia audit servus tuus!" (I. Kralj. 3, 9-10). „Sicut oculi servorom in manibus dominorum suorum..., ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum". (Ps. 122, 2).

Tu našu posvemašnju ovisnost o Bogu kao gospodaru našemu još ćemo osvijetliti pomoću nekoliko pravnih načela o vlasništvu.

Res clamat ad Dominum. Ako se stvar izgubi ili ako je živa pobjegne od svoga gospodara, valja mu je opet povratiti. Uvijek ona nosi njegovo ime, kao što novac nosi natpis i sliku vladara. Takav je i moj odnos prema Bogu. Gdjegod bio i kudgod išao, svuda me vežu i prate iste obveze. Nikakva promjena kraja ili mjesta, zanimanja ili odijela, oslobođenje od biskupova nadzora ili od poznate okoline, ne daje mi pravo, da (bez teške odgovornosti) budem drugačiji. „Si ascendero in coelum, tu illic es, si descendero in infernum, ades. Si sumpsero pennas meas diluculo et habitavero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me et tenebit me dextera tua" (Ps. 138, 7-10). Ako se i grijehom otrgnem od Njega, valja mi se opet pod Njegovu vlast pokorno povratiti, ne ću li, da me stignu kazne određene za bjegunce.

Res fructificat Domino. Ne samo da ne smijem bježati ispod vlasti Gospodinove, nego mu

---

1) A. Bangha, Svijet i nadsvijet, str. 56—57.

moram biti na čast i slavu. Ponajprije svojim životom da mu budem na slavu i radost, a ne da se i na meni ispune riječi Geneze: „Poenituit eum, quod hominem fecisset" (6, 6). Osim toga valja mi i inače promicati njegovu čast i njegove nakane. Dobro iskoristiti sve sposobnosti, koje mi je dao. I nemojmo svojoj radinosti za Boga postavljati mjere i granice ili raditi bez prave volje!

Ex re aliena non licet ditescere. Ako li ne nastojim biti onakav, kakva me Bog hoće, nije to bez krivnje, jer On ne može biti prema tome ravnodušan. Tražit će račun. Ako pomislim, da bih sad morao umrijeti, kako mi je nevoljko pri duši! Osjećam tjeskobu. Pa što sam ja uopće za Boga s veseljem učinio? Što sam mu dao velikodušno, a ne samo najnužnije? Kolike se iskre svete revnosti i žara nisu u mojoj duši mogle razviti u plamen! Tako sam se često služio darovima, koji su Njegovi, sebi u korist, a moji su samo kao talenti biblijskoga sluge, da ih umnožim. Ja ih doduše nisam sasvim zakopao, ali sam njihove plodove češće priuštio sebi, svojoj udobnosti, svojoj oholosti, svojoj sjetilnosti. A znam, da postoji pravno načelo: „Ex re aliena non licet ditescere!" Ne smije se uzimati kamate od tuđe glavnice. Gospodin se pobrinuo za to, da radeći s njegovim kapitalom, ne ostanemo gladni ni žedni, nego da usput i mi primimo nešto ugodna. Neki su nam užici kao „per transennam" dozvoljeni. Ako ih izravno uživamo, a da ih ne usmjerimo k vrhovnom cilju, to ima značaj krađe gospodarove imovine.

Deo servire, regnare est.

Takovo je pravno stanje našega odnosa prema Bogu. Izgleda to možda na prvi pogled suviše ropski. Ali stvarno taj odnos nipošto ne znači skučenost ili teško breme, nego čast i odlikovanje. Dešavalo se u povijesti, da je gdjekoji gospodar uzeo svoga roba za prijatelja. I ako je njihov odnos pravno i dalje bio odnos roba prema gospo-

3

daru i vlasniku, stvarno je taj rob bio dionik života gospodareva, osoba njegova povjerenja i dobrohotnosti. Gospodin Bog učinio je daleko više s nama ljudima, bijedu je ljudsku preobukao vrhunaravnim odijelom milosti i iskitio krepostima, uzeo je svoj stvor za svoje dijete, za svoga brata i prijatelja, učinio ga dionikom svoga bogatstva, svoje sreće, svoje ljubavi tako da se zbilja ispunja ona izreka: „Deo servire, regnare est!"

Dakako, da to moramo znati cijeniti i uvijek na to misliti, da smo iz ništa tako visoko podignuti. I da nikad ne učinimo štogod, čime bismo se pokazali nedostojni te Božje pažnje. Ne smijemo se vraćati k svojim zlim navikama poput cigančeta, koje se vlada prema sklonostima svoga roda makar ga obučeš u plemićko odijelo. S naše strane traži se obzirna pažnja prema Bogu. Nečija prevelika dobrota ne smije biti povod nepažljivom i lakomislenom vladanju spram dobrotvora, jer bi to bio znak neodgojenosti. I dok nam Bog otkriva dobrotu svoga Srca i u sniženju svome očituje nam svoje milosrđe, ne smijemo smetnuti s uma riječi: „Dominus ego sum, ubi est timor meus?" (Malak. 1, 6). Timor reverentialis mora nam ostati kao u odnosu djece prema dobrome ocu. Da, mi smo vlasništvo Božje i sluge njegovi, a ujedno i posinci njegovi. Njegovo carstvo, naše je carstvo. Njegova imovina naravi i nadnaravi je ujedno i naša. I ako sluge njegovi, mi smo pravi kraljevići u carstvu naravi i nadnaravi.

Bog moj

Naš potpuni vlasnik, gospodin i gospodar nije obični gospodar i vlasnik, on je Bog. A Božje vlastitosti znamo: On je vječan, nepromjenljiv, svudašnji i sveznajući, svet.

Bog je vječan.

Povijest bilježi početke velikih carstava, ali i njihov pad, rođenja velikih ljudi, ali i njihovu smrt.

A Bog je nad poviješću i nad vremenom. On je od vijeka, i — što je za nas od prevelike važnosti — On i ostaje do vijeka.

Čujte dobri sluge i veselite se: gospadar vaš, kojemu vjerno služite i koji vam je tako dobar, uz kojega vam je tako slatko biti, On ostaje do vijeka. I vi ostajete s njime, uz njega i u njemu, do vijeka. Vaša radost ne će nikada prestati. Dapače će se neizrecivo povećati, kad svrši ovaj zemaljski život. Službenika, koji imade dobra gospodara i lijepo mu je s njime, ispuni tjeskoba i strah pri pomisli, da će mu gospodar jednoga dana umrijeti, a on možda ostati i na ulici. Kod Božjih slugu taj strah otpada. Njihov će gospodar vječno živjeti, jer je Bog.

Oni pak, koji se otimlju obvezama, što proizlaze iz odnosa prema Bogu, neka se ne nadaju, da će doći do promjene „režima", tako da im ne bi mogao suditi isti Onaj, koji je i zakone odredio. Ne, ovdje će biti isti sudac i kaznitelj, koji je i zakonodavac, jer On je Bog, zato vječan.

On je i nepromjenljiv.

Kreposti i stanja Božjeg bića uvijek su ista. Ništa se tu ne može razlikovati na moderno i nemoderno. Bila bližnja grešna prigoda neznam kako modernog izgleda, nikad ne će biti proglašena dozvoljenom. Nikakovi odvjetnici ne će opravdati pred Bogom mržnju, osvećivanje, ogovaranje, niti Ga moći sklonuti, da izmijeni ono, što je rekao njegov Sin u govoru na gori: Ne sudite, ne vraćajte zlo za zlo, i t. d. Nikad ne će nepažljivo vladanje u crkvi, nemarno molenje, izbjegavanje poniženja i svladavanja biti proglašeno krepošću. Bog je nepromjenljiv. Što je bilo zlo i grijeh u srednjem vijeku i danas je. Što je bilo kreposno onda i danas je takovo pred Bogom.

Bog je svudašnji i sveznajući.

On je gospodar, koji imade savršeni nadzor nad svojom imovinom i nad svojim slugama, bez ikakovog redarstvenog uređaja. On neposredno

prozire svakoga u dušu i srce. Ljudi mnogoga čovjeka hvale i uznose i misle, da poslije smrti ne treba za nj ni Mise služiti, a on je stvarno možda i te kako krivac svome Gospodaru. Neka naša pamet i srce budu uvijek čisti i jasni, da se u njima ne skuplja nikakav talog potajnih slabosti i grijeha! Nastojmo se tako izgraditi, da nam budu savršeno skladne i nutrina i vanjština! Duhovniku ili stalnome ispovjedniku dajmo potpuni uvid u našu nutrinu, porive i napore, sve onako, kako to mi sami vidimo i osjećamo.

Bog je svet.

Katekizam ovako izriče svetost Božju: „Bog je svet, reći će: on hoće i ljubi samo što je dobro, t. j. krepost, a mrzi zlo, t. j. grijeh".

Neki nerado misle na svetost Božju, koja mrzi i kazni grijeh. Oni se samo pozivaju na Božju dobrotu i milosrđe. Uporno nastoje iz Evanđelja samo ono izvaditi, gdje je govor o Božjem milosrđu i praštanju i prema tomu stvaraju sebi sasvim jednostrani pojam o Bogu. Na slici, što je oni izradiše o Bogu, pored svojstava dobroga oca, sasvim manjkaju ozbiljnije, oštrije crte, zbiljske crte njegova beskrajnog Veličanstva, Njegovih vladalačkih prava i neumoljive njegove moralne strogosti. Kao da je On samo ljubezan, a ne i onaj, koji zapovijeda. Kao da mu je samo pravo da se za nas skrbi, a ne da sudi i kazni. Kao da je dosta za spasenje, ako vjerujemo samo u njegovo milosrđe, a ne da se i prihvatimo žuljava posla te sa strahom i trepetom poradimo oko svoga spasenja. Valja se trgnuti iz takvoga udobnog, malograđanskog, djetinjskog mišljenja o Bogu. Božja se milosrdnost ne može nipošto uzimati kao izgovor za bezbrižan ili čak griješan život[1]).

Drugi drže, da Boga i njegova prava vrijeđa samo ono, što se čini iz mržnje i sotonstva, a za

[1]) A. Bangha, Svijet i nadsvijet, str. 69.

prekršaje, počinjene od slabosti, sebičnosti i strasti, ako je uistinu svjestan i slobodan, također je ustanak protiv Boga i sadržava prezir najvećeg Veličanstva. Žestina napasti smanjuje opakost grijeha samo postupice, ne bivstveno, dakako, razumije se, ako žestina napasti nije učinila, te se volja nije mogla slobodno odlučiti[1]). No i tada često nosi čovjek krivnju za čin, u koliko se svjesno izlagao bližnjoj grješnoj prigodi ili je svojim nehajem stekao zlu naviku, a ne će da upotrijebi sve, da je se riješi.

Još je jedna obveza, koja za nas proizlazi iz svojstva Božje svetosti, a to je dužnost nastojati oko svoga osobnog posvećenja, oko duhovnoga savršenstva. Budući je naš gospodar svet, traži i od nas da mu budemo slični. To osobito zahtijeva činjenica, što mi nismo puki robovi, nego njegova djeca i prijatelji. A kod prijateljstva je redovno po srijedi sličnost značaja, naobrazbe, osobito podudaranje u nazorima i shvaćanju. Kako bismo mogli biti prijatelji Božji, a imati nazore na svijet i nadsvijet, koji su protivni shvaćanju svetoga Boga! Ako li se pak naše gledanje na svijet i nadsvijet podudara s njegovim, tada ima iz toga nužno slijediti nastojanje oko našega duhovnog savršenstva.

Valja se u početku makar siliti, da sabrano i srdačno obavimo misnu zahvalu, dnevno razmatranje ili klanjanje; da se bar donekle zalijetamo u svladavanje i milosni život. Poslije ćemo i uživati u molitvi i pobožnoj sabranosti, ugodno ćutiti toplu Božju nazočnost, radovati se, što smo djeca Božja i prijatelji. Tada ćemo od molitve ustajati puni svete radosti, drugima navijeŝtati sreću svoga srca u čežnji, da i njih učinimo učesnicima najvećega blaga i preobilate radosti[2]).

Neka je gospođa u jednome gradu očekivala od župnika posebne usluge zato, što svaki dan po-

[1]) A. Bangha, Svijet i nadsvijet, str. 89.
[2]) A. Bangha, Svijet i nadsvijet. str. 56.

lazi sv. Misu. Kao da njemu time čini milost. Tako su bijedni i oni ljudi, pogotovu svećenici, koji misle, da Bogu čine izvanrednu uslugu, ako se dadu na duhovni život. Kao da Bog time dobiva, a ne oni! Slični su slugi, kojega gospodar njegov poziva, da dođe k njemu za stol prepun obilja, da s njime sjedi, razgovara, uživa. A sluga lijen, da bi samo toliko truda uložio, da mjesto svoga ropskog obuče dragocjeno slobodnjačko odijelo, on od vratiju odgovara: „Ne ću! To nije moja dužnost prema tebi kao mome gospodaru".

Sve moje

Tko se čestim razmišljanjem uživi u ove istine, što smo ih istaknuli u prvom i drugom dijelu ovoga članka, da takoreći intuitivno gleda i osjeća, da smo mi Božje vlasništvo i njegovi sluge, a On, naš vlasnik i gospodar da je pravi Bog, taj će, bogato poduprt vrhunanavnim prosvjetljenjima, doći i do praktičkog zaključka: „Gospodine moj i Bože moj, ti si sve moje!"

Ti si sve moje, jer si jedina prava sreća moja i smirenje na zemlji, a osobito u vječnosti, budući da si moj posljednji cilj. Tražiti sreću izvan tebe značilo bi trčati izvan puta. Postoje i dobra naravnoga reda, časovite naslade kao časti, bogatstvo, glazba, ljubav, zabave i razonode, ali za me su to samo u toliko dobra, u koliko su uvrštena u sklop posljednjeg cilja i samo u toliko, u koliko ih ti odobravaš i dopuštaš. Sve što je tvojim očima neugodno, to je i meni neugodno, i bezuslovno odbijam, makar niža narav na to naginje. Ja ne čeznem ni za čim izvan Tebe, jer ti mi dostaješ. Ti si sve moje!

Ti si moja mudrost.

Filozofirati znači tražiti posljednji uzrok stvarima. Kad sam jednom upoznao Boga kao uzrok svih stvari, kad sam se uzdigao umom nad ograničenost prostora i vremena, sigurno je, da su moji

pogledi jasni i objektivniji, nego li pogledi onoga, koji gleda samo jedan odsječak zbivanja. Odatle činjenica, da se nađe ljudi koji su puni zemaljskoga znanja a bez jedne sigurne i čvrste životne usmjerenosti. Često nas zadivi širina pogleda i sigurnost suda priprostih, ali temeljito duhovnih ljudi. Kako se često „izobraženi" ljudi gube u neznatnim stvarima. Uzrujavaju se radi sitnica. Gube vrijeme radi muhe koja im je sjela na ruku, a ne brinu se za kola, koja će ih sad na satrti. Duhovan čovjek znade mudro procijeniti, kakovu pažnju treba posvetiti kojoj stvari, preko čega treba jednostavno prijeći zbog daleko važnijih vrjednota i sl.

Ti si stožer moje značajnosti.

Značajan je onaj, tko se čvrsto i postojano drži stalnih, a uzvišenih načela. U Boga uronjeni i s njegovom voljom tjelesno sjedinjeni čovjek jamačno najbolje vidi zdrava načela i najčvršće ih se drži. Njegov vrhovni normativ: volja Božja, nikako mu ne da da skrene s puta.

Ti si hrabrost moja.

Budući da ne sumnjam u uzvišenost onoga, za što mi se boriti i budući da znam, da se upirem u čvrsto tlo, ne trebam se plašiti. Ni siromaštva ni zapostavljanja: da moram možda rukama zasluživati svoj kruh, vršiti niske poslove. I sv. Pavao je radio ručne poslove noću, a danju apostolske. Nipošto ne mislim, da sam ređen za svećenika „ad titulum" udobnog života.

Ti si čast moja.

Ima ih, koji se nepotrebno uznemiruju: Ako budem živio pod tim tako nepovoljnim okolnostima ili na tom mjestu, ne ću moći mnogo dati od sebe! Ili: Ja ne želim taj položaj, tu čast ili službu radi sebe, nego da što više učinim za slavu Božju! — Ali ne treba se toliko uznemirivati. Valja reći: Moj je putokaz volja Božja. Gdje me Bog hoće, tamo ću savršeno ispuniti svoju ulogu, jer je to za me Božji nalog. Ako je taj nalog malen, ne čeznem nemirno

za većim, jer je najveća za me čast: ljubiti Boga i volju njegovu vršiti. Ako li je položaj odličan i nalog važan, treba ga se prihvatiti svetom srčanošću i vršiti ga svom ustrajnošću, radi Boga. Čovjek, koji želi samo Bogu ugoditi i vjerno mu služiti, uzdiže se nad svaku ljudsku naklonost i nenaklonost, jer je Bog čast njegova.

Božjeg čovjeka ne izbacuje iz smirenosti bogatstvo ni siromaštvo, zdravlje a nibol est, čast kao ni zapostavljanje, udobnost ili neugodnost života, triumfi a ni progoni, dug život kao ni bliza smrt. Ako ga što od toga na časak i zanese, brzo se vraća u svoju kolotečinu. I zato, jer dušu takvoga čovjeka ne razdiru jake čežnje i želje za udobnošću i za zemaljskim užicima, ni oholost, osvetljivost, škrtost, nestrpljivost kao ni uzrujavanje, to je on smiren u sebi i zato je sretan i u naravnom pogledu. Postaje neke vrsti stoik, ali takav, da je svrha njegova stoicizma sjedinjenje s Bogom.

No, bez truda se ne dolazi do ovako sretnog mira duše. Taj se izgrađuje dugim nastojanjem. Zato služe razmatranja i duhovno čitanje, da produbimo shvaćanje našeg odnosa prema Bogu. Zato imademo sustavno svladavanje poriva naravi i euharistijski život, da volju svoju uspijemo dovesti u sklad s voljom Božjom. Da, doista! Valja već jednom odriješito pritisnuti ručice pluga i zaorati jake, ravne i neprekidane brazde na duhovnoj njivi svojoj! Neka nam budu lozinkom Tomine i Franjine riječi:

— Gospodin moj i Bog moj!
Bog moj i sve moje! —

FIAT VOLUNTAS TUA!

Naša nam razmatranja ne bi bila teška, kad bismo im znali dati praktično, konkretno obilježje, a ne da ih smatramo nečim izoliranim, odvojenim od svakidašnjeg života. Kad nas zadesi neki događaj, bacimo ga u zahvat meditacije! Kad nam je izvršiti neki znatniji posao, razgledajmo ga prije u svjetlu meditacije! Tada će djelovanje i vladanje poprimiti biljeg solidnosti i savršenstva.

U ovom ćemo članku podvrći razmatranju događaje, koji u zadnje doba ne malo zaokupljaju našu pažnju. To su ratovi i vijesti o njima te mogućnost, da se i mi jednoga dana nađemo u vojsci ili inače u ratnim okolnostima[1]). Razgledat ćemo u svjetlu svrhunaravnosti, kakvo će biti naše držanje i vladanje obzirom na sve te stvari i mogućnosti. Svratit ćemo pri tome napose pažnju na pismo, što ga je Sv. Otac Papa Pijo XII. dne 8. XII. 1939. upravio svećenicima i klericima u vojnoj službi, a koje počinje riječima: „Asperis commoti anxietatibus“... Kakova je to radost biti član i svećenik žive Crkve, koja je uvijek u mogućnosti, da svojima na vrijeme dade ocjenu svakog događaja i sigurne upute, kako im se u njima valja ponijeti!

---

[1]) Ovaj je članak sastavljen i štampan u »Katoličkom Listu« 1940. g. kad je izgledalo, da će svi klerici i svećenici morati u vojnu službu. U njem će napose vojni svećenici naći poticaja za svoje duhovno djelovanje.

Providnost Božja

Kakovo nam, dakle, držanje savjetuje meditacija obzirom na ratnu uznemirenost? Mir i sabranost, bez uzrujanja! To nipošto ne znači da moramo postati bešćutni, bez interesa, da budemo stoički hladnokrvni. To znači, da ne smijemo dopustiti, kako bi nas nemirni događaji ili vijesti u tolikoj mjeri uzrujali, da nam otmu mir duše ili nas tako smetu te ne bismo mogli mirno vršiti svoje dužnosti, da zanemarimo krepostan život ili sasvim izgubimo volju za rad i za krepost. Moramo zato potražiti motive, koji će nas poticati da mirno pratimo razvoj događaja u svijetu i da teškoće, koje nas snađu, podnosimo smireno bez štete po našu dušu i naš poziv. Ti će motivi biti nama ono, što sidra lađi. I usidrenu lađu zahvaćaju nadolazeći valovi i ziblju je, ona se poveze na njima, ali samo koliko dopušta lanac sidra, a ne dalje. Nipošto se ne miče s valovima dotle, da bi je zanijeli o hrid, o koju bi je razbili.

Glavno duhovno sidro, koje čuva našu dušu, da joj neugodni događaji ne oduzmu smirenost i sabranost, jest uvjerenje, da nam sve, što god nas zadesi, dolazi s Božjim znanjem i pripuštanjem. Nije to tek pobožna fikcija. To je teološka nauka, iako nam pri tome ostaje misterij, kako se može pomiriti nauk o Božjem Promislu s činjenicom zla, napose onoga, koje je djelo slobodne ljudske volje.

I ako je Gospodin Bog postavio stalne prirodne zakone, prema kojima se imadu razvijati događaji, svako je zlo u svijetu najvećim dijelom djelo ljudi, kojima je dao slobodnu volju, ipak to ne znači da je On nemoćno okrenuo svijetu leđa govoreći: „Sad je sve određeno, niti može drukčije biti, niti me briga više za svijet i za ljude i ne ću da znam, što će pojedinca zadesiti, bio on kriv ili prav!" Proti takvom naziranju otvoreno ustaje Objava. Uza sve

događaje, pa i uz one nesretne i tužne, veže ona Božje znanje i pripuštenje, ne samo generalno ili indirektno, nego izravno i konkretno, i obzirom na svakoga pojedinca. Jer, ako ni vlas s glave, ni vrebac s krova ne pada bez Njegovoga znanja, koliko više računa vodi o ljudima (Mat. 10, 29—30)?! Zar je On u nemogućnosti da posreduje i u događajima, koji se zbivaju po prirodnim zakonima ili zbog zloće ljudske volje? On može ili učiniti čudo, t. j. nešto očigledno mimo prirodnih zakona, a može posredovati i tako, da nama ne pokaže svoje posredovanje, nego da mi nešto nazivamo slučajem ili sretnim sticajem prilika, a u stvarnosti je On promijenio komponente događaja, da je slijedio posljedak, koji ne bi izišao po čisto prirodnom redu stvari. „Uhvatih mu desnicu", govori Gospod u Sv. Pismu za perzijskog cara Kira. Taj bi po svojoj predispoziciji, kao i ostali perzijski carevi, također ugnjetavao zarobljene Izraelce, a kad tamo, on ih po nevidljivoj intervenciji Božjoj otpušta iz ropstva (Izaija 45, 1). I opet veli Sv. Pismo. „Štogod hoće Gospodin, čini na nebu i na zemlji" (Ps. 134, 6), ili: „Jer je sve u oblasti Tvojoj i nema nikoga, koji bi se mogao oprijeti volji Tvojoj!" (Estera 13, 9).

Ako dakle Gospodin Bog u svakom nesretnom i zlom događaju ne posreduje u toku prirodnih zakona ili u posljedicama ljudske zloće, a u vlasti mu je, to je tajna odnosa Božjega Promisla s činjenicom zla u svijetu. Ali odatle slijedi i to da to nije samo pobožna fikcija nego i stvarnost, i apsolutno siguran izvod iz objavljene Riječi Božje, kad držimo, da je Njegova volja, da predano podnosimo i vremenita zla, koja nas stignu.

I Sveti Otac Papa Pijo XII. u spomenutoj instrukciji svećenicima i klericima u vojsci, više puta naglašava da gledaju volju Božju i gledom svoga poziva u neugodnu vojnu službu. On veli: „Caelestis Pater ... ipse est, qui sivit vestras piorum studiorum laborumque consuetudines abrumpi". Ili opet:

„Nolite ad hominum captum modumque adiuncta judicare, unde praesens rerum asperitas consecuta est, sed in his inspicite caelestis Patris voluntatem".

Slijedi dakle konkretni zaključak: Kad bismo morali napustiti svoju sadašnju službu ili mjesto ili nauke te se podvrći teškoćama vojne službe ili nas zadese teškoće rata uopće, podnosit ćemo to strpljivo, predano u volju Božju. I ako ja u cijelosti to ne mogu shvatiti, prigibam glavu, jer vjerujem, da Bog više zna, vidi i može nego li moj razum i ostale moje moći mogu obuhvatiti.

Nipošto se od nas ne traži, da želimo neugodnosti, nego je dosta da uspijemo sačuvati mir duše, ako nas zadese. I sam sv. Otac priznaje, da su to neugodne stvari: „vehementius vestram sortem conditionemque dolemus"..,

Da nam bude što lakše podnositi nevolje, izbraja Sv. Otac nekoliko motiva, odakle se vidi, kako se i u takvim neprilikama može naći štogod dobra, bilo za nas, bilo za one, s kojima bi u novim okolnostima saobraćali. Što se nas tiče, vrijedi i tu ona riječ sv. Pavla: „Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum" (Rimlj. 8, 28). „Cuncta possunt vobis prodesse", govori u istom smislu Sv. Otac u spomenutom pismu. Kao što vojnički život i tegobe učine vojnika otpornijim i muževnijim, tako će, veli i naše kreposti u teškoćama ojačati, patnje će im utisnuti žig muževne čvrstoće, stalnosti, izgrađenosti: „virilis roboris maturitatem" (u istome pismu). Što se tiče drugih, s kojima bismo se, u slučaju vojne ili premještenja našli zajedno, mnogomu može naša prisutnost biti dobit. Gospod se može s nama poslužiii za nečije obraćenje i mnogome preko nas osigurati spas duše. „Multos parabitis vobis amicos, quos haud difficulter ad fidei semitam traducetis"... (u istome pismu).

Unatoč tome što bi se tu naše kreposti djelomično mogle učvrstiti i što bismo i ondje imali prilike činiti dobro, to bi bila neznatna zrnca dobra,

koja bi se s mnogo žrtve i truda dala izvući iz mora zla. Ratne su strahote leglo neizrecivih zala, uzrok tjelesnih i duhovnih nesreća. Sama naša duhovnost našla bi se u ne malim opasnostima. Zato je Sv. Otac upro sve sile kako bi spriječio ratne grozote: „asperas anxietates et sollicitudines belli, omni ope, at frustra deprecari conati sumus". Preostaje Crkvi konačno još samo jedno sredstvo — molitva. U tom smjeru eto opet pisma Sv. Oca na Kard. drž. tajnika A. Maglione (Superiore anno od 15. IV. 1940.), kojim preporuča tokom svibnja posebni molitveni juriš na nebo za mir i to posredovanjem Kraljice Mira. Neka i nama svećenicima bude na ustima i srcu ta molitva, „inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes ministri Domini et dicent: „Parce Domine, parce populo tuo". (Joel. 2, 17).

In manus Tuas Domine...

U ratno doba mogu nas lako zadesiti dva jaka i neugodna udarca: eventualan gubitak roditelja ili koga od bližeg roda, a nije isključen ni gubitak vlastitoga života. I te ćemo stvari podvrći kratkom razmatranju, da se i u tom obziru ispravno orijentiramo.

Ima ljudi, koji slične misli ne će uzeti u razmatranje iz praznovjernog straha, da se ne bi zbilja to i dogodilo. Međutim, svećenik, ide ususret s pripravom samoj smrti.

Uzmimo na pr. da se nalazimo u sadanjoj službi ili u vojsci, a naši su kod kuće. Čujemo da su mjesta njihova boravka pod udarom boja. Svakako bi nas zazeblo srce i mogli bi se teško uzrujati. Ipak, dužni smo da i u tim prilikama ostanemo sabrani i predani u volju Božju.

Možemo si pomoći i utješnim kombinacijama. A budimo čvrsto uvjereni, da i usred najžešće paljbe može Bog čovjeka očuvati živa. Nadbiskup Dr Stepinac bio je za vrijeme svjetskog rata na talijan-

skoj fronti zasut zemljom od eksplozije granate te je u rodnoj župi za nj odslužen i requiem. A ipak je ostao živ, jer je Bog htio. Zato, najuspješnije i za nas najprikladnije sredstvo jest, da molimo Gospoda, neka nam očuva naše mile. I što ćemo se uz to manje bojati i uznemirivati, bit će znak, da je naša molitva jača pred Bogom, jer je popraćena većim pouzdanjem u Njegovu volju.

A ako bi jednoga dana i primili tužnu vijest o gubitku nekoga od svojih, srce bi se naše smjelo snuždititi, ali se ne smije dati slomiti znajući, da se to nije dogodilo bez znanja i pripuštenja Božjega. A sve je onako najbolje, kako Ti Gospode hoćeš! Tješimo se, da ih je Gospod uzeo ranije, kako ne bi doživjeli većih strahota i gorih zala. Napokon, On je mogao od nas tražiti potpunu žrtvu i u tom pravcu već onda, kad nas je primao među svoje svećenike. I ako po zvuku riječi izgleda da tek onaj „qui reliquit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem ... propter nomen meum, centuplum accipiet et vitam aeternam possidebit" (Mat. 19, 29), On je prema nama bio toliko obazriv da nije tražio potpuni raskid tih veza, a plaća: „centuplum accipiet et vitam aeternam possidebit", ipak nam ostaje. Moramo zato i mi biti prema Njemu bar toliko obazrivi, da mu ne propisujemo rok, dokle će te naše rodbinske veze podržavati. Toliki su izgubili roditelje već kao nejaka djeca. Zato, hvalimo Bogu za do sada primljena dobročinstva u tom pogledu, a za budućnost se smireno predajmo u Njegovu volju.

Još je jedna stvar, koja je najbliža vlastitoj nam koži. To je mogućnost, da u ratnim komešanjima izgubimo vlastiti svoj život. Može se to dogoditi i usred zemlje kao i na fronti. A zar da čovjek strepi nad tom mogućnošću? Onda bismo morali danomice jaukati i plakati, jer znamo, da ćemo i bez rata jednoga dana umrijeti. No stoji, da je strah pred smrću veći u ratnim opasnostima nego

li u miru, kao što se više plašimo, kad grmi i sijeva, nego li dok sja sunce. Ipak, i u najvećoj opasnosti treba se obratiti k Bogu: „In manibus Tuis sortes meae!" (Ps. 30, 16). Mojim životom raspolažeš Ti Gospode! Ja imam želju živjeti. Znam, da je to plemenita želja, jer je inače ne bi Ti usadio u srž ljudskoga bića. Ja želim i mnogo raditi u Tvoju slavu, Gospode, Bože moj, ali samo tako dugo, dokle Ti to hoćeš. Ako nije u Tvojim planovima, da dulje vojujem svete bojeve (proeliare bella Domini, I. Kraljev. 18, 17), ja nipošto ne mislim, da sam nenadoknadiv na svijetu. Za mene je glavno, da mi je danomice čista savjest, kako bih u času smrti, kadgod i gdjegod me zadesi, mogao reći sa sv. Pavlom: „Bonum certamen certavi, cursum consumavi, fidem servavi; in reliquo reposita est mihi corona justitiae..." (II Tim. 4, 7).

Zaista, baš u ratu, gdje ginu nepoznato i tako naglo milijuni ljudskih života, gdje pojedinac, bio on neznam tko, neopaženo nestaje, najbolje se osjeća, kako sami po sebi veoma malo značimo. A naprotiv, onaj i najmanji pojedinac, koji možda nezapažen gine u trupu potopljenog broda ili zasut u ruševinama, on je velik, ako je živio i umire sjedinjen s Božjim Veličanstvom. Među nepreglednim falangama u nebeskom carstvu Bog će, i svi ostali preko Boga, iskazivati mu toliku pažnju kao da je on jedini tu i kao da je on središte neba.

Evo odakle život i najprezrenijeg čovjeka na svijetu dobiva žig veličine: iz predanosti u volju Božju, iz što tjesnije veze s Bogom.

Tu es sacerdos!

A sada da još nešto kažemo i o tome, kako nam se vladati u slučaju, da moramo vršiti službu u vojsci. Prije svega i za taj slučaj vrijedi načelo, da mi moramo biti svjesni, karakterni svećenici. Ne smijemo dozvoliti, da našim djelovanjem ravnaju slučajne vanjske okolnosti. Zar da bude zadnja nor-

ma naše moralnosti sadanja služba, okolina, odijelo ili nadzor biskupov, a ne poštena riječ, koju smo zadali Spasitelju pri ređenju, kad smo se slobodno odlučili za svećeništvo?! Čvrstoća i čistoća našega karaktera od nas traži, da tu zadanu riječ i održimo. Biti karakteran znači držati se uvijek i svuda onoga, što smo spoznali da je pravo i istinito. Ne smije biti okolnosti ni neprilika, u kojima bi karakteran čovjek odustao od svojih načela. A ako ne mora svećenik biti karakteran, molim vas, tko onda mora biti? Zato, „etiam in medio nationis pravae et perversae", karakterni će svećenici svijetliti „sicut luminaria in mundo" (Fil. 14, 15). I u najopasnijim časovima oni moraju sačuvati „absolutam morum integritatem", kako veli Sv. Otac u spomenutom pismu. „Noli vinci a malo, sed vince in bono malum" (Rimlj. 12, 21).

„Tu es sacerdos in aeternum!" Te su nam riječi prvi puta primijenjene na dan rođenja. Odonda nas slijede danomice. Promijenio ti mjesto, službu, izgled, „tu es sacerdos — in aeternum!" I u miru i sadašnjoj službi, i u vojsci i ratu, i u milosti i u grijehu, i u najljepšoj životnoj dobi i na samrti, i u nebu, etiam in inferno! Neka stoga ne bude razdoblja u našem životu, u kom bismo se, bilo zašto, bilo radi koga i bilo čime odijelili od božanstvenog mirisa svete Hostije i od slasti posvećenog Kaleža, a najmanje za volju parfumiranog blata ovoga svijeta. Vječne vrednote, u koje vjerujemo i svećenički naš karakter traže od nas, da na ređenju zadanu riječ vjernosti održimo do zadnjega daha.

A onđa još nešto o s v e ć e n i č k o m a p o s t o l a t u u v o j s c i. I u vojsci, veli Sv. Otac, „vestrum honorate sacerdotium, honorate Ecclesiam!" I to najvećma uzornim životom. Prvi odlomak apostolata jest apostolat p r i m j e r o m. Pijo XII. kaže doslovno: „Eluceat e vobis semper indoles administrorum Dei... dura hilares sustinete, at nullo pacto, nulloque tempore iis indulgete, quae futilia, corrupta,

vituperanda circa vos intuemini. Severis instructi moribus, nescientes cum malo pacisci aut id mulcere, vel contrahere, exemplis saltem vestris aliena vitia castigate". Uzoran, neokaljan, u volju Božju predan, u teškoćama strpljiv i veseo, takav mora biti svećenik svagdje, pa i ako se nađe u okolnostima vojničkog života.

Tada ćemo imati i obraza tuđe mane koriti i ispravljati bilo u p r o p o v i j e d i m a bilo u p r i v a t n i m p o t i c a j i m a. Imat ćemo legitimaciju za naš svećenički rad i u onoj sredini, rado će nas slušati, i ako se ne će uvijek svaki i odmah popraviti. Taj rad zahtijeva, možda više nego ikoji, mnogo strpljivosti i blagosti. „Evangelica mansuetudine comite, veli sv. Otac, ipsi vos omnia omnibus faciatis ut omnes Jesu Christo lucrifaciatis."

Napokon uz apostolat primjera i riječi i u neugodnim okolnostima vojne i rata nailazi se na široko polje k a r i t a t i v n o g r a d a. Činiti dobro, to je punina kršćanskog zakona, to ima biti konkrektna primjena propovijedanja. Mi svećenici zbog osebujnosti našega staleža nužno stojimo u nekoj udaljenosti od ostalih ljudi, ali ta reverencijalna udaljenost nipošto nas ne smije priječiti, da budemo svakome, pa i najmanjem čovjeku veoma blizu razumijevanjem njegovih teškoća, neprilika i boli. Meni veoma imponira ono doba iz crkvene povijesti, kad su se vjernici upravo nuđali, da u bolnicama dvore bolesnike, obavljaju i najniže poslove. Neki je svećenik iz zajednice sv. Filipa Neri bio vrlo pobožan. Kad bi se dao na molitvu pred Presv. Olt. Sakramentom, tako bi se zanio, da nije vidio što se zbiva oko njega. Jednoga dana, dok je tako nepomično klečao, prikrade se do njega sv. Filip i prebaci mu preko leđa bolničarsku pregaču. Kad se isti prenuo iz molitve i opazio na sebi pregaču, odmah je shvatio pouku: dopuna pobožnosti i molitve mora biti karitas. — I sv. Alojzije umro je od zaraze, koju je dobio dvoreći okužene. U Francuskoj će se

jamačno kroz pokoljenja spominjati junački čin dominikanca Geoffroy, inače profesora rimskog učilišta Angelicum. Kako u Francuskoj ni svećenici nisu izuzeti od redovne vojne dužnosti, on je pozvan u vojsku kao avijatički časnik. Jednom se prigodom prijavi, da će poći s avionom na izviđanje neprijateljske zemlje mjesto drugoga časnika, jer je taj bio otac obitelji. I o. Geoffroy pao je na neprijateljskoj strani kao žrtva mjesto drugoga.

Istina, nisu uvijek, u svako doba isti ni za sve jednaki načini karitativnog djelovanja. No kakovi god jesu, oni su praktična primjena nauke o otajstvenom Tijelu Kristovom. Po toj nauci u svakome bolniku dvorimo Krista i u svakome siromahu pomažemo Njega. Danas se opet u dogmatici divno raščlanjuje i naglašava ta nauka, ali nedaj Bože, da ostane samo za katedrom, nego da se i vrši.

I u vrijeme mira i u vrijeme rata, dužni smo i mi vršiti ne samo duhovna, nego i tjelesna djela milosrđa. Po njima će nam često biti otvoren pristup i k najtvrđim srcima.

* * *

Tako smo u obliku razmatranja obradili temu o činjenici ratovanja, o našem slaganju s voljom Božjom te o svećeničkom vladanju i djelovanju u ratnim okolnostima. Završujemo članak molitvom:

— „Gospodine Isuse, koji si utišao oluju na moru, daj da se radi odabranih skrate dani ratnih opasnosti i nevolja. To Te moli Crkva Tvoja na čelu s Tvojim zamjenikom Sv. Ocem. Pogledaj na nevine živote tolikih malenih, koji Te za to mole i preko Marije Majke Tvoje. Ako li je pak u Tvome promislu određeno da još sada ne interveniraš, nedaj barem da stradaju duše. Daj nam jakost, da se i u teškoćama potpuno predamo u volju Tvoju, da Ti u svim okolnostima ostanemo vjerni i nikad ne prestanemo vršiti svoju svećeničku misiju, ni u miru ni u ratu." —

APOLOGIJA ODRICANJA I SVLADAVANJA

U članku „Ideali i žrtve" razmotrili smo jedino ispravni način razumnog ljudskog djelovanja. Svatko mora priznati, da je uistinu za čovjeka, koji je razumno biće, najuzvišenije djelovanje na ostvarivanju plemenitih ideja. I što su ideje uzvišenije, to su vrjednije naših žrtava. Uzevši napose u obzir vrhunaravni poredak svijeta, jasno slijedi, da je vršenje svećeničkoga zvanja najuzvišenije trošenje života i da su zato svećeničke žrtve, bile neznam kako velike, sasvim shvatljive.

Tako je kad u nama prevladava razum. Ali kad damo riječ srcu, krvi i tijelu, onda to drugačije zvuči. „Čemu neprestano govoriti: žrtvuj se, svladavaj se, odriči se, trapi! Kako mogu nanositi silu ovome svojem dragom tijelu, koje ne može biti zlo, jer ga je Bog stvorio te sam zakonom naravi obvezan brinuti se za njega? Zašto bih se ja morao odreći stvari i užitaka, koji nisu zli, nego dozvoljeni i od Gospoda za ljude stvoreni? Odricanje, svladavanje, mrtvljenje, ne znači li to nešto na sebi uništavati, nije li to protuprirodno?!" Tako i slično glase te sjetilne tužaljke. Za svaku od njih našao bi se odgovor već i u prvome članku. Ipak ćemo još i ovu raspravu u cijelosti posvetiti tomu predmetu i to isključivo pojmovima odricanja, svladavanja, mrtvljenja. Napose ćemo ih razgledati u vidu vrhunaravnog cilja čovjekova i u vidu svećeničkoga zvanja. Kušat ćemo napisati neku vrst filozofsko-teološke apologije odricanja, svladavanja, mrtvljenja, t. j. žrtve uopće.

Povezanost naravi i nadnaravi

Za jasno rješavanje stvari potrebno je gledati čovjeka kao biće naravnoga reda, a ujedno i u isto vrijeme i kao biće nadnaravnoga reda. Samu naravnost čovjekovu možemo promatrati s dva gledišta: prvo, u koliko je čovjek tjelesan, životinjski, sjetilan i drugo, u koliko je on duševno, razumno biće. (Duševnost, razumnost kod čovjeka, još je to područje naravi). Taj naravni čovjek, u koliko ima dušu, razumom (iz stvorova i po savjesti) spoznaje svoj odnos, ujedno i dužnosti prema Bogu i bližnjemu. To je područje naravne etike.

A sada gledajmo toga istoga čovjeka u isto vrijeme i u nadnaravnom redu. Nadnaravni red je život milosti Kristovih i vrhunaravnih zasluga po kojima se jednom postizava intuitivno gledanje Boga. To je područje vrhunaravne etike, moralke i ascetike.

I nadnaravni, vrhunaravni poredak obvezuje sve ljude. Kao što nitko ne može kazati: „Hvala na duševnom i razumskom dijelu, ja hoću biti samo čovjek-tijelo, životinja", tako ne može nitko, bez teških sankcija nadnaravnoga reda (pakao) reći: „Hvala na svrhunaravnosti, ja želim ostati samo čovjek naravi". I mi ostajemo ljudi naravi, ali smo svi obvezani živjeti ujedno nadnaravnim životom. Rekoh: „ujedno", jer nadnaravno nipošto ne isključuje naravno: gratia non destruit naturam. Ni nepokvarena narav ne može ometati nastojanja nadnaravnoga reda. Jer zdrava je naravnost ona, koja djeluje pod vodstvom razuma, a zdrav je razum jaki sudionik i vrhunaravnoga reda. Zato naravnost (naravna etika) ulazi bez sukoba i nesklada u sklop nadnaravne etike (moralke i ascetike). I baš taj sklad između čovjeka kao naravnog bića: tjelesnog no u isto vrijeme i razumnog, duševnog s jedne strane, te između vrhunaravnog stanja s druge

strane, dokazom je, da je i naša narav, kao i nadnarav od Boga, da nije tijelo tvorevina zlog duha te bi ga trebalo ništiti, kako su govorili krivovjerci manihejci, a (po nekima) i bogumili.

„Bravo", reći će tkogod: „mjesto da si pobio one prigovore proti svladavanju, odricanju i mrtvljenju, okrenuo si oružje proti sebi. Jer ako je narav od Boga, ako je grijeh uništavati je, zar nije onda vaše takozvano odricanje i mrtvljenje nešto protunaravno, nenaravno?!"

Činjenica istočnoga grijeha

Odgovaram na gornji prigovor: Žrtve, odricanja i svladavanja nisu proti naravi kao takovoj, nego proti iskvarenoj naravi. Tu treba naglasiti činjenicu, koju često i mi, učitelji kršćanskoga zakona zaboravljamo. To je činjenica istočnoga grijeha i njegovih posljedica.

Današnji svijet poput Rousseau-a, modernista i naturalista iz zlobe ili od neznanja općenito ignorira činjenicu, da ova narav, koju svi mi nosimo nije ona originalna, zdrava, nego iskvarena, bolesna, ranjena narav. Budući da je dokazana autencija Svetoga Pisma, činjenica istočnoga grijeha neprevarljivo je sigurna. Zašto tako teške posljedice na naravi čitavog roda radi osobnoga grijeha Adamova, to je tajna. Ali nipošto ne oskudijevamo na dokazima za samu egzistenciju istočnoga grijeha i njegovih posljedica. Poslanice sv. Pavla pune su najjačih izjava.

Prije pada Adamova vladao je sklad između tjelesnog i duševnog (razumskog) dijela čovjekova. a jednako i između cjelokupne čovječje naravi i vrhunaravnosti. Po istočnom grijehu čovjek je ranjen „vulneratus in naturalibus" (Koncil Trident.). Odatle onda disharmonija, nesklad, koji stvarno postoji danas između tijela i duha, naravi i nadnaravi. Treba zato liječiti narav. Kao što je potrebno, a nije neprirodno, protunaravno, liječiti

ranjena, bolesnog čovjeka, da bi potom mogao nastaviti put k određenom mu cilju, tako je potrebno a nije protuprirodno, liječiti i bolesnu ljudsku narav, da bi čovjek ipak nekako mogao doseći određeni mu vrhunaravni cilj. Kao što je razumljivo da treba popraviti pokvareni „raštimani" instrumenat, da bi mogao udovoljavati svrsi svoga bivstvovanja, a to je, da bude sredstvo za izvodenje skladnih melodija, tako je nužno uspostaviti i neprestano podržavati u čovjeku ravnovjesje između tijela i duha, da bi tada čovjek mogao udovoljavati svojoj svrsi, da skladnim i svršnim naravnim i vrhunaravnim djelovanjem slavi Boga; da božanski umjetnik, Duh Sveti na tom naravnom instrumentu uzmogne izvoditi nadnaravne, nebeske, božanske melodije.

Za liječenje treba uzimati lijek. Za popravak glazbala valja rabiti odgovarajuća sredstva. Za ozdravljenje istočnim grijehom ranjene ljudske naravi, to jest za uspostavljanje i čuvanje ravnovjesja između tijela i duha, za usklađenje naravi i vrhunaravnosti, potrebno je i nužno rabiti sredstva, što ih je u tu svrhu ustanovio onaj naš milosrdni Samaritanac, Isus Spasitelj. Ta su sredstva: molitva, sveti sakramenti i mrtvljenje (pokora). Već su molitve i savršeno primanje sv. sakramenta za sjetilnu ljudsku narav neka vrsta pokore. Ali pod pokorom u izravnom smislu razumijevamo svladavanje, odricanje, mrtvljenje. Svladavati se znači, ne dati da u nama preotmu maha loše sklonosti ili navike; odricati se znači nešto sebi sustegnuti, možda što bi inače i bilo dozvoljeno; mrtviti se, u strogom smislu riječi, znači zadati si neku neugodnost ili bol. Vršenje tih trovrsnih vježbi u stanovitoj je mjeri upravo nužno, da se održi ravnovjesje između tjelesnog i duhovnog te vrhunaravnog u čovjeku, i provođenje toga nipošto se ne može smatrati nečim protunaravnim, nerazložnim potiskivanjem zdrave naravnosti. Preporuka a i obveza svladavanja, odricanja i mrtvljenja dolazi od istoga

tvorca naravi Boga našega Isusa Krista. A on jamačno ne bi bezrazložno i nepotrebno tražio i preporučivao nešto proti po njemu stvorene zdrave naravnosti.

Teološki dokazi u prilog svladavanju i mrtvljenju

Potrebu svladavanja, odricanja i mrtvljenja jasno ističe vječna i neprevarljiva Istina, sam Gospodin Isus Krist:

„Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam.." (Mat. 16,24, Luka 9, 23).

„Nisi granum frumeti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert". (Iv. 12, 24).

I primjerom je (kao „causa exemplaris") pokazao Spasitelj, da se put nadnaravnog života ljudi na zemlji veže uz mrtvljenje: „Cum in forma Dei esset... exinanivit semetipsum, formam servi accipiens..." (Fil. 2,7). Oskudica pri Njegovu rođenju, u Egiptu, Nazaretu, uopće u cijelome životu, zar to nije odricanje i mrtvljenje, što ga je Spasitelj na se preuzeo. (On, čija narav nije imala posljedica istočnoga grijeha, nije sve to trebao vršiti kao nešto Njemu nužno. Vršio je to, da nas pouči o potrebi tih stvari te da i tako zadovoljava Ocu za nas). Pa onda sama muka G. N. I. Krista, zar da bude nama „scandalum sicuti Judaeis" ili „stultitia sicuti gentibus"!? (I. Kor. 1,23).

Jednako je i sv. Pavao riječju i primjerom isticao potrebu odricanja:

„Mortificate ergo membra vestra.... " (Kol. 3, 5).

„Castigo corpus meum et in servitutem redigo.... " (I. Kor. 9, 27).

„Mihi mundus crucifixus est et ego mundo...." (Gal. 6, 14).

Non quaerens quod mihi utile est, sed quod multis.... (I. Kor. 10, 33).

Tu bismo istu nauku našli i u svim ostalim knjigama Sv. Pisma kao i u cijeloj crkvenoj predaji, u spisima crkvenih Otaca i u praksi čitave Crkve. Asketska praksa kreposnih ljudi i svetaca jasno govori, da nije moguće doseći kakav viši stupanj duhovnog života bez mrtvljenja i odricanja, koje sami sebi zadajemo i u stvarima, koje su inače moralno dozvoljene. U postupku za proglašenje nekoga blaženim, traži Crkva kao uvjet, da se postupak uopće započne, da se ispita, je li dotičnik namjerno vršio barem koju vrstu svojevoljnog mrtvljenja.

Odricanje, o kojemu je tu govor, nije samo odricanje imovine, izvanjskih stvari, nego se još veća važnost i nužda polaže na odricanje želja vlastitoga tijela i duha, kako je to lijepo rekao sv. Grgur papa: „Ibi (Luc. 14, 32) dicitur ut abnegemus nostra, hic (Luc. 9, 23) dicitur ut abnegemus nos. Et fortasse laboriosum non est homini relinquere sua, sed valde laboriosum est relinquere semetipsum...." (P. L. 76, 1233).

Dokazi iz razuma

Da nam bude nešto lakše prihvatiti objavljenu istinu o potrebi mrtvljenja dodat ćemo uz navedene teološke dokaze još neke iz razuma (ex ratione).

I bez obzira na pozitivnu objavu o istočnom grijehu, ako promatramo samo narav čovjeka, kakav je sada, iz onoga nesklada, koji vlada među tijelom i duhom, kaže sv. Toma, moći ćemo zaključiti da ovo nije originalna, zdrava narav čovjeka, da ju Bog ovakovu nije mogao stvoriti[1]).

Požude tijela i čežnje duha postojale su i prije istočnog grijeha, jer nisu zle, dok njima upravlja

[1]) Summa contra Gentiles, IV, 52, 3.

razum. Zle postaju onda, kad u njima dođe do neurednosti, neumjerenosti. I po sadanjem stanju naravi već kod djeteta izbijaju neuredne, skroz egoističke osebine. Zato nitko od kulturnih ljudi ne niječe potrebu odgoja. Odgojem se ograničuju požude, da se neumjereno ne ispoljuju, upotrebljuju se i kazne, zadaju se djela oprečna strasti. Sve je to trpko i mučno sjetilnoj naravi. Ipak, nitko ne veli, da je to protunaravno zato, što je neugodno. Roditelji, koji misle, da je potrebno pustiti dijete njegovim nagonima i hirima, othranit će ljenivca i obješenjaka, samoživa, koji će ljudskoj zajednici biti štetan, a nipošto koristan. Za njega ne će postojati pojam osobne žrtve za rad, za drugoga, za ikoju dobru stvar, koja njemu ne godi. Da čovjek korisno i svršno djeluje, da bude značaj, altruista i socijalni čimbenik, mora biti čovjek žrtve, svladavanja, samoprijegora. „Čovječji život bez velikog truda ne daje ljudima ništa", rekao je već poganin Horacije. A Epiklet je istaknuo nuždu svladavanja klasičnom frazom: „Sustine, abstine!"

Da nije protunaravno stavljati u red i mjeru čovječja nagnuća, dokazuje sv. Toma Akvinac i pomoću dva najjača poželjenja, nagona naravi: in cibis et venereis. On veli otprilike ovo: Jelo je zbog uzdržavanja tijela, a „delectationes venereae" radi uzdržanja vrste (ljudskog roda). Oba nagona postizavaju svoju, od Stvorca im određenu svrhu, dok su uređeni i umjereni, rukovođeni razumom. Čim toga nema, škodljivi su vlastitoj naravi. Neobuzdano pijanstvo i nezasitna bludnost bez sumnje nište organizam, individuum i vrstu. I tko će pametan reći, da je sasvim razumljiv, prirodan život pijanaca i bludnika, jer to njihova narav traži! Narav bi po tom ubijala narav, naravno bilo bi protunaravno. Ubi nam logica, fratres! Ima stoga pravo sv. Toma, kad veli: „Usus praedictarum delectationum non est bonus homini nisi sit moderatus[1]). A „modera-

[1]) Summa contra Gentiles, III, 27).

tio", stavljanje u red, u mjeru i ravnovjesje, jamačno se ne da provoditi bez žrtava, svladavanja, mrtvljenja.

Evo dakle razum, narav i svagdašnjica života, sve to jasno govori o potrebi svladavanja i odricanja i ruši izgovore tijela i krvi: „Zašto da nanosimo silu ovom svome dragome tijelu, koje nije od zla niti traži Bog da ga mrzim, nego da se za nj brinem. „Sad vidimo, da odricati se ne znači uništavati nešto na sebi, nego ispravljati, nije to nešto proti naravi kao takove, nego lijek bolesnoj naravi.

Važnost odricanja u vrhunaravnom redu

Istaknuli smo već, da je naravni čovjek dvostruk: tjelesan i duševan. I kao što je potrebno odricanje i svladavanje u svrhu, da se uskladi naravnost čovjekova: dio tjelesni i duševni, tako je odricanje potrebno i u svrhu, da se podržava skladnost između čovjeka kao naravnoga bića i između vrhunaravnoga reda, u koji čovjek nužno spada. Prvi je stupanj odricanja u vrhunaravnom pogledu, u koliko ga zahtijevaju načela kršćanske moralke (vrhunaravne etike), a drugi je stupanj potreban za postignuće kršćanskoga savršenstva (asceza). Na prvi smo stupanj svi obvezani, a drugo se preporuča. Pod prijetnjom vječne kazne mi smo obvezani čuvati se teškoga grijeha. Istom tom obvezom dužni smo odreći se sviju užitaka, koji lišavaju dušu milosti, to jest, koji su nespojivi s vrhunaravnim ciljem. Jednako smo obvezani i na svladavanje u stvarima, koje same po sebi nisu zlo, ali u koliko su nužne da držimo na uzdi požude i strasti, da sačuvamo ravnovjesje između tijela i razuma, naravi i vrhunaravnih zahtjeva. Jer — tko je obvezan ići k cilju, jednako je obvezan upotrebiti sredstva, koja do njega vode. Što je više od toga, za one je, koji ne samo da izbjegavaju grijeh, nego žele biti kreposni, savršeni, koji slijede poziv Isusov: „Budite savršeni!"

Staleška dužnost žrtve

„Mani ti to, reći će tkogod, ako baš ne mora biti pod grijeh, neka to obavlja tko hoće, meni je dosta ono prvo: toliko žrtve i svladavanja, koliko je najnužnije da se grijeha čuvam!" — Ali, čekaj malo! Ne ćemo tako! Tvoje svećeničko zvanje tebe obvezuje na stanoviti stepen kršćanskoga savršenstva, potom i na više odricanje. Po svećeničkom ređenju postao si „apostolus Jesu Christi". Tvoje je, ne samo da se spasiš, nego da i druge i spašavaš i duhovno usavršuješ. A kako ćeš to vršiti s uspjehom, ako sam ne nastojiš oko svoje duhovnosti!

Stupajući u svećeničko zvanje preuzeli smo na se obvezu, da ćemo ostvarivati najuzvišenije ideje, da ćemo biti najplemenitiji altruiste. To zahtijeva nove žrtve, posebne žrtve i po kvalitetu i po kvantitetu. Svijet, napose moderni, opija se preraznim za duh omamnim (narkotičnim) sredstvima, sjetilnim nasladama bez mjere. Mi, čuvari razumnosti u čovjeku (bez razumnosti nema ni svrhunaravnosti) moramo ostati trijezni. Svijet ide za svojom propašću, mi moramo nastojati oko njegova spasenja. Zato ne smijemo zajedno s njima plivati niz struju, nego uz vodu. A to zahtijeva posebne žrtve od nas, kad se znade, da nosimo istu ljudsku narav kao i oni.

Uzevši u obzir naš apostolski poziv izlazi, da se radi uspješnog vršenja zvanja moraju često ostaviti po strani i mnoge dozvoljene ugodnosti, pa i čisto duhovni užici. Zadržavajući se suviše kod njih sličili bi ženi, koja za dvijesto koraka seoske ulice treba čitav sat, jer se zaustavlja u razgovoru pred svakom kućom. Tu vrijedi ono, što smo u prvome članku rekli o graditelju kuće: „Zbog sretnog i savršenog ostvarenja ideje u čiju se službu stavio, graditelj će se mnogo žrtvovati. Ne će čitave dane sjediti u krčmama i dati svirati sevda-

linke, niti će se duboko u noć zabavljati u društvima, makar bila ona odlična, vrijedna i poštena". Tako se dobar svećenik često odriče i po sebi dobrih stvari, jer za njih naprosto nema vremena. Život je ljudski kratak, a posao je velik i uzvišen! „Meni valja raditi djela onoga, koji me je poslao, dok je dan, doći će noć, kad nitko ne može raditi". (Iv. 9, 4). To je Božji odgovor na onaj u početku postavljeni prigovor: „Zašto bih se ja morao odreći stvari i užitaka, koji nisu zli, nego dozvoljeni i od Gospoda za ljude stvoreni?"

A kad se svećenik služi dozvoljenim ugodnostima, činit će to tako, da ih uklopi u vrhunaravni poredak i usmjeri k vrhovnome cilju: slavi Božjoj i spasu duša. I poslastice i razonode i umjetnički užici, sve se to može lijepo usmjeriti k tome najvišem cilju. Ako nam n. pr. ugodne stvarčice ili bolja hrana osvježe sile, razonode nas i osvježe tijelo za rad. Osobito, ako to činimo uvijek sa srdačnim zahvaljivanjem dobrome Bogu. Napose valja paziti, da se ni vrstom ni načinom ni omjerom razonode ne ogriješimo o shvaćanje zdravo duhovnih ljudi niti o duh crkvene discipline.

Kad i ne bi netko bio obvezan na kršćansko savršenstvo s naslova svećeničkog apostolata, već sâmo svećeničko ređenje to od njega traži. „Biti svećenik, znači biti posvećen. Biti posvećen, znači biti odijeljen od svake svjetovne upotrebe, određen jedino za upotrebu Gospodinu!..." [1]) Biti iz svijeta i u svijetu, a ne pripadati svijetu, nego jedino i sasvim Bogu, to zahtijeva dosta odricanja i mrtvljenja.

Smisao mrtvljenja

Vidjeli smo, da se već samim razumom može odricanje i svladavanje opravdati, dapače i pokazati nužnim. Po tim čisto razumskim motivima ne može

[1]) Plus, Moja svagdanja molitva (razmatranja za sveć.), Zagreb 1942, str. 97.

se prosuđivati ono mrtvljenje u strogome smislu riječi, što ga zapažamo kod svetaca, kad su tijelu svojevoljno zadavali boli i neugodnosti da su time i oslabili tijelo, a možda si i život prikratili. Nisu li to protunaravni, dakle po moralu nedozvoljeni čini, a ne kreposni? Koja im može biti svrha, koja korist od toga za duhovnost?

Ova narav iza istočnog grijeha računa na trpljenje i boli, stoga nije bitno proti naravi, zadati sebi svojevoljno nešto boli. Taj postupak nije proti moralnog zakona o čuvanju života i zdravlja, jer ga opravdava načelo dvostrukog učinka. Prvi je glavni učinak mrtvljenja duhovna korist a drugi sporedni učinak, odnosno posljedica bio bi da od mrtvljenja donekle strada i tijelo. No to ne biva često, a da se i dogodi, nije to prvotno namjeravano, nego je namjera koristiti duhovno[1]).

Da je mrtvljenje dapače kreposno i da veoma pomaže duši do što većeg sjedinjenja s Bogom, to se razumom ne može dokazivati. Za to jamči Spasitelj Isus Krist, koji nas na to poziva, svjedoči to objava Božja sadržana u Svetome Pismu i Usmenoj Predaji, svjedoči nauka i postupak neprevarljive Kristove Crkve. „Credo, quidquid dixit Dei Filius, nil hoc verbo Veritatis verius." [2]).

Čuvanje sjetila koristi duhovno zato, da čuva duh od rastresenosti. Odricanja, koja su protuustuk pojedinim zlim sklonostima koriste duhu zato, jer podržavaju ravnotežu između tijela i duha. Daljna odricanja i u stvarima koje su inače dozvoljene, i mrtvljenja u strogome smislu riječi (zadavanje neugodnosti tijelu i poniženja duha) rađaju takozvanu

[1]) »Ako zla posljedica slijedi iz čina, koji je inače dobar u sebi i dobar po nekom svom namjeravanom učinku, zla se posljedica ne ubraja subjektu, jer je on pripušta u pretpostavci, da ima za to opravdan razlog...« A. Živković, Osnovno moralno bogoslovlje, Zagreb 1938, str. 161.

[2]) Adoro Te devote... Izreke Sv. Pisma o mrtvljenju vidi u odlomku ove rasprave, koji nosi naslov: Teološki dokazi u prilog svladavanju i mrtvljenju.

skrušenost srca (compunctio cordis). Iskustvo pak duhovnih ljudi svjedoči, da je ta skrušenost srca najbolja dispozicija duše za primanje milosti i za usmjerenje sviju čovjekovih moći k Bogu. „Cor contritum et humiliatum, Deus non despicies!" (Psalam 50, 19). Ne samo da ga ne će prezreti, nego će ga ispuniti tolikim duhovnim dobrima i nebeskom slašću[1]).

Putem ljubavi do žrtve

Tako smo opširno razvili katoličku nauku o odricanju, svladavanju, mrtvljenju, o žrtvi uopće. Ne bi smjelo biti katolika, a osobito svećenika, komu bi to bilo nepoznato područje. „Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis" (Gal. 5, 24). Zagrizimo i u taj krušac, koji naoko izgleda gorak, ali uživan pretvara se u slast najfinijeg meda, kao smotak papira, što ga je u jednom viđenju Gospodin stavio u usta proroku Ezekielu (Ezek. 3, 3),

Ako unatoč svemu rečenomu nekoga u početku duhovnog života smetaju izrazi: pokora, odricanje, mrtvljenje, on neka svoj put nazove putem ljubavi. Možda će mu naziv biti draži, a konačno će doći na isto. Neka molitvom, sv. pričestima, klanjanjem i razmatranjima nastoji izdići se nad sjetilnost, a porasti u ljubavi Božjoj. I kad u njegovoj duši uzbukti makar osrednji plam Božje ljubavi, on će početi tražiti žrtve. Te će mu tada biti sasvim razumljive, jer ljubav i žrtva dva su nerazdjeljiva pojma kao u zemaljskoj tako i u vrhunaravnoj ljubavi. Dakle, svejedno je: ili preko odricanja do ljubavi Božje, ili putem ljubavi do odricanja i žrtve. Svako će nastojanje roditi velikom duhovnom nasladom: „Inenarrabili dilectionis dulcedine curritur via mandatorum Dei" [2]). Neizrecivom se slašću ljubavi trči stazom Gospodnjom!

[1]) Psihologizma još do danas nije uspjelo protumačiti put, kojim tijelu zadane boli dovode dušu do svetih dispozicija.

[2]) Sv. Benedikt u predgovoru svoje regule (pod kraj).

DE CASTITATE

U ljestvici stvorova zaprema čovjek mjesto između životinja i čistih duhova. On imade svojstava i posjeduje čine jednoga i drugoga reda. I čovjek, kao i životinja održaje svoj individuum jelom i pilom a svoju vrstu (speciem) „per usum venereorum". Da ne zanemare te čine, koji su u ovom poretku apsolutno nužni za održanje individua i vrste, Stvoritelj ih je, i kod životinja i kod ljudi, spojio s intenzivnim sjetilnim nasladama. Dapače, što je začudno, i sami t. zv. estetski ugođaji i ljepote sjetilno-duševnoga reda često, malo po malo, putem čuvstava i mašte dovode čovjeka „usque ad actus carnales". To je ono, što tako vješto zapaža učeni isusovac Bangha, kad veli: „Često mame u propast siromašnog, slabog čovjeka uprav tvoji najčarobniji darovi: ljepota i ljubav! Plakao bih, o Gospodine, kad vidim zemaljsku ljepotu, lijepe ljude i lijepe stvari i promišljam, kako mnoge duše umiru radi tjelesne ljepote, kako mnogi propadaju, jer su lijepi ili što su ljubili lijepo.... Zašto se krije oštro trnje upravo za najžarčim ružama? Zašto sikće zmija iza najljepšeg cvijeta? Zašto je najslađi med otrovan? Zašto ubija život upravo najzvučnija, najizvornija glazba? Zašto postaje lijepo tijelo, čudesno djelo Tvoje ruke, o Gospodine, tako lako izvor grijeha? Zašto je put tako kratak od ljepote do ljubavi, od ljubavi do strasti, od strasti do putenosti, do niskosti, do grijeha i od njega do propasti....?" [1]).

[1]) A. Bangha D. I., Svijet i nadsvijet, Zagreb 1939, str. 83.

Zamjeriti je učenom piscu, što je taj problem tako snažno istaknuo, a zatim odmah i završio poglavlje, a da mu nije neposredno dodao nikakovo, pa ni teološko razjašnjenje. Velim teološko, jer za razumsko umovanje to ostaje problem, tajna, o kojoj samo vjera donosi objašnjenja.

Svrha i ograničenje užitaka

Povijest religija bilježi u glavnom tri vrste teoloških razjašnjenja u ovoj stvari: manihejsko, protestantsko i katoličko.

Maniheji su naučavali da postoje dva principa: dobar i zao, oba vječna. Dobri princip, Bog, tvorac je duhovnoga svijeta, a sve što je tjelesno, od đavola je. Zato je, prema njima, potrebno suzdržavati se od sjetilnosti i tjelesnosti, da se duh savršeno oslobodi od tvari (materije). Zabranjivali su i ženidbu, jer da se preko nje umnaža zli princip, tijelo.

Drugi pak, protestanti, uče protivno od toga puritanstva. Vele, da je Melanghton izjavio: „Pecca fortiter, sed crede fortius!" Time se doduše priznaje objektivno postojanje grijeha, pa i putenih, ali oni budu odmah prevučeni krečom vjerovanja i praktično, vjernik o njima ne treba voditi računa, kao da ih nema. Još su „originalnije" neke pseudomističke sekte kao n. pr. u srednjem vijeku „fratres de libero spiritu", te španjolski „illuminati" (Alumbrados) u 16. i 17. vijeku. Oni su tvrdili, da za božjeg čovjeka uopće (niti materialiter) ne postoji grijeh, da ga ne vežu 10 zapovijedi Božjih, da su napasti i seksualni čini od Boga predviđeni, po tom preodređeni, a Božjem se preodređenju „duhovna" osoba ne smije protiviti.

Svatko pametan jasno razabire, da bi Melanghtonovo „zafarbavanje" grijeha te sloboda i popustljivost spomenutih sekti u materiji „de sexto", da se svuda dosljedno provedu, doveli svijet ispod životinjske razine. Velim: ispod životinjske razine,

jer kod životinja užici te vrste instinktivno dovode do cilja, a taj je umnažanje. Ljudi, snabdjeveni moćima razuma i mašte, mogu na najrafiniranije načine odlučiti te radosti od njihova cilja te samo nje postaviti ciljem. Konačno bi se sve svelo samo na onanizme, sadizme, sodomizme, slučajne i onanističke prilege, a sasvim bi nestalo stalnih bračnih zajednica, koje su jedino solidna kolijevka novih — ne životinja, nego odgojenih i razumnih ljudi. Lako je shvatiti, da Božja premudrost ne može imati u nakani takav kaotični i naopaki svijet. Prema tomu je zdravome razumu najbliža i jedino uvjerljiva kršćanska, katolička nauka, koja ističe, da postoje po Bogu (naravnim i pozitivnim zakonom) postavljene granice sjetilnim užicima, odnosno, da su oni dozvoljeni tek u vezi s ciljem, a taj je „procreatio prolis" u zakonskom braku.

Po katoličkoj nauci nije sve tjelesno i sjetilno proglašeno bezuvjetno zlim i zabranjenim područjem, što ga valja prezirati i izbjegavati, pa i u obliku ženidbe, kako su tražili manihejci. Dapače, ne može se nazvati ispravnim ni izražavanje gdjekojih katoličkih asketa, da sjetilne radosti nisu uopće nikakove radosti, da tjelesna ljepota nije nikakova ljepota i slično. I te kako su silne te radosti i te kako zapanjuju Stvoriteljeva remek-djela mnogih ljudskih spodoba. Sve to mi bez daljnjega priznajemo, ali tvrdimo, da čovjeku nije dano (bez grijeha) tražiti i uživati te ljepote i radosti odvojeno od njihova cilja.

Istina, nije cilj svih sjetilnih, napose sjetilno-duhovnih užitaka uvijek samo „procreatio prolis". Na pr. estetski užici, ljepote što proizlaze iz skladnosti boja, odijela, ugodnosti mirisa, glazbe. Mnoge su od njih dane čovjeku za odmor, da se osjeti djelomično sretan, te tada pomišlja na dobrotu Božju i zahvalno ga slavi.

Ali činjenica je, da i te estetske, napola duhovne ljepote i radosti nerijetko, u stanovitim okol-

nostima i kod stanovitih stupnjeva i raspoloženja znadu čovjeka pomoću mašte i osjećaja povesti onim po Banghi već spomenutim putem: od ljepote do ljubavi (odnosno želje), od ljubavi do strasti, od strasti do karnalnosti. Ako ta karnalnost nije u zakonitom braku, postaje grijeh i služi čovjeku na propast. I zato se valja neminovno odreći i tih sjetilno-duhovnih ljepota i užitaka u onim oblicima, stupnjevima i kombinacijama, za koje znademo da dovode do grijeha. Premda ne možemo uvijek razumjeti, zašto nam ni te radosti nije dozvoljeno uživati po volji, bez straha od grijeha. Ili je to kaznena posljedica istočnoga grijeha, ili, ako je tako bilo i prije istočnoga grijeha, dakako uz manju opasnost grijeha, jer je razum savršeno gospodario u čovjeku, tada može to biti i zato, da se ljudi ne bi potpunoma zadovoljili zemaljskim radostima, kad je Bog sebe odredio ljudima za nebo.

Ne valja zato neutješivo žaliti nad tim ograničenjem naravnih užitaka, kad nam se daju vrhunaravni. Nadnaravne radosti daleko nadilaze naravne. „Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus" (I. Kor. 1, 25). To jest, najniži stupanj (govori antropomorfski) znanja Božjega i sile Božje, ista negacija mudrosti ili jakosti u Bogu, veli sv. Pavao, bilo bi još nešta daleko više od najvećeg stupnja ljudske mudrosti i snage. Tako i najmanja vrhunaravna radost po stvarnom stanju vrednota, više je nego li vrhunci naravnih užitaka bilo koje vrste.

De castitate in statu coelibatus

Kao što je Gospodin Bog potpunom vlašću Stvoritelja, radi svršnosti i sukladnosti naravnoga i vrhunaravnoga reda ljudima postavio stanovite mjere i ograde u pogledu sjetilnih i sjetilno-duhovnih ljepota i užitaka, tako je imao pravo, sam izravno ili preko svoje Crkve, izabrati sebi stanovite

ljude, koji će, kao osobe potpuno posvećene vrhunaravnom poretku i bogoštovlju, biti odlučene od onih, što slijedeći naravni nagon, zakonito, prema osnovama Stvoriteljevim umnažaju individue i tako surađuju na umnažanju roda ljudskoga. Takove, iz viših razloga izuzetne osobe, jesu redovnici i rimokatolički svećenici. Oni žive u bezženstvu ili celibatu.

Da je Bog htio da imade i takovih osoba, proizlazi jasno iz Evanđelja, iz poslanica apostolskih i iz crkvene nauke i prakse. Bilo ih je, kao n. pr. heretik Vigilancije u 5. stoljeću, koji su bili proti celibatu zato, jer kad bi svi htjeli biti celibatarci, svijet bi propao i ne bi se više rađali novi naraštaji. Kako je taj prigovor smiješan onomu, tko pozna jakost nagona u čovjeku i zato znade, da ih ne će nikad biti previše, koji se odlučuju za bezženstvo te da stoga ljudska vrsta ne će propasti. Vigilancije je govorio i to, da je uzdržljivost nemoguća. No mi znmo, da Bog ne će i ne može tražiti nemogućnosti, kako to lijepo veli sv. Jeronim: „Sciendum est.... Christum non impossibilia praecipere, sed perfecta."[1]) Isto tako ni Crkva, koja stoji pod stalnim nadzorom Duha Svetoga, ne bi mogla zahtijevati od cijeloga svećeničkog staleža, da živi takovim životom, kad bi on bio nemoguć i prema tome, nužno ispunjen grijesima. Samo treba upotrebljavati naravna i osobito vrhunaravna sredstva, koja nam Crkva pruža i za koje duhovni ljudi tvrde da su kadra držati čovjeka na duhovnoj visini, u potpunoj čistoći.

Ne valja se sablazniti ni onda, ako bismo kada iz ustiju kojeg svećenika ili redovničke osobe čuli izjavu o nemogućnosti celibatske suzdržljivosti. Do takvih se tvrdnja dođe istom onda, kad se potpuno napuste sva naravna i vrhunaravna nastojanja, kad se čovjek sasvim prepusti sili tijela i naravi. Dok netko imade makar želju i volju biti Božji, ne će nikada što takova izreći.

[1]) Comm. in cap. 5. Matth., lib. 1.

Ove činjenice, što smo ih do sada iznijeli, mora svaki od nas umom razraditi i čvrsto ih prigrliti te ih smatrati nepokolebivo čvrstim načelima, unutar kojih se samo smijemo slobodno kretati i tražiti svoje zadovoljstvo. Mnogi je svećenik zato nesretan, što mjesto da svu brigu posveti uređenju svoga života unutar spomenutih ograda, on neprestano ponovno prevrće spomenuta načela, ne da si ih još jače učvrsti, nego kao sumnjajući u njih, muči se i kini, ne bi li ih mogao kako izmijeniti, ublažiti ili pak sasvim dokinuti. On se gubi u neprestanim upitima: „Zašto je Bog to baš tako uredio? Ja ne ću nipošto karnalnosti ni grijeha, ali zašto odvraćati oči od onoga, što je lijepo? Čemu je inače Bog to stvorio?" Ne će nikako da svoje spoznaje razumno poreda i izvede sigurne zaključke. S jedne strane priznaje, da svećenik po Srcu Isusovu i putenost ne idu zajedno. Znade i onu Banghinu konstataciju, da i lijepe i po sebi dobre stvari, gledane ili uživane pod stanovitim okolnostima ili iznad stanovite mjere dovedu do karnalnosti. S druge strane on, mjesto da povuče ispravni zaključak, udari kao šakom u oko. Nastoji sebe uvjeriti, da ne vidi razloga, zašto si ne bi smio priuštiti sve, što je lijepo i dobro stvoreno. Takav se neprestano kao leptir zalijeće u ruže, a izrani se na njihovom trnju. Kuša slatki med, a pozlije mu od primješanog otrova. Tako se bez prestanka ranjava i liječi, pada i pridiže. Dakako da to nije nikakav život. To je neprestano razapinjanje.

Nema zato druge: nego jedamput za uvijek upamtiti sljedeće spoznaje:

Spolne radosti dozvoljene su samo unutar zakonitoga braka. Te napola duševne radosti i užici onoga, što se naziva lijepim, skladnim, umjetničkim, mogu u stanovitim fazama i okolnostima radi povezanosti njihove sa sjetilnim dijelom čovjeka, dovesti čovjeka do karnalnosti. Ta karnalnost nije zla kod oženjenih, kad vodi k cilju, koji je „procreatio prolis". Kod neoženjenih postaje karnalnost sinonim grijeha. Odatle dolazi ono, što toliki sebi ne daju dokazati i ne mogu shvatiti, da se svećenik-coelebs mora držati u stanovitoj povučenosti od načina svjetovnjačkoga života te od promatranja nježnih faza obitelji i braka. On ne može sve tako slobodno gledati. Ne može sebi dozvoliti sve ugodnosti niti te sjetilno duhovne vrste, kako to smije i može oženjeni lajik. Jer ako se lajiku mašta (fantazija) zapali ili podraži tijelo, on imade častan izlaz „in copula matrimoniali". Coelebs pak završava grijehom misli, želje, čina.

Estote nitidi, mundi, puri, casti...

Kad se jednom spoznaju gornje činjenice, ne valja više gubiti vrijeme, nego uložiti stalno nastojanje u to, kako ćemo postići da živimo „nitidi, mundi, puri, casti, sicut decet ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei[1]). Najprije ćemo iznijeti neke jake motive, koji su kadri da nam volju neprestano potiču u tom pravcu.

Motivi su jaki razlozi, načela, što ih pred nas iznosi razum, da nas potakne, da čvrstom voljom prionemo uz nešto, što je dobro i plemenito, makar je i teško. Ne radi se tu samo o najposljednjim razlozima stvari, nego i o praktičnim sudovima, koji nas pri djelovanju stalno prate i uvjeravaju, da je uzvišeno, plemenito, opravdano, nužno, da nešto činimo i tako se vladamo. Evo nekoliko takovih praktičnih pogleda na predmet celibatske suzdržljivosti.

Nije nemoguće, da netko nakon više godina života u suzdržljivosti klone i popušta, kad mu dosadi borba za sv. čistoću. Možda i izjavi, da se ne bi nikad bio odlučio za svećeništvo, da je znao, kako će to biti teško. Takove su riječi strahovita sablazan mlađima. A on jadan ne misli, da si je u

[1]) Obred đakonskog ređenja.

mnogome sam kriv, da bi mnogo mirnije živio, da se nije igrao s vatrom, možda stekao zlu naviku, a u najmanju ruku zanemario duhovnost i svladavanje. Neka opet i opet odluči: Nunc incipio!

Kod mnogoga se razvija velika čežnja za svijetom, jer nerealno i sasvim fantastično predočuje osjetne radosti, kao da bi mu, da nije svećenik, bilo dozvoljeno uživati sve ono, što sebi dozvole svjetovnjaci u tom pogledu. Takav zaboravlja, koliko je toga nedozvoljeno i po moralu zabranjeno, što oni uživaju. Nije jedina smetnja neograničenom uživanju samo zavjet ili obveza sv. čistoće. Tu su i stroge zabrane 6. i 9. zapovijedi Božje. A nemojmo misliti, da oni koji su oženjeni nemaju napasti, a potom i obvezu svladavati se. Oni imadu i te kakove napasti obzirom na osobe izvan braka. Nema dakle staleža, u kojem ne bi čovjeka vezale jake obveze moralnoga zakona i nalagale mu znatna svladavanja i odricanja. Tko te ograde sruši, prestaje biti čovjek po Božjim osnovama, on postaje životinja: „homo si sit separatus a lege et justitia, pessimum animalium“, veli sv. Toma[1]). A to valjda ne bi htio biti nitko od nas ni izvan svećeničkog staleža!

I na bračne radosti mi pomišljamo suviše abstraktno, odjelito od dužnosti s kojima su nerazdruživo vezane. Gdjegod službovali, nama Crkva pruža dostojno uzdržavanje. Svjetovnjak osim brige za sebe ime i brigu za obitelj: za ženu, djecu. Svima odijelo, stan i hranu, školovanje, liječenje, oporavci i t. d. Ovdje se lako dolazi do spoznaje, kako čine neoženjeni nepravdu oženjenima, ako uživaju putene radosti mimo spomenutih obveza. I to je jedno gledište, s kojega se zapaža sva težina neurednog života.

Neoženjeni i onda kad se ogrešuju samo mislima i željama jesu neke vrsti bezobrazni eklektici. Dok je laiku dozvoljeno, da sebi u svrhu

[1]) Summa theol., 1, 2, qu. 95, a. 1.

braka nađe samo jednu osobu, na kojoj će biti po mogućnosti što više dražesti za nj: u ljepoti tijela, u kretnjama, u odijelu, u glasu, u izobrazbi, neposteni coelebs (a i nevjerni bračni drug) obađe više najprometnijih gradskih ulica i pabirči, tražeći očima samo najčarobnije osebine s bezbrojnih osoba. Zatim njegova mašta te mnogobrojne najčarobnije utiske složi zajedno i izazove osjećaj bujnih radosti. Ako to čini osoba duhovnoga staleža, rodit će se u njoj neodoljiva čežnja za svijetom, makar da ta umjetno stvorena i maštom prerađena skupina ljepotâ i ugođajâ stvarno ni na jednom individuu ne postoji. To je „fata morgana“. A može li pametan čovjek radi „fate morgane“ biti nevjeran svojemu Bogu!?

Pa kad bi to i bila stvarnost, bismo li mi, da smo laici, imali za postignuće te osjetne sreće sve potrebite uslove: bogatstvo, odličnost roda, zdravlje, privlačivost? Zato ne valja biti ni eklektik, ni sanjar, fantasta. Ne valja maštom i očima obilaziti samo po krugu zdravih, mladih, bogatih i elegantnih, nego se prenesimo i u okolnosti siromaka, nakaznih, bolesnih i raznovrsnih stradalnika. Zavirimo u njihove stanove, u njihova lica, u njihove patnje. Tada ćemo se duboko postiditi svoga maštanja i pabirčenja po zemaljskim čarima. Bit ćemo stvarniji, u dobru stalniji, pravedniji i samilosniji.

Činjenica je, da neoženjen čovjek, napose u punijoj dobi osjeti stanovitu čežnju za obiteljskim životom, za potomstvom i sl. Neka je pjesnikinja prikazala, kako je doista užitak, spoznaja: „ja živim u mome porodu, moja će djeca živjeti u svojoj djeci i ja ću živjeti dalje u njima i po njima.“ Sve to možemo reći i mi svećenici, ali ne u naravnomu smislu, nego u vrhunaravnom. Posvetimo se sasvim tomu, da rodimo duhovni rod dobrih Kristovih vjernika, koji će dalje roditi duhovne rodove i mi ćemo tada živjeti u njima i po njima. Ona pak čežnja u nama za obitelju, za djecom neka nas poma-

že, da se što požrtvovnije privinemo uz one, koji su povjereni našoj duhovnoj brizi. I kao što se majka pri pomisli na svoju djecu, na čast i dobar glas obitelji, odriče mnogih ugodnosti, živi pošteno i uredno, tako moramo i mi živiti uzorno i požrtvovno radi svoga duhovnoga potomstva i radi dobra glasa naše obitelji, Crkve rimokatoličke.

Mnogo puta spasi bračnoga druga od pada pomisao na prisegu bračne vjernosti. I mi smo vezani zavjetom i zakletvom čuvanja sv. čistoće. Kako bismo imali obraza suočiti se s Isusom u sv. Misi, pred Svetohraništem i inače, kad bi se lakoumno ogriješili o naše obveze! Naša je nevjera dvostruko veća od svjetovnjačke. Svjetovnjak griješi proti 6. zapovjedi Božjoj, a svećenik ujedno još i proti prvoj, contra virtutem religionis. Svećenik znači: Bogu posvećen, izlučen iz svjetovnjačkog života i pridijeljen izravno u službu Bogu. A Bogu se opet otimati, obezčastiti posvetu i zavjet, to je svetogrđe.

Mislimo često i o tome, da smo hram Božji i stan Duha Svetoga (I. Kor. 3, 16). Zato se ne smijemo poigravati maštom, čuvstvima i tijelom kao s nečim niskim, nego paziti na se kao na svetinju. Tvoja je glava svetište Božjega duhovnog hrama, u svetište ne smiješ pustiti svinje, to jest nečiste misli. Tvoje grudi su šator Svevišnjega, a u šator Božji ne ćeš napustiti miševe ružnih želja. — Ovakova uzvišena misao o tijelu kao Božjem hramu uspješno čuva u napasti, napose kad kod svlačenja, pranja ili kupanja nužno gledamo ili diramo svoje tijelo[1]).

Uvijek, a napose u časovima jačih napasti dolaze veoma dobro, kao poticaj na suzdržljivost istine o zadnjim stvarima čovjeka: o smrti, o sudu, o paklu. Čovjek pomisli, šta bi bilo, da ga udari srčana ili mozgovna kap u časovima ludovanja. Ili da ga na ulici nakon zle misli ili požudnog pogleda nešto satre. Predočimo sebe na sudnjem danu izvedenog kao osuđenika pred sve poznanike. Zamislimo se malo jače u stanje svećenika u paklu. Gdjetko se tješi, kao da se ne će tako lako doći u pakao za grijehe počinjene tobože od slabosti. No, kad se zbog nečistih grijeha ne bi išlo u pakao, pakao bi zijevao od praznine. Sadržavao bi samo oholice i čiste zlobnike. Međutim je opće mišljenje, da će većina osuđenika ondje biti radi bludnosti, a i koji će biti prvotno radi čega drugoga, bez tih grijeha ne će biti.

[1]) Shvaćanje tijela kao duhovnog hrama Božjega neka nam bude poticaj i na to, da tijelo i odijelo držimo čisto (noge, nokti, brijanje).

Tko olako shvaća dužnost da čuva čistom svoju maštu i osjećaje, napose zato, što se može lako ispovijediti, neka kuša malo zbrajati, pak će se zgroziti, kad vidi, kako golem materijal prikuplja za čistilišnu vatru. Jer kad bismo i bili sigurni, da ne ćemo pasti u pakao, znajmo da i za ispovijeđene već grijehe pribiremo vremenite kazne, koje treba teško ispaštati ovdje ili u čistilištu.

To su eto neki od motiva u predmetu sv. čistoće. Oni nam govore, oni nas potiču: „Potrebno je, korisno je, časno je i uzvišeno, moguće je, čisto živjeti". Takove motive treba sabrati zajedno u jedan sistem. I volja povučena takovim, od mnogo uzica spletenim užetom, mora poći naprijed. Funiculum triplex, difficile rumpitur! Rekao bih, da o tom užetu visi uopće i sva naša, ne samo ćudorednost, nego i vjera. Jer ako svećenik ne bi imao jake i izgrađene poglede na područje suzdržljivosti, on će početi klimati i u istinama vjere, dok se čitava zgrada konačno ne rasklima i ne sruši. To je put, kojim su išli gotovo svi otpadnici. Zdravi pak motivi sabiru se i stiču razmatranjima i duhovnim čitanjem. Odatle ona riječ, da ne može biti dobar svećenik, tko ne razmatra.

Quid ergo faciendum?

Što nam je dakle činiti, da očuvamo tu stožernu krepost sv. čistoće?

Ponajprije valja paziti, da se suviše i bez potrebe ne izlažemo sjetilnim podražajima, koji pune maštu i uzbuđuju požudu tijela. Češće treba napose očima uskratiti, da ne promatraju nešto, što škodi miru tijela i duše, makar se to zvalo lijepim. Celibatska čistoća nije nikakav teret za onoga, tko suvereno vlada svojim očima.

Neki misle, da će biti manje podražljivi, ako češće zalaze među svijet. Misao je loše izražena. Ne postaju sjetila otpornija, nego takav, ako češće nailazi na podražaje i svaki puta misli na uzvišene motive, podiže srce k Bogu i odvraća ga od ugodnih podražaja, stiče tim vježbanjem spretnost, da ga podražaji tako brzo ne upaljuju. Dok je u čovjeku sijelo požude, ne može se reći, da će često druženje s osobama drugoga spola sâmo po sebi, per se, čovjeka učiniti manje osjetljivim. Inače ne bismo smjeli govoriti proti koedukaciji omladine, nego bismo morali preporučivati zajednički uzgoj muških i ženskih. Neka se dakle nitko bez potrebe ne izlaže. Drugo je, ako nas dužnost zove mnogo među ljude. Tada se valja oboružati onim, što je protulijek požudi, a to su: molitva, razmatranje, pokora, a osobito euharistijski život. Sveti Bernardo prekrasno izriče korist sv. Pričesti: „Hoc sacramentum in magnis impedit consensum, in minimis sensum![1]) To će reći, čije je srce puno euharistijskog žara, toga ne će toliko mamiti osjetni podražaji. A ako ih i radi njihove jačine osjeti, ne će tako lako dati svoj pristanak na užitak.

Događa se, da gdjekada čovjek nema volje baš ni za što. Badava mu tada naglašavati: radi, ne budi ni časa besposlen. Kad se on ne može prihvatiti ni jednoga ozbiljnog posla sposoban je samo za ugodne sjetilne podražaje. Tada se u mašti javljaju slike sjetilnih radosti, rado se uzimlju u ruke knjige, koje raspravljaju o seksualnim problemima, ugodno se gledaju slike osoba po ilustriranim časopisima. To su kritični časovi za sv. čistoću.

U takovim zgodama valja znati mudro istisnuti opasne predodžbe iz mašte. To neide nasilno i u tren oka, budući ne smijemo u njih zaći punom pažnjom, jer se tako samo osvježuju, nego postepeno, tako, da u pamćenje uvodimo drugi skup predodžbi i misli, koje su nam također ugodne i drage, a nisu opasne. Sjećati se tada planina i mora, izleta i ljetovanja, roditelja i prijatelja, svojih ugodnih poštenih zgoda iz prošlosti, svoje budućnosti. Dobro je, da svatko ima neku posebnu dobru pasiju: skupljanje maraka, pisanje pjesama i članaka, obrtni rad, obrađivanje vrta, cijepanje drva. Klonuti se tad valja čitanja knjiga o seksualnim pitanjima, makar ih napisali katolički pisci.

Tako upućujemo katoličku mladež napose u ispovjedanju i u duhovnom vodstvu. I mladić, kod koga se takovi kritički časovi periodički javljaju radi zle navike stečene popuštanjem, ako tako sretno prebrodi jedamput, drugi put sasvim će se i riješiti zle navike i od dotadanjeg patnika postat će veliki sretnik.

Istaći ću još neka načela radi uzgoja omladine u kreposti sv. čistoće.

Vrlo je važno načelo: „Nikada ne klonuti duhom niti izgubiti ustrpljivost u dugoj borbi". Duga je i nemila borba za sv. čistoću, napose kod onih mladića, koji su stekli „vitium se polluendi" ili su se priučili na jake užitke „per copulam carnalem". Mašta često obnavlja takove proživljene užitke i kuša smračiti pamćenje, prljavim slikama i nečistim maglama. „Hoće se dugih godina, da se iz mašte izbrišu tragovi, koje je ondje

[1]) Ivan-Josip od Sv. Terezije, Domišljata ljubav Isusova u Euharistiji, Sarajevo 1937, str. 82.

neobuzdana mladenačka požuda urezala"[1]). Muka je to, boriti se, a ne vidjeti skore pobjede. Sjetilni užici kao i narkotična sredstva navikom izvedu i u samome organizmu promjene, iz kojih slijede zahjevi i žudnje, koje su nepoznate, ili barem ne u tolikoj mjeri onomu, tko nije zagazio u te stvari. „Ovaj grijeh, kaže Tihomir Toth, postaje životnom potrebom, kao što nikotin, alkohol i opium postaje životnom potrebom onima, koji ih uživaju. Užasno stanje: grijeh — životna potreba!"[2]). Strahovita bi bila zabluda smatrati nečim razumljivim i ne griješnim ono, što takova iskvarena narav zahtijeva. Takav je mladić kriv što je stekao zlu naviku, pak je zato odgovoran i za čine, koji iz nje izlaze. Mora sebi biti svjestan toga i nikad se ne ispričavati nemogućnošću, jer je milost Božja velika. On se mora smatrati pravim rasipnim sinom, koji je zaslužio da bude prezren i zabačen, a ispovjednikova je stvar, da prosudi ispričavajuće okolnosti.

Od izvanredne je koristi za iskorjenjivanje mana i slabosti sasvim se predati i povjeriti svome stalnome ispovjedniku, kao dijete majci. Njemu sve otkriti, iskreno se ispovijedati i doista se skrušiti. Veoma je korisno iza prvog svojevoljnog prekršaja, makar bio samo u mislima ili osjećajima, poći odmah na ispovijed. Jer nekako se duševnost kao kvari, ako grijeh leži na duši dulje vremena. Dapače, ako se dogodi, da netko radi stida, u koji ga baca ispovijedanje njegove ludosti, koji puta mimoiđe svoga stalnoga ispovjednika (što smije, jer glavno je, da je ispovijed iskrena), korisno je, poslije, kad mu to već ne zadaje posebne teškoće, ipak svoju minulu zločestoću priopćiti redovitome ispovjedniku.

---

[1]) Ign. Radić, Biskup Mahnić, Požega (Dobra Štampa) 1940., str. 15.

[2]) Tihomir Toth, Proljetne oluje, 2. izd., Zagreb 1939., str. 70-71.

Tako se dolazi do izvanredne otvorenosti, učvršćuje se karakter, zaziva na se blagoslov Božji. Tada je ispovjedniku moguće poduzimati sistematski popravak čovjeka i usavršavanje duše.

Dakako, da se do tolike predanosti dolazi samo ako mladić nađe u ispovjedniku veoma mnogo razumijevanja. No to se razumijevanje nipošto nema sastojati u popustljivosti, da pokornik misli, da je nama svejedno, je li on dobar ili griješan. Nego, to se razumijevanje sastoji u strpljivosti i ljubežljivosti, kojom s pokornikom surađuje. Velika je to umjetnost: znati pogoditi sredinu između samilosti i ljubavi prema krhkosti ljudskoj i između obveze čuvati Božja prava i naglašivati zdrava načela. Paziti, da ne budeš u načelima laksan, a opet da pokornika ne zastrašiš i tako od sebe odbiješ. Ispovjednik mora pokazati tugu zbog pokornikove slabosti, pa i ukoriti ga, ali u svrhu, da u njemu probudi žalost nad grijehom i pokajanje. A zatim ga ne ostaviti u tuzi, nego osokoliti, ponovno u njemu probuditi želju za borbom: Nunc incipio!

Sa strane pokornika važna je za uspjeh ta želja i volja: htjeti biti dobar. Ne traži se jaka volja, jer nju ne može dati tko je nema, nego se traži dobra volja. Ne znači to samo pripuštati, da ga Bog svojom milošću kao silom od zla otrgne, ako hoće, nego treba i pozitivno činiti sve potrebno. Facienti quod est in se, Deus non denegat gratiam! Dobra volja uz veliku ustrpljivost u borbi i uz potpunu predanost svome ispovjedniku kadre su izvesti ono, što mnogi ne će postići ni u najskrušenije obavljanim kraćim duhovnim vježbama. Jer navika se po vremenu stiče, a postepeno se i uklanja.

Više nego izravnu borbu proti nečistim napastima preporučam siguran put za učvršćenje u dobru: temeljito i stalno nastojanje oko duhovnoga života. Kad se razmišljanjima, čitanjem, pohodima, molitvom, ispitivanjem savjesti, prima-

njem sakramenata postignu jake spoznaje i vrhunaravna ljubav, lako se je otimati sjetilnosti i požudi. Potrebno je napomenuti i to, da oni, koji nisu nikad svojoj požudi jače popuštali, ne osjećaju tako težinu suzdržljivosti. To su posebni sretnici. „Ipsi sunt reges magni, quia tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo praeesse noverunt." [1]) Njihove napasti ni izdaleka nisu tako žestoke, kao kod onih, koji se možda još bore s grješnom navikom. Odatle dolazi i činjenica, da moralno razuzdani naraštaj ne vjeruje svećenicima, da bi oni mogli suzdržljivo živiti.

* * *

Dosta sam oduljio. Htio sam reći o tomu što više. Napose o griješnoj navici i o postupanju ispovjednika, da se time okoristimo kao ispovjednici i odgojitelji mladeži. Budimo apostoli sv. čistoće! Nastojmo stvoriti čista i uzdržljiva pokoljenja. Napose da budu takovi oni, koji su po obvezi svećeništva ili redovničkih zavjeta dužni stalno živiti „mundi, puri et casti". Takovim se životom daje religiozno štovanje Bogu u izvanrednom stupnju. Sveta Crkva izvodi preko takovih članova divna djela svoga poslanja. Taj život donosi i izvanredno duševno zadovoljstvo, premda zahtijeva žrtve.

Približimo se mišlju i srcem Isusu u svetoj Hostiji i molimo: „Nevino Janje Božje, sačuvaj me i dalje nevinim" ili: „Prečisti Jaganjče Božji, učini me čistim!"

---

[1]) Homil. S. Bedae Ven., lib. 3. in. Luc. 10.

ŽIVOT MILOSTI

Odmah ili veoma brzo nakon stvorenja Adama i Eve Gospodin Bog je njih, a i čitavi ljudski rod uzdigao u vrhunaravni red. Zato su svi ljudi dužni živiti ne samo naravnim, nego i vrhunaravnim životom. I taj nas vrhunaravni poredak sve obvezuje kao i naravni. Nitko ne može, bez teških sankcija, reći: „Hvala na vrhunaravnosti, ja želim ostati samo čovjek naravi!"

Jer je isti Bog, koji je stvorio ljudsku narav, kao i onaj koji nas je obvezao na vrhunaravni cilj, to je jasno, da bi se zdrava naravnost morala skladno prislanjati uz nadnarav i biti njezina solidna osnova. Međutim, sadanja se narav žestoko otima vrhunaravnoj duhovnosti. Posljedica je to istočnoga grijeha. Od onda je ljudska narav oslabljena, ranjena, čovjek je, kako vele teolozi: spoliatus gratuitis (lišen nadnaravnih i mimonaravnih darova), vulneratus in naturalibus.

Isus Krist, koji je najplemenitiji izdanak našega roda i nosilac iste, dakako, istočnim grijehom nezahvaćene naravi, jamačno je više nego itko ljubio čovjeka. I to ovakovog čovjeka kakav je sada: slab, koga tijelo vuče prema dolje, dok duša osjeća da mora gore. Isus je ljubio sve one borce svijú vremena, kojima se iz dna duše izvija Pavlov krik: „Infelix ego homo! Quis me liberabit de corpore mortis huius!" (Rimlj. 7, 24). U Srcu je Isusovom strujala samilosna ljubav čak i za one, koji su već blizu da odlože oružje, da odustanu od borbe i napre-

žanja, da sasvim kapituliraju pred tiranijom sadanje naravi. Istočna liturgija voli isticati tu Isusovu veliku ljubav spram ljudi i zato mu često pridaje naziv čovjekoljuba.

No ta Kristova ljubav i samilost nije u pustim čuvstvima. Kako bi bio smiješan i čudan onaj, tko bi rekao ranjenom i od glada iznemoglom kraljeviću, kad ga sretne na cesti i vidi gdje se napreže da stigne u očinsku palaču: „Pusti bolan, nemoj se mučiti da stigneš u očinski dom, nisi ti to dužan, budući si tako slab i onesposobljen. Ostani tu gdje jesi i kakav jesi!" To bi bila bijedna samilost i slaba ljubav. Pravu će samilost i ljubav taj čovjek pokazati kraljevom sinu djelom, ako mu pruži napitak okrepe i hrane, da mu se obnove i ojačaju sile, te on uzmogne doći u očev dom, gdje ga čeka obilje i raskoš.

Tako ni ljubav Isusa Krista prema nama oslabljenim ljudima, a djeci Božjoj, nije se mogla sastojati u tome, da nas oslobodi od obveze vrhunaravnoga reda, govoreći: „Ostanite samo tako, nebojte se, niste vi krivi svojoj nemoći!" Kriva bi to bila samilost osloboditi nas od vrhunaravnih dobara i od Očeva doma, kad je u tomu neizrecivo bogatstvo i jedino naša prava sreća. Stoga je ljubav Isusova bila djelotvorna. Ona stoji u tome, što nam je pružio i pruža nebeski napitak, koji je kadar da ojača inače krhke ljudske moći, te da po naravi oslabljenog čovjeka podržaje i pomaže na putu k nadnaravnom cilju. Taj čudesni duhovni vrhunaravni napitak jest milost Božja. Zato sv. Pavao iza pesimističnog uzdaha: „Infelix ego homo! Quis me liberabit de corpore mortis huius", odmah dodaje riječi pravoga kršćanskog optimizma: „Gratia Dei per Jesum Christum" (Rimlj. 7, 24-25). Milost Božja po Isusu Kristu. Milost Božja, od koje naše duše živu, Kristova je milost, jer nam ju je On pribavio uz cijenu vlastitoga života.

Iz Evanđelja razabiremo, da je Isus u više prigoda isticao egzistenciju milosti i potrebu milosnoga života. Osobito u razgovoru s Nikodemom (Iv. gl. 3) i u razgovoru sa Samaritankom (Iv. gl. 4). Posebno je pak svečano istaknuo vrhunaravni život milosti u govoru, što ga je održao apostolima na posljednjoj večeri, a kojega tako vjerno donosi sv. Ivan u svome Evanđelju (gl. 15.). Nije bez razloga, da je Gospodin neposredno prije svoje muke i smrti govorio baš o tome. Jer glavna svrha njegove muke i smrti je ponovno uspostavljanje vrhunaravnoga reda milosti zaslužene smrću Isusovom.

U prvoj predvježbi ovoga razmatranja predočit ćemo lik našega Učitelja i Spasitelja, biće, bez sumnje, najljepših i najplemenitijih crta, jer to tijelo i dušu izradio je izravno sam Bog (incarnatus est de Spiritu Sancto). Gledam ga, kako nakon posljednje večere, ustaje od stola, poziva i svoje apostole: „Ustanite, ajdemo odavle" (Iv. 14, 31).

Kad su svi ustali nije ih odmah poveo u Getsemanski vrt. Onako stojeći, kao da se duhom zanio u daljinu. Pred sobom gleda arenu ovoga svijeta, na kojoj se pojavljuju sad ovi sad oni u borbi s nasrtajima đavla, zlog svijeta a i s neprijateljem što ga nosimo sami u sebi; stotine ljudi sa stotinu križeva. I gledajući ih tako, kako se jedni još bore i nose svoje breme, drugi ranjeni klonuše, treći se odmah predaju u ropstvo, on — čovjekoljub — rado se odlučuje za muku i smrt, jer ljubi ljudsku narav, koju i sam posjeduje (on dakako iznimno zdravu) i hoće da je ozdravi. Ta on je jedan od nas, „primogenitus in multis fratribus" (Rimlj. 8, 29), prvorođeni među braćom. On i može pomoći, jer u njemu je snaga i moć, budući da je pravi Bog.

I taj najsavršeniji čovjek i ujedno pravi Bog svečano objavljuje stvarnost, potrebu i veličinu milosti, koja teče od njega i po njemu u duše. Da bar kako tako približi predmet ljudskom shvaćanju, slu-

ži se parabolom o čokotu i mladicama, o trsu i lozama te veli:

„Ja sam trs, a vi loze. Koji ostaje u meni i ja u njemu, on rodi mnogi rod, jer bez mene ne možete ništa učiniti." (Iv. 15, 5).

Tko zna, jesu li apostoli već tada shvatili tu nauku. Vjerojatno je, da nisu potpuno prije Duhova. On ipak govori o tome znajući, da se te riječi ne će izgubiti u vjetar, nego da će njegov Duh nadahnuti sv. Ivana, da ih vjerno zapiše te budu sačuvane svima budućim pokoljenjima njegovih sljedbenika.

U drugoj predvježbi molim Spasitelja za milost, da ja, koji sam „djelitelj tajna Božjih" (I. Kor. 4, 1). duboko shvatim tu stožernu istinu sv. vjere te da milost Božju u sebi zbiljski proživljavam.

* * *

Razmatranje: „Ja sam trs, a vi loze. Koji ostaje u meni i ja u njemu, on rodi mnogi rod, jer bez mene ne možete ništa učiniti" (Iv. 15,5). Vođeni snagom tih riječi, razradit ćemo nauku o milosti u nekoliko točaka, a svaki se može zadržati dulje na onoj, koja ga više osvaja.

Milost Božja je stvarnost

Kao što je stvarnost sok, koji u vinogradskom trsu cirkulira od čokota po pojedinim mladicama, kojima odatle svježost, lišće, cvijet i slatki plod, tako je nešto stvarnoga i milost Božja, koja oživljava loze božanskog čokota Isusa Krista t. j. nas, dijelove njegova mističnog tijela.

Strujanje milosti ne da se mjeriti instrumentima, jer to nije nešto materijalno. Ali je ipak stvarnost. Znamo, da postoje stvarnosti i izvan područja materije. Židov Bergson zaključio je na opstojnost osobnoga Boga iz vjerodostojnih izjava katoličkih mistika, koji su Boga živo osjećali. I duša, koja živi životom milosti, ne će nikada posumnjati u dogmu

o milosti. Područje milosti je carstvo onih, koji u nj ulaze živom vjerom. Pukim racijonalističkim eksperimentatorima zatvoren je taj zlatni krug. „Spiritus ubi vult spirat et vocem eius audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat" (Iv. 3, 8).

Zahvaljujem Ti Spasitelju, što me vodiš kroz dvorove Tvoje milosti i njome potičeš moje moći na spasonosno djelovanje. Ja to osjećam: vocem eius audio. Dok gledam unatrag razvitak Tvoga milosnog djelovanja u meni, biva još jača moja vjera u dogmu o stvarnosti milosnoga života [1]).

Milost nam je nužno potrebita

I to je dogma katoličke vjere. I ne radi se samo o t. zv. moralnoj nužnosti, t. j. u koliko je milost potrebita da laglje djelujemo, nego je po srijedi apsolutna nužda, t. j. milost je potrebita, da uopće možemo djelovati u tome smjeru, da nam djela budu svrsishodno i vrhunaravno zaslužna. Kao što vinogradska mladica ne može donositi roda, ako je ljuta bura otkine od trsa, jer ne ulazi više u nju sok, tako ni čovjek ne može donositi vrhunaravni rod, ako se prekine (istočnim ili osobnim grijehom) veza njegove naravi s izvorom vrhunaravnog života, Isusom Kristom. Zato reče Spasitelj: „Bez mene ne možete ništa učiniti", t. j. ništa svršno, ništa zaslužno. Dužni smo stoga čuvati milost Božju u duši uz istu obvezu, kojom smo obvezani na vrhunaravni cilj. Dužni smo brzo i uspostaviti veze s Božanskim Čokotom, ako ih kada bura strasti i grijeha pokida.

Prvi puta biva pojedinac pripojen Isusu Kristu po sv. krštenju. Bez toga bismo bili bijedna čeljad. Bili bismo u vrhunaravnom pogledu kao zapuštena djeca, što lutaju u čoporima, bez cilja, svrhe, vese-

[1]) Teolozi prema Sv. Pismu tvrde, da milost Božja nije samo u tome, da je duša bez grijeha, t. j. čista. Milost je nešto pozitivno, dodano duši kao ures: donum creatum, entitas supernaturalis, forma animae inhaerens, permanens habitus infusus, ab ipsa anima distinctus.

lja. A ovako, svaki ima svoj stalni i važni položaj i udio kod ostvarivanja planova Božjih; svatko može činiti djela velike vrijednosti, djela vječna. Da li barem na dan svoga krštenja zahvalim Bogu za to veliko dobročinstvo?

Mnogi ne samo što dalje ne razvijaju na krstu od Boga usađene klice milosnoga života, nego ih nažalost i sasvim uguše. Oni dospiju u stvarno stanje, kao da nije bilo otkupljenja ni krštenja. A sva djela što ih čine u stanju nemilosti nemaju vrijednosti. Nema tu govora o nekoj reviviscenciji, oživljavanju zasluga. Dobra djela, što ih čovjek učini u stanju milosti, pak potom padne u teški grijeh, kad ponovno uspostavi vezu s Bogom po skrušenoj ispovijedi, opet mu se računaju u zaslugu. Ali djela učinjena u stanju nemilosti, nikada ne dobivaju vrhunaravne vrijednosti.

Pitam se: koliko sam dana u svome životu proveo u nemilosti? Ipak sam poradi dužnosti moga zvanja mnogo radio i mučio se i u te dane. Ali napor tih dana je za mene sasvim izgubljen. I ti dani i ti časovi bili su od Boga preodređeni, da ih obilno izrabim za izvođenje njegovih vrhunaravnih planova, a kad tamo, za mnom ostaju za vrhunaravnost neiskorišćeni odsjeci tih dana. Ne valja stoga reći: Nije mi stalo za zasluge od par dana. Ja ću polagati račun ne samo za tamne, nego i za prazne stranice u knjizi moga života. Ne ću zato više svoju dušu lišavati milosti. A ako se po nesreći to kada dogodi, odmah ću se požuriti, da uspostavim spoj moje duše s Bogom, kao što se u kući, kad nastane kratki spoj, odmah trči, da se struja opet vrati.

Veliki su plodovi milosti

Dok s jedne strane stoji riječ Isusova: „Bez mene ne možete ništa učiniti“, s druge strane obistinjuje se i ono što reče: „Koji ostane u meni, a ja u njemu, on rodi mnogi rod“. (Iv. 15, 5). Povijest Crkve i pojedinih duša iznosi pred nas te divne plodove milosti. To su: junaštvo mučenika, napori apostola, misionara i mnogih dušobrižnika, svetost ispovjedalaca, nevinost djevica, požrtvovnost onih, koji su u službi bolesnih i bijednih. To su i nizovi karaktera vrhunaranoga reda: kao sv. Ivan Vianney, Don Bosco, Cotolengo i toliki slični ovima. Djela su jake milosti Božje ona izvanredno nagla i radikalna obraćenja kao Savla, Augustina, Ratisbonea. Pa čete onih duševnih velikana, koji nikad ne okaljaše krsnu nevinost, kao sv. Alojzije ili Stanko. Da se upozna veličina djelujuće milosti Božje dosta je čitati: „Povijest jedne duše“, od sv. Terezije od Maloga Isusa, životopis Terezije Avilske ili djela sv. Ivana od Križa te drugih mistika. Nepregledno je to more duša, u kojima je milost Božja proizvela i trajno izvodi božanstvene pokrete i zbivanja.

I ja, ako i malo promatram, što se događa u mojoj duši, moram vidjeti mudro djelovanje Božje, osjetiti njegovu ljubav i milost. Istom ću na drugome svijetu znati to pravo procijeniti. Kad bih se pak sasvim predao djelovanju njegove milosti, kako bi velike stvari on učinio od mene i preko mene bijednika! Svećenik pun milosti može činiti čudesa na području milosti, jer ako su silni plodovi milosti u dušama običnih vjernika, laika, koliki će biti plodovi milosti u svećeniku, čija je duša biljegom svećeništva baš određena da bude stalno napunjeni akumulator milosti.

Odlučujem stoga: Ne ću više biti sličan dječaku, koga mora otac silom k sebi vući, da mu uzmogne dati bogate darove, nego ću s radošću saobraćati s Bogom, predobrim ocem. Željno ću izlaziti ususret Kristu, kao što se prijatelj veseli prijatelju. Sa svetom ću pohlepom otvarati svoju dušu njegovoj milosti, kao što cvijetak željno otvara svoju čašku suncu.

Ljepota duše u milosti

Ima li nešto većega nego li je: biti dijete Božje i prijatelj Isusa Krista! A mi to doista postajemo po milosti. Djeca smo Božja. „Praedestinavit nos in adoptionem filiorum" (Ef. 1, 5). „Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus" (I. Iv. 3, 1). Posinjenje je dobrohotno uzimanje strane osobe za dijete i baštinika. Po božanskoj naravi Bog imade jedinoga Sina, a po milosti smo svi mi njegova djeca, posinci. A ako smo mu djeca, onda smo i baštinici njegova kraljevstva: — „Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Si autem filii, et heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi" (Rimlj. 8, 16-17). A jer je baština, koja nam po Božjem posinjenju pripada, sam Bog, to mi po milosti postajemo i dionici Božje naravi: consortes divinae naturae (II. Petr. 1, 4). To ne znači, da po naravi postajemo božanstva, jer je samo jedan Bog, ens a se. Nego to će reći, da postajemo dionici života Božjega. Primamo sposobnost gledati Boga licem u lice; milost podiže našu misaonu narav u sferu vrhunaravnog spoznavanja Boga. Dok smo na zemlji imademo to samo — in potentia, de jure, — a u nebu ćemo doista intuitivno zreti Boga, uronivši u ocean Božjega Bića.

Po milosti mi postajemo i prijatelji Božji, Kristovi. Prijateljstvo se sastoji u međusobnoj ljubavi (amor benevolentiae) i uzajamnoj povjerljivosti. Milost nas približuje Bogu, mi njega ljubimo, on nas. „Vos amici mei estis" (Iv. 15, 14). To prijateljstvo očituje se u intimnom zbliženju: „Si quis diligit me.... et Pater meus diliget eum et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus" (Iv. 14, 23). Neizmjerni Bog, presv. Trojstvo promiče sve: i neživo i živo i grješnike i pravednike, jer je Bog svudašnji. Ali poradi milosti boravi On posebnim načinom u duši pravednika. To je način vrhunaravnog

prijateljstva, božanske ljubavi: „Deus charitas est, et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo" (I. Iv. 4, 16). Veličina milosti mjera je naše ljubavi. Što je veća milost i ljubav, bliže smo Bogu, intimnije je naše prijateljstvo.

Kolika je bijeda onih ljudi, koje duh Božji jednostavno promiče kao drvlje, kamenje, vodu, zrak, blato, pakao; koji (radi grijeha) ne daju svojoj duši da osjeti, što je to, ljubiti Boga kao dragog oca i prijatelja! A ako se razmisli, tko komu nuđa posinaštvo i prijateljstvo, Bog bijednom čovjeku, onda se vidi sva odvratnost u karakteru onoga, koji odbija to posinaštvo i prijateljstvo. Koliko boli ljude povrijeđena dobrota i pogažena ljubav? A zar nije nezapamćena zloća, kad stvor svemožnomu Stvoritelju, koji se po milosti u njegovoj duši nastanio, kaže svaki čas: „Ajde Veličanstvo Vi van pred vrata, da se ja malo pozabavim sa svojim kućnim psićima". A to su slabosti i neuredna nagnuća bilo koje vrste.

Prigovaramo Ezavu, da je prodao svoje prvenstvo za zdjelu leće. Posinaštvo Božje po milosti neizrecivo je vrijednije blago. Ljudi ga se ipak tako lako odriču. Sv. Katarina Sijenska je kazala: „Pravednička duša sama posjeduje veću ljepotu nego li je sve cvijeće, sve zvijezde zajedno i cijela stvorena narav. Kad bismo je mogli vidjeti tjelesnim očima, ne bi bilo čovjeka, koji ne bi bio pripravan umrijeti da sačuva tu izvanrednu ljepotu."[1])

Molim Spasitelja za milost, da trajno budem dobro dijete Božje i njegov vjerni prijatelj.

* * *

Završujući ovo razmatranje o milosti pitam se, da li sam ja do sada i u kolikoj sam mjeri shvaćao stvarnost, važnost, veličinu i ljepotu života milosti.

[1]) Can. A. Milet: La devozione allo Spirito Santo. Torino-Roma, Marietti, 1939, str. 11.

Valjda ne vrijede i za mene riječi upravljene Nikodemu: „Tu es magister in Israel et haec ignoras," (Iv. 3, 10), ili usklik Isusov pred Samaritankom: „Si scires donum Dei!" (Iv. 4, 10).

Upuštam se u kolokvij (razgovor) s Isusom: „Ti si Spasitelju milosrdni Samaritanac. Nemoj me ostaviti kraj puta izbijena, oslabljena, gladna i žedna. Zalij moje rane uljem milosti, suha mi usta okvasi vinom Tvoje ljubavi, vodi me vrhunaravnom stazom u dom Očev. Ti si izvor žive vode, što teče u život vječni. „Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam!" (Iv. 4, 15).

„Obraćam se i k Tebi, Marijo! K Tebi, koju Crkva naziva, prema riječima Gabrijelovim, milosti punom. Preko Tvojih ruku dolazi milost ljudima. O, navrni jake mlazove u moje srce, jer ono čezne, da se vrhom napuni nečega, što daje pravu i trajnu sreću!"

SVETA MISA — BOŽIĆ

U božićne se dane u našem pamćenju obnavlja slika, koja nas je u djetinjstvu znala tako snažno zaokupiti. Slika je to betlehemske štalice s likovima: malenoga Isusa; Bl. Djevice, koja ga njeguje; sv. Josipa, koji ga s udivljenjem promatra; pastira, koji mu se klanjaju. Anđeoski kor po prvi puta izvodi melodiju s librettom: „Gloria in excelsis Deo!" Dolaze mudraci s istoka.

Kao djecu privlačio nas je više vanjski izgled pojedinih spodoba i boje toga prizora. Sada se pak, kao misaoni ljudi, moramo više zabaviti njegovom sadržinom, t. j. činjenicom upućenja Sina Božjega, tajnom Utjelovljenja. A da nam ne dosadi razlaganje već poznate istine, — „ut scientibus non sit onerosa" —, razmotrit ćemo je u obliku jedne poredbe. Dolazak Isusov na svijet po rođenju usporedit ćemo s pojavljivanjem njegovim na našim oltarima u sv. Misi, prema mottu: „Sv. Misa je Božić"[1]).

Razne poredbe

Istina, mnogo veća sličnost, što više istovjetnost, postoji između smrti Isusove na križu i sv. Mise,

[1]) Pop Stipe Vučetić doduše piše: »Na misu ne spada inkarnacija i nativitas. Sv. misa, nekrvna kao i krvna žrtva, počinje s Maslinskim vrtom, svršava s Kalvarijom...« (S Liturg. sast. u Splitu g. 1938., str. 15). No mi ovdje ne istovjetujemo bit sv. Mise sa bitnošću božićne tajne (incarnatio et nativitas), nego ta dva termina (sv. Misu i Božić) stavljamo u slikovitu poredbu, u koliko je po srijedi kao »terminus comparationis« realno pojavljivanje Isusovo i velika njegova blizina, koja je kadra da na nas snažno djeluje,

ali ne manjka „tertium comparationis“ ni za ispoređivanje sv. Mise s Božićem.

Sv. Crkva dopušta svakomu svećeniku, da na Božić služi tri sv. Mise. Time hoće podsjetiti na trostruko rođenje Isukrstovo: na rođenje Boga Sina od Boga Oca, na rođenje njegovo od Djevice Marije i na duhovno njegovo rađanje u dušama po sv. krstu i po milosti uopće.

Nije bez veze ni to, što se u sv. Misi pjeva ista pjesma, koju su pjevali anđeli kod rođenja Gospodinova: „Gloria in excelsis Deo!“ U Rimu prije početka Mise polnoćke nosi misnik u procesiji kip malenoga Isusa te ga izloži na oltaru, gdje ostaje kroz cijelo božićno vrijeme.

Mnogi crkveni Oci, propovijedajući kod božićne sv. Mise usporedili su sv. Misu s rođenjem Isusovim. Tako na pr. Teodor Anciranski divno veli u svojoj homiliji, koju je održao kod božićne sv. Mise u Efezu:

„Iste qui tunc magos ineffabili virtute ad pietatem traxit, idem laetam hanc festivitatem hodierno die constituit, non iam in praesepi positus, sed in hac salutari mensa propositus. Illud namque praesepe mater factum est huius mensae. Propterea in illo est positus, ut in ista edatur, et fidelibus fiat salutaris cibus.[1])“

Spasitelj govori u Ivanovom Evanđelju: „Ja sam kruh živi, koji sam s neba sišao“ (6, 41). S neba je sišao u božićnoj noći, kruh je živi na našim oltarima.

Nije se jamačno prevarila ni mistična duša profinjenog umbrijskog pjesnika-sveca Franje, koji je za božićnu noć u šumi kod Greccia uredio jaslice i nad njima dao služiti sv. Misu polnoćku. „Nakon pretvorbe, veli kronika, opaze ljudi, da se u jaslicama pojavilo pravo Djetešce Isus. Sv. Franjo mu se približi, primi ga u svoje ruke, a božansko ga Djetešce pomiluje...“ [2]).

[1]) Billot, De Verbo Incarnato, Romae 1927., p. 453.
[2]) Franjevačka spomenica, Zagreb 1927., str. 33.

Magna dignitas sacerdotum

Odlikovanje, kojim je, kako pripovijeda kronika, bio te božićne noći počašćen sv. Franjo kao đakon, dano je svakomu svećeniku ne samo u božićnoj, nego u svakoj sv. Misi. U svakoj Misi primamo mi u ruke Isusa i s njime se združujemo po sv. Pričesti. Sudjelovanjem Bl. Djevice Marije Riječ je Božja postala čovjekom i pojavila se na ovome svijetu. A na riječi svećenikove pojavljuje se na oltaru isti Bog-čovjek pod prilikama kruha i vina. Samo što sav ostaje našim očima sakriven. U jaslicama kao i na križu „latebat sola Deitas, at hic latet simul et humanitas.“ (Adoro Te...).

„Grande mysterium et magna dignitas sacerdotum, quibus datum est, quod angelis non est concessum!“

„Attende tibi et vide, cuius ministerium tibi traditum est...![1])

Da, tko bi se, Gospode, i usudio tu službu vršiti, da nam je Ti ne nalažeš i da nas ne potiče sv. Pavao, neka „pristupimo s pouzdanjem k prijestolju milosti, da primimo milosrđe i nađemo milost!“ (Žid. 4, 16).

Osobe betlehemskog prizora — uzori misniku

„Često puta, veli o. Chaignon, pitali su me svećenici, kako bi mogli trajno sačuvati blago milosti, što su ga sabrali u tim sretnim danima (duhovnih vježbi).“ A on bi im odgovorao: „Držim, da nema za to sigurnijeg sredstva, nego svom snagom nastojati služiti sv. Misu s najvećom savršenošću“[2]).

Kako nam se vladati pri sv. Misi i kakovim osjećajima ima biti napunjena naša duša, dok služimo sv. Misu, naučit ćemo iz vladanja onih svetih osoba, koje su bile uz novorođenoga Isusa u Betlehemu.

[1]) Nasljeduj Krista, knj. IV. gl. 5.
[2]) Chaignon: Svećenik na oltaru. Sarajevo 1938. str. 13.

Njegova Majka

Djevica ga je Marija promatrala s radošću i udivljenjem. „Mulier cum parit, tristitiam habet,... cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressurae propter gaudium, quia natus est homo in mundum" (Iv. 16. 21). Beatissima Virgo peperit absque doloribus, quia partus eius virginalis erat — per conpenetrationem. Ali radosti je imala neizrecive, jer se rodio na svijet, ne obični čovjek, nego Bog-čovjek. S kolikim ga je zato udivljenjem promatrala u jaslama!

Da li i ti, svećeniče, tako s radošću i veseljem gledaš u sv. Hostiju, nakon što se konsekracijom pojavio isti Isus u jaslama oltarne menze? — Dok molimo „Pater noster" i molitve prije Pričesti, kad nam liturgijski propisi nalažu gledati u sv. Hostiju, možda to obavimo tako mrtvo i nesabrano, kao da je pred nama nepromijenjena ista ona hostija, koja bijaše prije pretvorbe. O, da nam je bilo vidjeti sv. Ivana Vianeya u tim časovima kod oltara! — Na licu mnogih misnika-svetaca zapazili su smiješak razdraganosti, pa su odmah zaključili: „Mora da je vidio Isusa u sv. Hostiji!" Možda gdjekoji kadkada, ali redovito su i oni gledali Isusa samo okom žive vjere, ali tako žive, kao da ga vide tjelesnim očima.

Radost Bl. Djevice bila je velika i radi odlikovanja, kojim je Bog nju, mladu i svijetu nepoznatu djevicu toliko počastio. „Magnificat anima mea Dominium... Quia respexit humilitatem ancillae suae... Quia fecit mihi magna..."

A zar je sa svećenikom drugačije? U kojem bi drugom zvanju mladić od 25 godina imao toliki ugled, kao što ga imade kao svećenik, bio on kakva mu drago roda! Da li mi na to pomišljamo dok pred punom crkvom prikazujemo sv. Misu ili kad auktoritativno podučajemo? Tada smo mi tu središnja ličnost, snabdjeveni od Boga njegovim

ugledom. Fecit nobis magna, qui potens est! Osobito time, što nam je dao moć, da se u našim rukama, na našu riječ, pojavljuje Sin Njegov.

Novorođeni je Isus bio radost duše Marijine, jer je ta duša bila sveta, čista, „gratia plena". I svećenik, kad se nađe licem pred Gospodinom u sv. Hostiji, moći će oćutiti slast i radost, te primiti bogatstvo milosti, samo ako je čiste duše. Inače osjeća prekor. Poznato je, da ne možemo gledati u onoga, kome smo nešto krivi. Stoga dobri misnici rado ispunjaju kan. 125., toč. 1. „ut frequenter conscientiae maculas eluant". — Anima sacerdotalis ob celebrationem Missae sacrilegam gravissima damna incurrit.

Sveti Josip

I Josipova se duša raduje pred novorođenim Isusom. Ali na njemu ujedno zapažamo skrb i brižljivost. Skrb, kako da namakne potrebne stvari; brižljivost, da čistom slamom obloži jaslice, pomete i očisti štalicu, naloži vatru. On je sada već dobro znao, tko je Dječak za koga se brine i skrbi. Znao je, da je to Sin Božji, jer mu onomadne reče anđeo: „Jer ono što se u njoj začelo od Duha je Svetoga, pa će roditi sina i nadjeni mu ime Isus, jer će on izbaviti narod svoj od grijeha njegovih" (Mat. 1, 20).

Zar ne bi tako i svećenik, znajući dobro tko je u sv. Hostiji, morao posvetiti svu skrb i brigu, da sve što je oko Isusa, bude i najljepše i najčišće.

Sasvim je opravdano, da se najljepši proizvodi umjetnosti nađu uz naše oltare. Sv. Ivan Vianey osobno je išao kupovati te je najskupocjenije crkveno posuđe i ruho nabavljao za malo selo Ars. Neka svećenik nikada ne dopusti, da u crkvu nešto ulazi, kupuje se ili pravi, a da prije sam to ne vidi i odobri. Kod važnijih odluka valja zatražiti savjeta kod stručnih osoba i obavijestiti duhovnu oblast.

Osobito bi bio žalostan kontrast, da su u župnome dvoru stolnjaci i ubrusi bijeli kao snijeg, tanjuri od finog porculana, jedaći pribor od srebra, a u crkvi oltarnici, tjelesnici i rupčići zamazani, misnica izderana, kalež bez pozlate. Kad utrne vječno svijetlo u danu, možda tako stoji do uveče, dok ne dođe zvonar zvoniti i zatvarati crkvu, te nanovo zapali „vječno" svijetlo? Pa ako je crkva natrpana papirnatim cvijećem bez i jednoga živoga cvijetka, barem kraj svetohraništa, pa ako po kipovima sjedi prašina, kao da je po njima pao mraz, tada je to pustoš, abominatio in loco sancto!

Neka nas uvijek veseli i ona čista uljanica, što titra uz oltar i onaj cvjetić, što se privija uz svetohranište, kao i poput snijega bijeli tjelesnik (corporale) na koji polažemo Isusa! Sveto ruho primajmo i oblačimo pobožno, a svlačimo ga i odlažimo pažljivo i uredno!

Da je pažnja za sve stvari Božjega hrama uzvišena i svećenika dostojna, svjedoči i sam sv. Jeronim, koji, i ako bijaše učenjak i doglavnik papinski, pridaje tomu veliku važnost, kad u poslanici Heliodoru ovako hvali Nepocijana: „Brinuo se je, da se oltar sjaji, da su zidovi čisti, da je pod pometen, da je vratar često na ulazu, da su zavjese uvijek na vratima, da je sakristija uređena; nije zanemario ni male ni velike dužnosti[1]).

Pastiri

Pastirima se javio anđeo u polju i saopćio im, da se rodio: „Spasitelj, koji je Krist Gospodin" (Luka 2, 11). Dakle su znali tko je ono Djetešce i zato pođoše žurno, „festinantes" (Luka 2, 16), da ga vide.

Riječ „festinantes" neka nas potakne na točnost u službi Božjoj. Kako je to lijepo, kad ura bije, a svećenik ide k oltaru. Pa i u radne dane. I

[1]) Chaignon, Svećenik na oltaru, str. 82.

obzirom na sprovode. Možemo ići župljanima na ruku prigodom uređivanja sata pokopa, ali kad se utanači ura, neka župa znade, da će u to vrijeme obred i početi.

Pastiri ipak nisu bez svake priprave krenuli do štalice. Stada pozatvaraše u torove, prirediše darove, urediše odijelo. To nam je poticaj na pripravu pred sv. Misom. Valja nam zatvoriti misli o svagdanjim poslovima i brigama, a pripremiti darove pobožnih osjećaja.

Sv. Filip Neri nastojao se rastresti prije sv. Mise, zabavljao se pticama ili mačkom, šetao je gore dolje po sakristiji njišući u naručju psića. Est admirandus, sed non imitandus! — On je tako morao činiti, jer je u njemu bio toliki žar Božje ljubavi, da ga je morao rastresenošću smanjivati, inače nije mogao opstati kod oltara od silnoga udaranja Božjim darom raspaljenog srca, koje mu je već bilo izbilo dva rebra. Mi pak, dok nismo toliki sveci, moramo se ozbiljno trsiti, da u sabranoj pripravi barem kako tako probudimo u srcu čine ljubavi.

Pastiri su prije odlaska k betlehemskoj štalici poredili svoja odijela. I svećenik nakon četvrtsatne priprave za sv. Misu oblači sveto ruho uz molitve, koje su doista pune sadržaja. U njima bi se našlo gradiva za razmatranje kroz pune dvije sedmice. Neki bogoslovci sa Suarezom ne smatraju da je grijeh, ako se ispuste te molitve prigodom oblačenja misnoga ruha. Rijetki su koji taj propust smatraju teškim grijehom, dok je općenito mišljenje, da je to laki grijeh[1]).

Što se kaže, da su pastiri žurno išli — festinantes, to nipošto ne znači, da i mi, idući k oltaru, moramo hititi, kao da ćemo kamo zakasniti, nego neka naši koraci budu umjereni, a držanje ozbiljno i čedno. Budimo „festinantes desiderio", t. j. srcem živo žudimo za časom euharistijskoga sjedinjenja.

[1]) Chaignon, Svećenik na oltaru, str. 82., bilj. 72.

Mudraci od Istoka

Kakvo mora biti svećenikovo držanje kod oltara naučit će nas mudraci, koji dođoše s Istoka, da se Isusu poklone. Njihovo držanje bijaše otmjeno, kretnje dostojanstvene. Istočnjaci već i onako mnogo paze na ceremonije, a k tome, to bijahu odličnici Istoka, mudraci, kraljevi.

I svećenik, koga je Bog po sv. Redu uvrstio u svoje plemstvo, mora se znati vladati, kad dođe pred svoga Kralja. Mi smo doista potpuni gospodari u crkvi, ali to ne znači, da naše vladanje i uredovanje, govor, kretnje, postupak, budu jednaki u crkvi i sakristiji kao i dok smo u župnom uredu ili u kuhinji.

Dok služimo sv. Misu pazimo, da su nam nakloni i križanje pobožni, ruke lijepo sklopljene. Prije pretvorbe držimo ruke izvan tjelesnika (corporale) a iza pretvorbe na njemu. Nakloni i križanja neka se uvijek poklapaju s odgovarajućim riječima teksta. Pogled neka nam je oboren, dok se okrećemo puku. — Stariji svećenici neka svrate osobitu pažnju na to, da potpuno i izrazito izgovaraju svaku riječ, jer se jezik tokom godina toliko priuči na tekst, da mnogo toga, kako se veli, progutamo, a ni ne opazimo da to činimo. Pokušajte, recimo, one tri molitve prije sv. Pričesti misnikove, da ih izgovarate polaganije nego obično i pažljivo, vidjet ćete kako se muči i zapliće jezik, inače naučan brzati.

Pazimo nešto i na sadržaj pojedinih misnih dijelova. Kad bi nas tko iza sv. Mise upitao što smo čitali u poslanici ili Evanđelju, možda ne bismo svaki puta znali odgovoriti! A kad bismo pak od zgode do zgode razmotrili posebno one stalne tekstove sv. Mise, kako je to lijepo razradio P. Chaignon u knjizi: „Svećenik na oltaru“, tada bi s još većim zanosom služili sv. Misu i ona bi tada doista bila glavni i jaki izvor našega svećeničkog posvećenja.

Anđeli

Isusa je na zemlju dopratilo mnoštvo anđela. Bez sumnje je anđelima okružen i onda, kad se pojavljuje na našim oltarima u sv. Misi. Obuzelo bi nas veliko počitanje, kad bismo mogli vidjeti tu anđeosku pratnju, dok smo kod oltara.

Anđeoska pjesma: „Slava Boga na visini...“ potiče nas, da i mi s veseljem i pažnjom pjevamo sv. Misu, znajući komu pjevamo.

Kakovo je pjevanje u našoj crkvi? Anđeoski lijepo? Kolike su župe gdje se uopće ne pjeva ni ne svira, jer vele, nema orguljaša. Pobrinimo se da makar koji seoski mladić izuči orguljanje. Narod će u tu svrhu rado dati svoj doprinos. Često je razlog napuštanja polaska Službe Božje to, što se u crkvi ne svira ni ne pjeva.

Anđeli su pjesmom zahvaljivali Bogu Ocu zato, što je dao svijetu vlastitoga Sina. Mi smo dužni također zahvaliti Bogu Ocu za misnu žrtvu. Dužni smo pokazati neku pažnju prema Isusu, koji je u nama po sv. Pričesti. To činimo u t. zv. zahvali iza sv. Mise. — U nekim župama vlada nelijep običaj, da se vjernici odmah od oltara, gdje su primili Tijelo Gospodinovo, upute ravno na crkvena vrata, pa napolje. Morali bismo vjernike odvratiti od toga i uputiti ih, da se zadrže u molitvi iza sv. Pričesti. Najuspješnije bi se mogla ta navika spriječiti tako, da svećenik neposredno prije podjeljivanja sv. Pričesti prisutnima stvar protumači i potakne ih, da ne napuste odmah crkvu. Sed, proh dolor, eodem defectu etiam sacerdotes non pauci laborant, dum una manu adhuc amictum tenent, altera jam proprium pilleum (šešir) arripientes, ab ecclesia statim exeunt. Tu autem, pie Domine, produc in eis gratiam „ex opere operato“, nam „ex opere operantis“ hodie nihil! — Tankoćutan svećenik osjeća u duši neku odbojnost, da bi otišao, a da nije obavio bar kratku zahvalu. Gospodin baš

u tim časovima daje izvanredne milosti, napose dok je u nama nazočan još pod sv. Prilikama. Zašto da ne iskoristimo te prigode u korist svoga posvećenja! „Po sudu sv. Terezije nema vremena, u kome bismo svoje duše mogli tako lako obogatiti krepostima, i tako brzo uzdići se do savršenstva, kao u vremenu poslije sv. Pričesti."[1])

* * *

Nastojmo se stoga pobožno i sabrano držati uz Isusa kod oltara, poput onih u radost i ljubav uronjenih svetih ličnosti kod betlehemskih jaslica. Tada nam naše svagdanje sv. Mise ne će biti teret (neque eas celebrari omittemus quamvis stipendiis careamus), nego pravi duhovni užitak, izvor duševnog smirenja i posvećenja.

---

1) Chaignon, Svećenik na oltaru, str. 260.

CRUCIFIXUS ETIAM PRO NOBIS

Rimljani su smrtnu kaznu izvršivali tako, da bi svojim građanima (državljanima) dali odsjeći glavu, a strance bi razapinjali na križ. Mnogo je takovih kažnjeničkih križeva bilo u razna vremena, podignuto u raznim krajevima svijeta. Svi su ti bezbrojni križevi iza izvršene osude srušeni, zaboravljeni, kao što su zaboravljeni i oni, koji su na njima dokončali život. Samo jedan od križeva ostaje trajno uzvišen i ističe se vidljivo kao jablan posred ravna polja. To je križ G. N. Isusa Krista. Taj je križ podijelio povijest na dvije pole: na vrijeme prije Njega i poslije Njega. Taj je križ proizveo potpuni preokret u pogledima na život i svijet te u ćudoređu ljudstva. Tomu se križu kroz vjekove klanjaju i klanjat će se milijuni sve do konca svijeta. Dapače, što je značajno, ni oni koji mu se ne klanjaju, nisu prema njemu ravnodušni. Oni ga mrze. Koje li ludosti mrziti drvo?! Ne mrze ga zato što je drvo, nego jer mrze Onoga, čiji je to križ. Mrze Isusa Krista. Jednako se ni katolici ne klanjaju križu isključivo u koliko je drvo, nego jer ljube Onoga i klanjaju se Onomu, koji je taj križ zalio otkupiteljskom krvlju. Svaka nas pomisao na križ odmah sjeća Raspetoga i klanjajući se križu, klanjamo se Raspetome (cultus latriae relativus[1]). To je tako lijepo izrazio sv. Franjo Saleški, kad je pod jedno

---

1) Svako štovanje odnosi se samo na osobu: bilo izravno, neposredno (cultus absolutus), bilo posredno (cultus relativus).

raspelo, što ga je protiv protestanata podigao u okolici Ženeve, dao napisati ove francuske stihove:

— Ce n' est la pierre ni le bois
Que le catholique adore;
Mais le Roi qui, mort en croix,
De son sang la croix honore —[1]).

Bujan je bio duhovni život prvih kršćana. Duše onih, koji su u kršćansku zajednicu pristupali postaše kao nekom božanskom vatrom prekaljene i posvećene. Uzrok toga preokreta i posvećenja duša bio je raspeti Isus. On je „causa efficiens" posvećenja, u koliko je otkupitelj i uzročnik milosti, a također je i „causa exemplaris", u koliko je njegovo raspeće primjer silne ljubavi, dobrote, smilovanja i drugih kreposti, te poticaj, da ga nasljedujemo. I u kasnijim su vjekovima pobožnost Križa, štovanje Muke Isusove, njegovih sv. Rana, bile drage osobama, koje se predaše na službu Isusa Krista. I pobožnost presv. Srcu Isusovom, koja se u posljednjim stoljećima razvila do svoje punine i koja donosi silne plodove za preporod duša, skladna je dopuna štovanja Raspetog Otkupitelja.

Stavimo se i mi u duhu pod križ Isusov i razmišljajmo o trostrukom plodu svetog drveta. Isus je umro na križu, da se mi 1. oslobodimo grijeha, 2. da se grijeha možemo trajno čuvati, 3. da možemo i posvetiti duše naše. „Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae: ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in auxilio opportuno!" (Žid. 4, 16).

Da se oslobodimo grijeha

Prvi i najglavniji plod sv. Križa jest oproštenje grijeha i veliko Božje milosrđe prema grješnicima.

1) Curato di S. Sulpizio, Vita di S. Franc. Sales, Torino-Roma (Marietti), 1933., I., 291.

Događaji, koje prikazuju evanđelisti, jesu zajamčeni povjesni događaji. Vjerodostojni očevici, časni Isusovi apostoli i učenici te su događaje vjerno zapazili, a prenošeni su na daljnja pokoljenja ne samo po sv. knjigama, nego i usmenom predajom. Iz spomenutih svetih vjerodostojnih izvora jasno izlazi, da Isus Krist nije tek slučajno tragično završio svoj život na križu, kao drugi razni buntovnici onoga vremena, nego da je njegova smrt Boga-čovjeka uslijedila svojevoljno i dobrovoljno, radi otkupljenja i posvećenja ljudskih duša. Dosta nam je navesti nekoliko izjava Sv. Pisma.

Klasičan je upravo izražaj proroka Izaije u gl. 53. On izričito govori o dobrovoljnoj žrtvi Mesijinoj i to radi naših grijeha.

„Doista je on uzeo slabosti naše i boli je naše on nosio... On je ranjen radi naših zločina... Svi smo mi zalutali kao ovce, svaki je svojim putem zakrenuo: i postavi Bog na njega zloću sviju nas. Žrtvovan je, jer je sam htio i nije otvorio usta svoja: kao ovca na zaklanje vodit će se i šutit će kao janje pred onim, koji ga šiša i neće otvoriti usta svoja.... Predao je na smrt dušu svoju (sebe) i ubrojen je među zločince: i on ponese grijehe mnogih i molio je za krivce."

Sam je Spasitelj češće proricao i govorio apostolima, da će trpiti i umrijeti: Mat. 16,21; 17,22; 20,18-19; Marko 8,31; 9,30; 10,34; Luka 18,33; Iv. 3,14.

Izjavio je Isus i to, da se dragovoljno žrtvuje i da je prolijevanje njegove krvi za otkup ljudi:

„Ja sam pastir dobri. Dobri pastir daje život svoj za ovce svoje" (Iv. 10,11). Nitko ga (život) ne uzima od mene, nego ga ja sam od sebe polažem" (Iv. 10,18). A kod pretvorbe reče: Jer je ovo krv moja novoga zavjeta koja se prolijeva za mnoge na oproštenje grijeha" (Mat. 26,28).

Tako i u poslanicama sviju apostola nalazimo divne tekstove, koji izriču, da se je Isus dao dragovoljno, iz ljubavi do nas raspeti i to radi oproštenja grijeha.

Ivan: „On je pomirenje za grijehe naše, i ne samo naše, nego i svega svijeta" (I. posl. 2,2). Još: I. posl. 1,7; 3,5; 4,10.

Petar: „Niste otkupljeni ni raspadljivim srebrom ni zlatom... nego dragocjenom krvlju Krista kao nedužna i neokaljana janjeta" (I. posl. 1,18-19). „On je grijehe naše sam iznio na tijelu svome na drvo, da grijesima umremo i pravdi živimo; njegovom ste modricom izliječeni" (I. posl. 2,24). Još 2,21; 3,18.

Pavao: „I vas, koji ste bili mrtvi u grijesima i neobrezanoj puti vašoj, s njim vas je oživio, oprostivši vam sve prestupke. Izbrisao je pisanu zadužnicu, koja je svjedočila protiv nas, te odstranio, prikovavši je na križ" (Kol. 2,13-14). „U njemu imamo otkup krvlju njegovom, oproštenje prestupaka po bogatoj milosti njegovoj" (Ef. 1,7). Još: Rimlj. 5,8; 5,10; Žid. 9,28; I. Kor. 15,3; Gal. 1,4; Kološ. 1,14; 1,20.

Kolike li dobrote i ljubavi Božje! Sic Deus dilexit mundum! „O mira circa nos Tuae pietatis dignatio! O inaestimabilis dilectio caritatis: ut servum redimeres, Filium tradidisti!" (Exsultet). Kolikog li milosrđa! Milosrđe prema svima ljudima. I prema meni osobno. Ima li zato za čovjeka grješnika veći uzrok nade za oproštenje grijeha, nego li je baš križ Gospodinov! Zar u prilog toj nadi ne govore i sve okolnosti? Pod križem stoji Marija, majka milosrđa. Tu je Marija Magdalena, koja je najbolje upoznala veličinu Božjeg milosrđa. Tu je razbojnik, koji premda okaljan zlodjelima, ipak skrušen, zadobiva oproštenje. I to ne samo oproštenje grijeha i vječne kazne, nego mu je milosrđe Božje dalo još više: i potpuni oprost sviju vremenitih kazni. To

svjedoče riječi Isusove: „Još danas ćeš biti sa mnom u raju!" (Luka 23, 43).

Dakako, da unatoč velikog Božjeg milosrđa nema oproštenja osobnih prestupaka bez pokajanja. Pokajanje je žalost i bol zbog učinjenih grijeha. I Magdalena i Petar ronili su gorke pokajničke suze. To pokajanje, to žalenje može se veoma lako i temeljito probuditi, ako bacimo pogled na križ. „Od stopala do tjemena nema na njem zdrava mjesta: rana, masnica, modrica" (Thren. 1, 12). Što je, što sam još više mogao učiniti vinogradu mome, a da nisam učinio!" (Izaija 5, 4). „O vi svi, koji prolazite putem, stanite i pogledajte ima li boli, kao što je bol moja!" (Thren. 1, 12).

Da, Gospodine Isuse! Grijesima sam svojima tebi uzročio trnje i bičeve. Ja sam te ubacio u vrtlog zlostavljanja i muka. No ja žalim, ja se kajem za sve prestupke moga života. „Smiluj mi se Bože, po velikom milosrđu svojem" (Ps. 50, 1). „Odvrati lice svoje od grijeha mojih i sve krivice moje uništi. Srce čisto stvori mi, Bože, i duh pravi obnovi u meni!" (Ps. 50, 10-11).

Da pobjeđujemo napasti

Sreća pokajanja i oproštenja samo se onda pravo osjeća, ako ostane trajna i nepomućena. Što vrijedi dobiti oproštenje, a onda opet brzo pasti u nemilost. Magdalena je mnogo sagriješila, ali kad je jednom dobila oproštenje, nije se više vraćala u grijeh. Sv. Petar veli: „On je grijehe naše iznio sam na tijelu svome na drvo, da grijesima umremo i pravdi da živimo" (I. Petr. 2, 24). Koliki su, koji neprestano griješe i neprestano se kaju, a tko zna, hoće li uopće prije smrti nastupiti vrijeme njihove stalnosti u dobru? Božje je milosrđe veliko, ali on ne djeluje protiv slobodne volje pojedinca čovjeka. Krist je Gospodin od samilosti plakao nad Jeruzalemom, ali mu nije mogao pomoći, jer se grad nije htio odazvati opetovanim pozivima Mesije. „Je-

ruzaleme, Jeruzaleme... Koliko sam puta htio skupiti djecu tvoju, kao što kvočka skuplja piliće svoje pod krila, a vi ne htjedoste" (Mat. 23, 37). Hoćemo li dakle, da nam muka i križ Gospodinov budu na spasenje, potrebno je ozbiljno nastojati, da se u slabosti svoje više ne vraćamo, nego da pomoću njegove milosti hrabro odolijevamo napastima.

Nije lako stalno odolijevati tolikim udarcima i napastima: svijeta, tijela, đavla. Sa strane svijeta: podražaji sjetilnosti, čežnja za lagodnostima slobodnog života[1]). Zatim svijet nas često popraćuje i prezirom, napose u naše pokvareno i nevjerno doba[2]). Osim prezira tu su laži, klevete, a i progoni, neprijateljstva, zavist, pa i od same naše subraće. Sa strane nas samih dižu se proti stalnosti u dobru: požuda tijela, požuda očiju i oholost života (I. Iv. 2, 16). A tko malo barem promatra svoje duhovne borbe, mogao je doći do spoznaje, da se i đavao upliće u okolnosti svijeta i u sklonosti naravi i pomaže im, da nas svladaju.

Ako bi i bile kadikad teške borbe, mi imamo jaku obranu, a to je križ Kristov. Razmišljanje muke Isusove i topla molitva raspetom Spasitelju obeskrepljuju sve nasrtaje. Kao što se grlica pred navalama kobca zaklanja u pukotine kamenja ili u udu-

[1]) Zanimiva je činjenica: redovniku se u napasti podkrada čežnja, da bi bio svjetovni svećenik, svjetovnog svećenika privlače okolnosti lajičkoga života, uniformirani i vojnici žele si građansko odijelo i život, a mladići u civilnom odijelu žele si uniformu. Žele, dok toga nemaju. Kad postignu, brzo se zasite. Rijetko je zadovoljan u svijetu klerik, koji je imao zvanje za svećenika, a otišao je u svijet potaknut napašću za njegovim čarima. Takav presudni, a nesretan korak napose lako učine oni mladići, koji su od najranije mladosti u sjemeništu, pak im mašta možda ružičastije slika okolnosti lajičkoga života.

[2]) »Ko ledene kapi jesenske kiše limenim krovom,
Po meni pada i po mojoj odjeći crnoj
Podsmjeh i prezir: Pop, pop, pop...«
(Izidor Poljak: Vjerujem).

binu zida, tako su rane Raspetoga sigurno sklonište u napasti. Veli sv. Ambrozije: „Si ad Christum confugias, fugit lupus, nec terrere te poterit" [1]). Ne veli sv. Evanđelje, da je Srce Isusovo na križu — probodeno, nego — otvoreno: „lancea latus ejus aperuit" (Iv. 19, 34). Riječ: aperuit kao da kaže: Otvoreno je Presv. Srce da u njega pribjegne duša (mišlju, molitvom, osjećajima) kao u mjesto sigurne zaštite[2]).

Kad nastupe teškoće, mlakost, potištenost, zlovolja, čežnja za svijetom, pogled na križ i sjećanje na Raspetoga obnavlja u nama zanos i snagu, kao što malaksalog vojnika sokoli pogled na časnu bojnu zastavu. Križ je nama stijeg, pod kojim se borimo i gledajući u raspelo, sve se više uspaljujemo ljubavlju, oduševljenjem: „Scio, cui credidi! (II. Tim. 1, 12). Znam za koga se i uz koga se borim! Svi čari svijeta ovoga nisu kadri, da me od njega odvrate!

I kad nas salete: požuda tijela, požuda očiju i oholost života, razmišljanje o muci Gospodinovoj dolazi kao hladni oblog na vrućicu tijela. O križ se razbijaju slabosti tijela i mane duha, kao što se kidaju jureći oblaci, kad nalete na visoke planinske vrhove. Sv. Bernardo potiče: „Quando tentationem hanc senties, statim passionem Christi meditari incipe, ac dicito: Deus meus pendet in patibulo crucis, et ego voluptati operam dabo?" [3]) Nipošto! U časovima, dok je mašta pod jačim pritiskom požude, oči izbjegavaju pogled na križ. Ako se tada ipak prisilimo, pak n. pr. uzmemo križ u ruke, poljubimo ga koji puta uz žarku molbu i želju da ustrajemo, sigurni smo za uspjeh.

[1]) A. Rodriguez, Vježbaj se u savršenosti i kršć. krepostima, Rijeka 1905., str. 318.

[2]) A. Rodriguez, Vježbaj se..., Rijeka 1905., str. 150.

[3]) A. Rodriguez, Vježbaj se... Rijeka 1905., str. 150.

U koliko pak zamke i napasti dolaze od **nečistih duhova**, i tu je križ sigurno pribježište. Kad pas nekoga progoni, ide za njim sve dotle, dok se taj ne uteče nekomu, koga se pas boji. Tada prestane napadati i udalji se. Raspeti Bog-čovjek strah je đavlima, jer je svojom smrću pobijedio njihovu vlast. Kao što lijepo veli neki crkveni otac, sada je đavao kao pas privezan uz lanac. Ne može nikoga ugristi, osim kad mu se tko hotimično ili nepromišljeno približi.

U križu je dakle naša **jakost**, da se uspješno opremo svim napastima. Nije ta jakost samo odatle, što nam **misao** na Raspetoga daje jake poticaje, ili što u nama budi plemenita čuvstva. Od križa nam dolazi i stvarna pomoć, a to su **milosti**, što ih je Isus zaslužio prolijevanjem svoje dragocjene krvi na križu. Kolika nam milosna pomoć dolazi po molitvi i sakramentima! Krv Isusa Krista što se svaki dan u sv. Misama izlijeva u naše duše, ne donosi li nam i jakost i srčanost! Pravo je rekao neki crkveni otac, da se kršćani od misne žrtve i od sv. Pričesti vraćaju srčani kao lavovi. Zar bi onda moglo biti, da se među svećenicima ipak nađu „multi infirmi et imbecilles et dormientes (I. Kor. 11, 30), a danomice kvase svoje usne otkupiteljskom krvlju? Razlog bi tomu mogao biti samo u tome, što milost Božja ne nailazi kod njih na iskreno raspoloženje, pak ne rađa božanskom jakošću duha i volje.

Mislim, da se ne ću ogriješiti o pravovjernost, ako ustvrdim, da se nijedan svećenik ne će moći na sudu Božjem ispričavati (premda ni tu ne bi bilo na mjestu ispričavanje), da mu je Bog škrto davao samo t. zv. „gratiam sufficientem", a ne „gratias efficaces", jer držim, da svaku svećeničku dušu optiču pravi mlazovi milosti. Treba samo da ih ona upija kao žedna zemlja obilnu kišu. Nanijeli bismo uvredu Raspetome, da tako oblikujemo svoju savjest te mislimo, da nam nije moguće ustrajati u dobru i napastima stalno odolijevati; kao da je milost Božja slaba i nemoćna. Krivnja je negdje s naše strane.

Vjerojatno, da nam se ne da, da se jednom za uvijek otisnemo s područja protivnih milosti. Uzletimo iz njih i ne puštajmo se više natrag!

Da se posvetimo

Samo po sebi dostajalo bi za otkupljenje roda ljudskog već to, što se je Bog utjelovio i da je Isus upravio Bogu Ocu samo jednu kratku prošnju za oproštenje grijeha. Ali On je, da tako kažemo, pretjerao u ljubavi, dao se i raspeti. Stoga je i zaslužio, ne samo toliko milosti, što je potrebno za oproštenje grijeha, nego daleko više. „Abundavit delictum", ali i „**superabundavit** gratia" (Rimlj. 5, 20). Sv. Pavao tako rado ističe „**bogatstva milosti** njegove, koja je **preobina**" (Efež. 1, 8). Zato, osim oproštenja grijeha te ustrajnosti u borbi proti napastima i teškoćama, postoji i treći plod sv. Križa, a to je **svetost kreposnoga življenja**.

S bogatstvom preobilnih milosti Isusovih može svatko od sebe izraditi prekrasnu duhovnu zgradu, da doista bude „hram Božji i Duh sveti da stanuje u njemu" (I. Kor. 3, 16). Možemo dušu ispuniti i raskošno ukrasiti pravim kršćanskim krepostima i svećeničkim vrlinama. Kad je carica sv. Jelena slala svome sinu caru Konstatinu iz Jeruzalema u Rim čest sv. Križa, obložila je tu svetu relikviju draguljima. Ti dragulji simbol su kreposti i odlika, kojima rađaju u dušama milosti sv. Križa. Te su kreposti n. pr.: živa vjera, žarka ljubav, junačka ustrajnost i jakost u borbi za svećeničke ideale, sv. čistoća, dobrota i blagost, altruizam, vrhunaravna duševna radost.

Dajmo, da Duh Sveti u nama razvije do velike punine sedam svojih svetih darova. Da jednom već s obje noge stanemo na tlo vrhunaravnog Božjeg života. Tada ćemo osjetiti pravo zadovoljstvo i sreću te savršeno razumjeti smisao svoga života i zvanja.

* * *

Bio sam nekom prigodom na jednoj župi i šetao oko crkve. Pred crkvom je nekoliko crnogorič-

nih stabala, a među njima ukusno veliko raspelo planinskog stila. Pred raspelom opazim dijete od kojih četiri godine. Dječačić, bijelih kao runo i kovrčastih vlasi pridizao se na nožnim prstima, a rukom je kušao dohvatiti noge Raspetoga. Približim mu se. On se ništa ne smete, nego me prostodušno zamoli: „Digni me!“ Podigoh ga malo, da vidim, što će. Čim je glavom dosegao noge Isusove, utisne na njih vrući cjelov. Kad ga potom pustih na zemlju, pogleda me sa smiješkom, a licem mu se prelijevala rajska sreća. Bio je to veoma drag prizor, kakav se tako brzo ne zaboravlja.

Blaženi mi, ako je naša prošlost čista kao ta djetinja duša. U ljubavi Raspetoga naći ćemo jaki poticaj, da se i dalje čuvamo neokaljani. Ako li smo pak prestupnici, nasljedovat ćemo Mariju Magdalenu, koja premda je mnogo sagriješila, još je više ljubila Isusa. Ljubav i zahvalnost za milosrđe i oproštenje i mi ćemo najbolje iskazati vjernošću i ustrajnošću u dobru.

TRAKTAT O LJUBAVI

Redovnica Alojzija Margareta Claret de la Touche veli u svojim spisima, da se život Božjega Bivstva može najadekvatnije izraziti riječju: Ljubav. Jednako pridaje tu oznaku: Ljubav, i djelovanju Božjem. A jer je Bog neizmjeran, naziva ga: Ljubav neizmjerna[1]. „Deus charitas est“, veli i sv. Ivan (I. posl. 4, 16). Deus charitas est — dok Bog Otac ljubi Boga Sina, Deus charitas est — dok iz te ljubavi proizlazi Duh Sveti, opet sama Ljubav; Deus charitas est — dok stvara svijet i dok ga minuciozno ukrašuje za čovjeka; Deus charitas est — dok stvara čovjeka na svoju sliku i priliku. Melius est esse quam non esse, a kamo li: esse imago Dei viventis! Deus charitas est — kad se utjelovljuje i postaje čovjek radi čovjeka: „Ljubav Božja prevelika primi pravu put čovjeka“. Vrhunac Božje ljubavi jest žrtva Isusa Krista na križu, t. j. Otkupljenje, a vrhunac vrhunca jest presv. Oltarski Sakramenat. K tomu vrhuncu vrhunca pridolazi još i jedan kao corollarium: institucija svećeništva. Zadaća je svećeništva, da se Božji život očituje najprije izabranim dušama (t. j. svećeničkim), da se ljubav Božja prelije u njihova srca, a oni će zatim tom ljubavlju inficirati ostale duše. „Svećeničkim posvećenjem uzdignuta je duša svećenika iz tame naravnoga u sjaj nadnaravnoga života i prodire u tajnu Ljubavi Vječne“[2].

[1] Knjiga o Beskrajnoj Ljubavi, prev. O. Josip Dujmović, trećoredac, Sarajevo 1935., str. 52.

[2] Knjiga o Beskr. Ljub., str. 35.

Vos amici mei estis...

Svećenici su posebni prijatelji Isusovi: „Vos amici mei estis..." (Iv. 15, 14). Veza prijateljstva je uzajamna ljubav. Dakle je svaki svećenik dužan ljubiti Isusa. Nije to dosta, reći: „Samo da ne griješim, da Ga ne vrijeđam!" Ne vrijeđati ne dostaje za prijateljstvo. To znači, ne imati s nekim posebne veze, nego: „Pusti ti mene u miru, a ja tebe!" Svećeništvo dakle nužno predpostavlja ljubav prema Isusu: „Pokazao sam ti ljubav svoju prema mome svećeništvu, sada ću ti pokazati ljubav, kakvu svećenik mora imati prema meni«, reče Isus gore spomenutoj redovnici[1]). Veli: mora, a ne: može, ako hoće! Kako se uz to zgodno prislanjaju riječi sv. Pavla: „Ako tko ne ljubi Gospodina Isusa Krista, neka bude proklet!" (I. Kor. 16, 22). Ako se te riječi ne odnose barem na svećenike, službenike Božje i osobe posebno njemu posvećene, na koga se onda odnose? Ne bi li tada te javno objavljene riječi bile izrečene bez svrhe!?

U privatnim objavama službenice Božje Margarete Claret nalazimo slijedeće tekstove:

„Kroz osam dana objavi mi se gotovo svaki dan običajnim načinom. Govorio mi je o svojim svećenicima, o svojoj ljubavi prema njima, o krepostima s kojima bi ih htio iskititi i među ostalim, ako se ne varam, reče mi ove riječi: Margareta-Marija pokazala je moje Srce svijetu, a ti, ti ga pokaži mojim svećenicima" [2]).

„Ako se dobro sjećam, Isus reče, da su u njegovom Srcu još neotkriveni dijelovi, namijenjeni njegovim svećenicima, područja za njih sačuvana. Postoje boravišta ljubavi, u koja će zaći samo svećenici i ondje će naći sve što im je potrebno da budu vjerni predstavnici Isusovi" [3]).

---

[1]) Knjiga o Beskr. Ljub., str. 117.
[2]) Knjiga o Beskr. Ljub., str. 130.
[3]) Knjiga o Beskr. Ljub., str. 128.

„Pričini joj se kao da gleda Isusa kao nježno janješce ranjeno zloćom ljudi, kako ljubezno stenje, da dozove one, koji ga mogu pridići i ozdraviti" [1]). Da, ranjen je Gospod ljubavlju. On kao da govori riječi zaručnice iz Pjesme nad pjesmama (5, 8): „Si inveneritis dilectum meum, adjuro vos, ut nuntietis ei quia amore langveo." A tko je taj „dilectus", ako li ne svećenik Njegov, koji bi mu morao i može pružiti ono, što mu uskraćuje svijet: vjernost, odanost, pouzdanje, ljubav. Svaka bi svećenička duša morala na gornje riječi Pjesme nad pjesmama odgovoriti željom: „Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes..?" (Pjes. 1, 6).

Srce Isusovo u sv. Hostiji

Isusa nalazimo u našim svetohraništima. Njega živoga, njegovo Božansko Srce, njegovu ljubav. Pobožnost spram osobe Isusa Krista i spram presv. Srca njegova nisu nešto abstraktno i nerealno. One nalaze svoj objekat u presv. Euharistiji. „Presv. Srce, Euharistija, Ljubav, to je jedno te isto! U svetohraništu nalazimo Hostiju, u Hostiji Isusa, u Isusu njegovo Srce, u Srcu Ljubav, Ljubav, Neizmjernu, Božju Ljubav, Boga, princip života, koji živi i oživljuje" [2]).

„Inveni, quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam" (Pjes. 3, 4). Znamo dakle, gdje boravi, znamo da smo mu dužni ljubav. Zato će naš odnos prema Isusu u svetohraništu biti odnos vjernog prijatelja prema izvanredno dobrom i odličnom prijatelju.

Prijateljska se ljubav očituje u čestom posjećivanju, u izmjeni misli, u suosjećanju kako u radosti tako i u žalosti. Svećenik će stoga često dolaziti u pohode svetootajstvenom Isusu. Njemu će otkrivati svoju dušu i kad je sretan i dok je pod depresijom žalosti, briga i napasti. Ne treba nam tada mnogo

---

[1]) Knjiga o Beskr. Ljub., str. 118.
[2]) Knjiga o Beskr. Ljub., str. 125.

govoriti, niti se siliti, da prigodom naših pohoda ili klanjanja izvodimo silno umovanje. „Izložiti se božanskom pogledu, veli sv. Ivan Vianney, i prepustiti se posve Božjoj volji, znači bez govora sve reći. Isto tako Bog rekne sve bez riječi kad pokaže svoju istinu i svoju ljubav. Ljubite, pa ste sve rekli. Predajte se neizmjernoj ljubavi i sve ćete čuti i sve ćete razumjeti!" [1]).

Svećenička duhovna udruženja

U vezi s rečenim iznijet ćemo ovdje prikaz dvaju ustanova, koje su namijenjene svećenicima, a svrha im je štovati Presv. Srce Isusovo u Presv. Euharistiji i širiti njegovu ljubav i slavu.

Društvo svećenika klanjalaca.

To je društvo osnovao bl. Petar Eymard u prošlom stoljeću. Pravila je potvrdio papa Leo XIII. god. 1887. Društvena je centrala u Rimu, a vrhovni je upravitelj društva general kongregacije redovnika klanjalaca. Ovi redovnici u svojim crkvama vrše trajno klanjanje pred uvijek izloženim Svetootajstvom. Za svjetovne svećenike adoratore postoji u svakoj zemlji nacionalni direktor, a u pojedinim biskupijama dijecezanski direktor, kojemu se svećenici javljaju za upis i šalju adoratorske cedulje. Naš je nacionalni direktor u Zagrebu.[2]) God. 1934 bilo je preko 150.000 svećenika klanjalaca na cijelom svijetu.

Najglavnija je dužnost svećenika klanjalaca klanjanje svetotajstvenom Isusu kroz jedan čitavi sat, jednom u tjednu. Može se sat adoracije i razdijeliti, kad je po srijedi opravdani razlog. N. pr. župnika zovu iz crkve, jer ga netko treba, pak mora u župni dvor, ili je tko toliko uposlen, da mu je

[1]) H. Convert, Euharistijska razmatranja, Sarajevo 1937. (Vrelo Života), str. 119.

[2]) Nacionalni direktor, a ujedno i dijecezanski za zagrebačku nadbiskupiju je preč. Krešimir Pećnjak, kanonik, a poslove vrši Dr. Drag. Nežić, duhovnik, Kaptol 29. Njima se prijavljuju i oni svećenici, u čijim biskupijama još nema dijecezanskoga ravnatelja.

teško naći čitav sat za klanjanje. Nas je sjemenišni duhovnik učio, da se može uzeti kao cjelina, ako jedan dio sata obavimo prije, a drugi poslije sv. mise, ne računavši vrijeme sv. mise. Iz udobnosti ne smije se sat klanjanja prekidati. Vele, da se može i brevijar moliti u vrijeme klanjanja, no držim, kad bi se to činilo kroz dobar dio sata i često, da to ne bi više bilo prema intecijama bl. Eymarda. Jer teško je reći da smo adorirali, ako smo kroz dobar dio sata vršili dužnost brevijara[1]).

Tko ne bi barem jedamput na mjesec adorirao, gubi pravo na povlastice, a kad se popravi, te nastavi dužnost, postaje opet sposoban sticati ih. Među povlastice spadaju brojni oprosti (koji su navedeni na upisnici), zatim: adoratori smiju anticipirati molenje brevijara već od jedan sat iza podneva. Sve mise, koje će se za njih služiti nakon smrti jesu povlaštene. Prije su mogli blagoslivati i krunice presv. Ružarija, no otkako je sv. Penitencijarija sebi pridržala isključivo pravo davati ovlasti za blagoslov krunica, novi adoratori ne stiču tu povlasticu samim upisom. Koji su to pravo stekli upisom u društvo prije, ostaje im doživotno.

Upisujući se u Društvo svećenika klanjalaca ujedno se upisujemo i u Euharistijsku ligu za promicanje svakidanje sv. Pričesti: Sodalitas Sacerdotalis Eucharistica. Dužnost nam je tada promicati čestu sv. Pričest bilo molitvom ili propovjedima, poticajima u ispovijedaonici, štampom i slično. Zanimive su povlastice, koje dobivaju ti svećenici: S misom mogu početi u jedan sat popodne, a sv. Pri-

[1]) Preporuča se svima svećenicima (i koji nisu adoratori) molenje časoslova pred presv. Olt. Sakramentom (bilo da je izložen ili u svetohraništu), jer dobivaju za svaki oficij potpuno oproštenje, ako su ispovjeđeni (barem u toku zadnjih osam dana) i pričešćeni (u sv. Misi), te ako mole još nešto na nakane sv. Oca (barem Očenaš, Zdravo Marijo i Slava Ocu). Sv. Penit. Ap. 23. X. 1930. (AAS 1930., 493). Isto vrijedi i za klerike od tonzure i za redovnike. Sv. Penit. Ap. 31. III. 1937. (AAS 1937., 284).

čest smiju dijeliti do zalaska sunca. Onim pak vjernicima, koji se pričeste barem pet puta u sedmici, mogu podijeliti svaki tjedan jedamput potpuno oproštenje, bez obrednika, samo im dadu znati, da im ga primjenjuju. Mogu im i za više tjedana unapred to očitovati. Dobro je upozoravati one, koji se često pričešćuju, da iza svake sv. Pričesti mogu dobiti potpuni oprost ako pred raspelom ili slikom križa klečeći izmole molitvicu: Evo me o dobri i preslatki Isuse (En ego, o bone et dulcissime Jesu) i na nakanu sv. Oca Pape barem jedan Očenaš, Zdravo Marijo i Slav. Ocu. Sv. Penit. Ap. 2. II. 1934 (AAS 1934, 108).

S v j e t s k a s v e ć e n i č k a z a j e d n i c a p r i j a t e l j a p r e s v e t o g a S r c a. Početak je tome društvu u privatnim objavama redovnice Alojzije Margarete Claret de la Touche. Po rodu Francuskinja, prešla je s nekim sestrama u Italiju, te je u mjestu Vische u turinskoj provinciji, osnovala samostan. O njezinim mističnim objavama izdano je više knjiga i to originalno francuskim jezikom, a zatim u raznim prevodima[1]). Glavna misao, koja se

[1]) Au Service du Jésus Pretre. Ima tri sveska: Les Voies de Dieu, Les Vouloirs de Dieu, Les Oeuvres de Dieu. Talijansko izdanje nosi naslov: Al Servizio di Gesú Sacerdote. Na hrvatski su prevedena dva prva sveska po dr. Ivanu Dujmušiću (Sarajevo 1936.) pod naslovom: Na službu Isusu Svećeniku, I. Putovi Božji, II. Naumi Božji.

Le Livre de l' Amour Infini. Talij. izdanje; Il libro dell' Amore Infinito. Hrv. prevod o. Josipa Dujmovića; Knjiga o Beskrajnoj Ljubavi (Sarajevo 1935.) Rasprodana.

Le Sacré-Coeur et le Sacerdoce. Talij. izdanje: Il Sacro Cuore e il Sacerdozio. Hrv. prevod s franc. od dr. I. Dujmušića: Srce Isusovo i Svećenstvo (Sarajevo 1934).

Alliance Sacerdotale Universelle des Amis de Sacré-Coeur. Talij.; Alleanza Sacerdotale Universale degli Amici del Sacro Cuore. O postanku, svrsi i uređenju toga svećeničkog udruženja.

Sadržajno su najjače: »Knjiga o Beskrajnoj Ljubavi« i »Srce Isusovo i Svećenstvo«. To su knjižice s jakim i lijepim poglavljima. »Na službu Isusu Svećeniku« je objelodanjivanje intimnih bilježaka i pisama A. M. Claret.

ističe u svim tim knjižicama, jest, da je Bog Neizmjerna Ljubav. Tu ljubav moraju svećenici upoznati i širiti. „Svjetska Svećenička Zajednica prijatelja Presvetoga Srca" (Alleanza Sacerdotale Universale degli Amici del Sacro Cuore) je savez svećenika, koji tu ljubav i Božje milosrđe šire i propovijedaju. Oni su tijesno združeni međusobno, s biskupima i papom. Dne 13. lipnja 1902. upisala je A. M. Claret u svoj duhovni dnevnik: Dao mi je razumjeti, da On ne će te bi njegovi svećenici bili samo adoratori (klanjaoci) njegova Srca, nego On hoće od njih da stvori neku vojsku, što se bori za slavlje njegove ljubavi. Koji budu stupili u tu vojsku, osim ostaloga, obvezat će se, da će propovijedati Beskrajnu Ljubav i Milosrdnost, da će biti jedno među sobom i sačinjavati jedno srce i jednu dušu na dobro, nikada ne pometajući jedan drugoga u poslu"[1]).

Središnjica toga svećeničkoga udruženja nalazi su u dijecezi Ivrea, u mjestu Vische. Tamo postoji i samostan „Betania del Sacro Couore", gdje redovnice prinose žrtve i molitve na nakane te svećeničke zajednice[2]).

* * *

Ljudsko srce pa i svećeničko stvoreno je da ljubi. Božja neizmjerna ljubav kadra je da ispuni svećeničko srce te ono ne treba sjetilne ljubavi. Ako li pak svećenik ne ispuni svoje srce Božjom Ljubavi, prodirat će u njega svjetovna, sjetilna ljubav, kao plin što prodire u zrakoprazan prostor. Svećenik pak ne će (osim da je otvrdnuli grešnik) sasvim popustiti tome prodiranju, nego će, da se slikovito izrazimo, kao stiskati ulaz u srce. Od toga djelomič-

[1]) Na službu Isusu Svećeniku, I. Putovi Božji, Sarajevo 1936., str. 30.

[2]) Tko bi se od naših svećenika želio upisati u Svjetsku svećeničku zajednicu prijatelja presvetoga Srca, neka se javi na adresu: Rev. D. Giuseppe Baro, Segretario Generale dell' Opera Sacerdotale, Via Lamarmora, V i s c h e Canavese (Aosta), Italia.

nog popuštanja i djelomičnog odbijanja nastaje uznemirivanje i tjeskoba, što dušu čini nesretnom. Ako li je pak svećeničko srce puno Boga i njegove ljubavi, ne samo afektivne nego i efektivne (revnovanje, zelus), svjetovna i sjetilna ljubav ostat će pred njegovim vratima, te kao nešto daleko laglje, ne će siliti da u nj prodire.

Ovom poredbom iz područja fizike možemo ljepše protumačiti i činjenicu, kako to, da je laglje služiti Bogu, kad mu se jednom sasvim darujemo, nego ako li neprestano krzmamo, ako uvijek nešto sebi pridržavamo i djelomično popuštamo sjetilnosti. Kao i to, da oni koji se sasvim predaju Božjoj ljubavi imadu manje sjetilnih napasti, nego li oni, koji su polovični.

Ljubav naša prema Bogu ne smije se sastojati samo od čuvstava i osjećaja, nego sijelo njezino mora biti u čisto duševnoj moći, u volji, koja stoji pod vodstvom razuma. I što je savršenija spoznaja Boga, predmeta po sebi presavršenoga, to će biti jača i čišća ljubav. Zato službenica Božja Alojzija M. Claret često govori o Srcu Isusovom razmatranom i ljubljenom (Cuore di Gesú meditato e amato). Dobro je stoga više puta, prigodom adoriranja ili inače, razmatrajući ili polako čitajući proći koju knjigu što govori baš o Presv. Srcu, o Euharistiji, o Božjoj Ljubavi uopće[1]). Na taj ćemo se način napuniti posebnim spoznajama, a njih će slijediti to savršenija, čišća i uređenija ljubav. „Introduxit me in cellam vinariam (spoznaje razuma) et ordinavit in me charitatem“ (ljubav u volji). Pjesm. 2, 4.

Takova čista mistična ljubav, koja se u svećeničkom srcu i povećava porastom milosti, nipošto ne dolazi u sukob s našom muževnom ozbiljnošću. Baš u njoj je solidna i jaka nadnaravna snaga, koja

[1]) Na pr. spomenute već knjige: Srce Isusovo i Svećenstvo, Knjiga o Beskrajnoj Ljubavi ili: Manete in dilectione mea; Convert, Euharistijska razmatranja (Vrelo Života, Sarajevo) i sl.

pokreće velika djela revnih svećenika i čini ih sposobnima za najveće žrtve. Svećenički pjesnik Izidor Poljak u najjačoj svojoj muževnoj dobi pjeva upravo mistične pjesme o Božjoj Ljubavi[2]). S nekoliko njegovih stihova i završujemo:

Oganj cjelova Tvojih
Gori na usnama mojim,
Tebi se, Ljubavi, podah,
Tebi se podah samom.

A ti obilno sipaš
Ulje u oganj duše,
Koja misleći na Te
Velikim izgara plamom.

* * *

Ja ne poznajem sebe,
Otkada ljubim Tebe,
Drugi sam, odkad si ušo
Gospode u dušu moju.

(Iz pjesme: Oganj cjelova Božjih)

[2]) Izidor Poljak, Sa Bijelog Brda, Zagreb 1924. Pjesme: U ekstazi, Oganj cjelova Božjih, Molitva i druge.

POBOŽNOST MAJCI BOŽJOJ

Dvije su stvari, koje katoliku zaslađuju žrtve i uzrok su bujnosti i plodnosti njegova duhovnog života: Presv. Oltarski Sakramenat i pobožnost prema Majci Božjoj. To su dva izvora iz kojih crpu snagu napose katolički svećenici, da mogu stalno biti čisti, karakterni, revni. Dok se o presv. Oltarskom Sakramentu govori drugdje, ovdje ćemo istaknuti potrebu i način marijanske pobožnosti, napose za svećenike.

Pobožnost prema Bl. Djevici Mariji imade četiri ogranka: Mariju ljubiti, častiti, zazivati molitvom i nasljedovati[1]).

Bl. Dj. Mariju ljubiti

Ljubimo ju, jer je lijepa, ljubezna i dobra.

Lijepa je. Lijepa je njezina duša. Bez ljage. Puna milosti, zato sjajnija od sunca: „Est enim haec speciosior sole... et luci comparata invenitur prior" (Mudr. 7, 29). Puna kreposti i vrlina: „Quasi sponsa ornata monilibus suis" (Izaija 61, 10). Mi se zanosimo sjetilnim spoznajama ljepote. Njih daleko nadilaze ljepote duhovnih stvarnosti, premda ih teško možemo predočiti. Što je onaj bogati nakit Juditin (Jud. 10, 3-4) prema uresu duše Marijine!

Lijepa je Bl. Dj. Marija tjelesno. Milost i ljepota duše izbijaju na vanjštinu, odrazuju se na

[1]) Ovaj sam raspored i mnoge misli, napose izreke sv. Bonaventure uzeo iz knjige: P. Dominicus Faccin, O. F. M., Exercitia spiritualia, Vicetiae 1932., str. 417—432 (De devotione nutrienda erga Virginem Gloriosam).

tijelu. Tjelesna ljepota prožeta svetošću duše nije izazovna, požudna, nego oduhovljena. A Marija u svome tijelu nije osjećala ni neurednost putenih pohota. „Erat enim formosa valde et incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur," veli sv. Pismo za Esteru (Est. 2, 15). A kakova je tek ljepota one, koja bijaše bez istočnoga grijeha začeta! Što je ljepota Murillo-vih Madonna prema stvarnoj ljepoti Marijinoj! Napose, ako na nju primijenimo još i odlike, što ih dobiva proslavljeno tijelo iza uskrsnuća. A Nju je Sin uskrisio prije uznesenja na nebo.

Zdravo Majko divna, Majko lijepe ljubavi!

Ljubezna je.

Badava sva ljepota, ako nije pristupačna. A Marija je nama tako bliza, tako ljubezna. Sve razumije, sve shvaća. Ona nas ljubi. Toliko je žrtvovala za nas. Svoga jedinoga Sina predala je za naš spas. Ono malo ljubavi, što je teškom mukom izbijemo iz našega srca kao iskru iz tvrdog kremena, Ona rado prima i bogato nagrađuje. O Majko ljubezna! Tko bi se bojao k Tebi pristupiti u svako doba, kakav god bio!

Dobra je.

Ako pogledamo u tok našega života, ne ćemo li zapaziti časova i događaja, u kojima nam se očitovala posebna dobrota i zaštita Marijina. Gdje bi bili i što bi od nas bilo, da nismo od svoga djetinjstva pod njezinim okriljem. I obzirom na vremenite stvari i u pogledu potreba duše. „Scitis quinam sit aquaeductus, qui in nos caelestem gratiarum imbrem diffundit?..." pita sv. Leonardo a Portu Mauritio. I odgovara: „Virgo Maria est"[1]).

Lijepa je, ljubezna i dobra, vrijedna naše ljubavi. Naša ljubav prema Mariji nema biti čisto naravna, nego vrhunaravna. Radi se o biću duhovnome i o ljubavi, koja je krepost vrhunaravno zasluž-

[1]) Faccin, Exerc. spirit., str. 422.

na. Ta ljubav mora imati sijelo u volji. Ipak ona može biti popraćena bujnim čuvstvima. S udivljenjem promatrajmo Mariju, Njoj pjevajmo, Njoj poklanjajmo osjećaje svoje.

Mariju častiti

Jer je Majka Božja.

Čast se podaje onomu, tko je nad druge uzvišen. Marija je uzvišena nad sve ljude i svece, jer je majka Božja i najsvetija. Ona je mati osobe Isusa Krista, a jer je ta osoba Bog, ona je majka Božja. „Genuisti, natura mirante, tuum sanctum Genitorem (Alma Redemptoris Mater).

Jer je najsvetija.

Prečista je: bez istočnog grijeha, bez svakoga osobnog i teškog i lakog. Puna je milosti, puna kreposti, presveta je to Djevica. Bogati su darovi Božji bili njoj od Boga namijenjeni kao Majci Sina Božjega, ali ti su darovi urodili tako uzvišenim plodovima, jer je najvjernije s njima sudjelovala. „Multae filiae congregaverunt divitias, tu supergressa es universas“ (Posl. 31, 29).

* * *

„Oportet, o anima, ut gloriosam Reginam, Domini nostri Matrem, in summo habeas omni tempore venerationis affectu... et studeas ei specialem ac singularem reverentiam exhibere.... potiče sv. Bonaventura[1]). Jer je Majka Božja i najsvetija, potrebno je da Je poštujemo i visoko cijenimo i da Je častimo. Častimo Je uzvišenim mislima i osjećajima, a i izrazima vanjskog štovanja. Čitamo u životopisu blagopok. biskupa Langa, da je s posebnim počitanjem više puta u danu poljubio ruke na kipu Bl. Djevice Marije, koji je bio u njegovoj sobi. Znam jednog župnika, koji svaki dan, bilo neznam kakovo vrijeme, pohodi kapelu Majke Božje

[1]) Faccin, Exerc. spirit., str. 425.

u istomu mjestu, udaljenu od župnog stana jedno 15 minuta.

Naše štovanje prema Majci Božjoj pokazat ćemo i time, ako o Njoj rado i jezgrovito propovijedamo. Naši propovijednici premalo zahvaćaju u bogate rudnike mariologije. A kako vrlo često treba govoriti o Majci Božjoj, zato se gube u fraziranju i retorskim ukrasima, odakle slušatelji mogu dobiti dojam, da je veličina Marijina tek pjesnička tvorevina, a ne stvarnost. Svaki bi svećenik i poslije teoloških nauka morao proučiti koju mariologiju, da opet osvježi zdrave temelje Marijinog štovanja[1]). Tada će njegovo propovijedanje biti sadržajno i pregledno. Marija i njezino štovanje bit će tada doista zlatni žlijeb, po kojemu će vjernicima i njemu samome obilno teći milosti iz izvora Spasiteljevih.

Mariju molitvom zazivati

Jer može pomoći.

Ona je majka Svemogućega. On je pak toliko ljubi, da joj molbe ne će odbiti. Kad je Blanka, majka sv. Ljudevita, francuskoga kralja prolazila kraj tamnice, vikali su za njom utamničeni, neka se zauzme za njih kod sina svoga, kralja. Znali su, da će po njezinu zagovoru biti oslobođeni. A Sin Božji sigurno više voli majku od sinova ljudskih. On je dapače uredio zakon, da sve dobro što nam napose u duhovnom pogledu dolazi s neba, prolazi kroz njezine ruke: „Nihil nos Deus habere voluit, quod per Mariae manus non transiret“, veli sv. Bernardo[2]).

Ona je suspasiteljica ljudi. U požeškom nadb. konviktu čuva se starinski kip takozvane „Talerove Gospe“. Marija drži na ruci Isusa, a Isus

[1]) Izvrsne su, prebogate sadržajem i izvorima knjige: Benedictus Henricus Merkelbach. O. P., Mariologia, Parisiis 1939. (Desclée, De Brouwer), I. Keuppens, Soc. Miss. Afr., Mariologiae Compendium, Antverpiae 1938.

[2]) In Vig. Nativ., sermo 3, 10 [Migne 183, 100].

drži koplje, kojim ubija zmaja. Oboje dakle sudjeluju u uništenju vlasti đavolske nad ljudima. Nije Marija obična žena, koja je jednostavno samo dala tijelo Isusu, u koliko je čovjek, kako to vele protestanti. Nego je ona Mati Božja, koja zajedno sa Sinom dijeli protuđavolski megdan. Ona je uz Isusa na križnome putu. Ona stoji uz njega na Kalvariji. Trpi zajedno s njime, zaslužuje milosti. Može ih zato i dijeliti. „Consors passionis adiutrix facta est redemptionis et mater regenerationis“ [1]).

Jer hoće pomoći.

Hoće nam sve najbolje, jer nam je majka. „Virgo perdolens redemptionis opus cum Jesu Christo participavit et constituta est hominum mater...“ [2]). Trpeći zajedno sa Sinom, Marija ljude rađa na novi život, postaje naša duhovna majka. Ne po tjelesnom rađanju, nego po odanosti, nježnosti, ljubavi, dobrohotnosti. Tko bi joj mogao predbaciti, da nije volila svoga rođenoga Sina Isusa? Mi pak krštenici mistični smo Krist. Marija je majka i mističnog Krista, dakle i majka naša. Dobra majka i ustrajna zagovornica. Eia ergo, advocata nostra...!

Pojedini se crkveni redovi upravo natječu u štovanju i zazivanju Bl. Dj. Marije i uzimlju je za pokroviteljicu svoga reda. Tako n. pr. cistercite, koje je naučio žarko ljubiti Mariju „doctor melifluus“ sveti Bernardo (1090—1153). Tako benediktinci, čija je duboko proćućena pobožnost do Bl. Djevice jedino mogla staviti molitvu „Salve Regina“ u one note, kojima je izrazuje solesmenski koral.

1] Sv. Albert Veliki: Quaestiones super Missus est, qu. 29, § 3. — Činjenica je, da se uz velika Marijanska prošteništa nalazi i Kalvarija s križnim putem. Na prvi mah se čini, da to dvoje ne spada zajedno: Marija i Muka Isusova. No ako malo razmotrimo, nalazimo veoma jaku vezu: suotkupiteljstvo. Marija s Isusom otkupljuje svijet na Kalvariji. Žalosna Mati Božja najjače zahvaća duše griješnih ljudi i vodi ih pod križ. A tamo su vrela žive vode, koja pere i oživljuje duše.

2] Pijo XI., apost. pismo: Explorata res, 1923.

Poznato je i to, da n. pr. franjevci nazivaju Djevicu Mariju kraljicom Manje Braće, isusovci kraljicom Družbe Isusove.

Ako tako čine pojedini crkveni redovi, zar da mi svjetovni svećenici za njima zaostanemo? Zar mi nemamo pravo na posebnu zaštitu Marijinu? Ili zar nama nije potrebna njezina pomoć? Mi smo zapravo oni prvi bojni redovi Kristove vojske, koji stoje prsima o prsa naprama đavolskim četama. Mi izravno otimamo ljudske duše, da još u većem broju ne padaju u ropstvo sotone. Zato se bez sumnje na nas oštro obara bijes paklene zmije. Napasnik upire sve sile, bilo da izvana onemogući rad svećenika, bilo da ih dovede do unutarnje mlitavosti i pokvarenosti, tako da izgube onaj zanos, koji je nuždan Božjim borcima. — No, zar nije baš na tom području, u borbi proti đavlu, zajamčena pobjeda, preko Marije! Ona je od vijeka preodređena da satire glavu paklenoj zmiji, da mrsi đavlu njegove račune. Marija je s velikim zanimanjem pratila život i razvitak prve Crkve. Ta djelo je to njezinog Sina. Kako se ne bi za nj zanimala? To isto djelo Kristovo nastavljamo mi svećenici. Marijina pomoć je osigurana. Nije moguće zamisliti pravi svećenički život i rad bez posebnog štovanja i zazivanja Majke Božje. U toj pobožnosti leži tajna svećeničkih uspjeha. To je ključ Božjeg blagoslova za svećenički rad.

Imademo oltar Marijin u našoj crkvi. Jesmo li kad pred njim klečali i molili se? S koliko pažnje molimo obrasce: Zdravo Marijo, Anđeo Gospodnji, krunicu, marijanske antifone, obrazac mise De Beata?

Mariju nasljedovati

Po odredbi Božjoj i po nakani sv. Crkve svrha je štovanja svetaca dvostruka: zazivanje njihovog zagovora i nasljedovanje. Obadvoje vrijedi i za pobožnost prema Majci Božjoj: osim zazivanja vrlo je važna stvar nasljedovanje njezinih kreposti. „Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos (Ps. 33,

12), zove nas ona. Živu vjeru, savršenu predanost u volju Božju, požrtvovnost, nesebičnu ljubav, sve to možemo od nje naučiti. Napose kaže sv. Bonaventura, ističe se ona u netaknutoj nevinosti, spremnoj poslušnosti i u punini dobrote[1]). A to su i temeljne kreposti svećeničke: uzdržljiva trajna čistoća, disciplinirana poslušnost i potpuna odanost crkvenim poglavarima, njihovim nakanama i željama te velika ljubav i ustrpljivost prema svakomu. Kojega svećenika rese te stožerne vrline, taj će činiti čudesa i narod će ga nazivati svetim.

* * *

U Virgilijevoj Eneidi, Sibila vodi Eneju po podzemnom svijetu duša. Danteu je vodilicom po nebu, paklu i čistilištu, dobra, prijazna i mudra Beatrice. Stari pjesnici dubrovački (trubaduri) slažu svoje pjesmotvore pod pokroviteljstvom idealne neke gospoje ili gospodarice. Sredovječni je vitez upirao sve sile, samo da ispadne čestit, karakteran, junačan, a i vrlo fin u očima plemenitih gospođa.

Svećeniku, Božjem vitezu, dano je, da svoje kreposti, svoje djelovanje, svoj trud, svoje boli i svoje nade stavi pod pokroviteljstvo najodličnije od sviju žena i gospoja, Majke Boga svojega, Bl. Djevice Marije. Koliko je laglja skrb za krepost, koliko slađe žrtve i pouzdanije nade pod vodstvom Marijinim! Svećenik se radi visokih ciljeva odrekao svake zemaljske ljubavi, koju je današnji naraštaj i onako izobličio u čistu karnalnost. Ali zato ipak srce svećeničko ne ostaje prazno, njega ispunja euharistijska ljubav Isusova i duhovna ljubav do prečiste Djevice Marije.

Crkveni oficij (21. siječnja) stavlja u usta svetoj djevici Agnezi riječi: „Amo Christum ..., quem cum amavero, casta sum!" Svećenik može kazati isto obzirom na Mariju: „Amo Mariam ..., quam cum amavero, castus sum!" To je vrhunaravna, duhovna ljubav, koja time što je veća, čini stalnijom i solidnijom krepost sv. čistoće. A čistoća je temeljna krepost rimokatoličkog svećenstva i podloga za sve druge kreposti.

[1]) De donis Spir. S. coll. 6, n. 12 [Faccin, Exerc. spir. 431].

Mariju ljubimo, Mariju častimo, Mariju zazivajmo, Mariju nasljedujmo! „Qui enim radicantur in Virgine Matre per amorem et devotionem per eam sanctificantur, quia ipsa impetrat eis a Filio suo sanctificationem .... Nunquam enim legi aliquem Sanctorum, qui non haberet specialem devotionem ad Virginem gloriosam" (Sv. Bonaventura[1]).

[1]) Sermo 2. de Purif. B. V. M. (Faccin, Exerc. spir. 417).

O SVEĆENIČKOJ RADOSTI I VESELJU

U noći Velike subote sakupili bi se vjernici starih vremena u neosvijetljenoj crkvi. Svećenstvo se povuklo pred vrata, gdje je iz kremena iskresana iskra, pomoću koje se pripalila vatra i potom blagoslovila. Vjernici su čekali u tami, šuteći. Najednom se na crkvenim vratima pojavio plam svijetla u ruci bijele prikaze: đakon, obučen u bijelu dalmatiku, nosi trokraki svijećnjak, na kojemu za sada gori tek jedna svijeća. Možemo sebi predočiti, kako se to doimalo kršćanskih duša, napose kad je đakon putem do oltara tri puta pjevao: Lumen Christi, a rasvjeta je crkve bivala sve to jača, jer su postepeno upaljene i ostale svijeće.

Đakon tada podiže glavu i počinje slavnu onu pjesmu: praeconium paschale, Exsultet. Pjesmu, koja po svome sadržaju i milozvučnosti spada vjerojatno među najljepše pjesmotvore katoličke liturgije.

— Exsultet jam angelica turba caelorum: exsultent divina mysteria... Laetetur et mater Ecclesia...

Zatim poziva prisutne da se zajedno s njime raduju i kliču dobroti Božjoj:

— Adstantes vos, fratres carissimi... una mecum, quaeso, Dei omnipotentis misericordiam invocate. Ut qui me non meis meritis intra Levitarum numerum dignatus est aggregare...

Konačno pjeva đakon hvalu uskrsnoj svijeći, koja predstavlja uskrslog Krista Gospodina i zahvaljuje Bogu Ocu:

— O mira circa nos tuae pietatis dignatio! O inaestimabilis dilectio caritatis!

Đakon u bijeloj dalmatici, što unosi svijetlo u vjerničku zajednicu i vesela lica pjeva Exsultet imao bi biti simbol rimokatoličkog svećenika. I svećenik mora biti radostan i sretan sam, a i u druge unositi tu radost. Jer tko ima više razloga da bude radostan nego li baš mi! Mi smo toliko uzdignuti i tolikim nas je dobročinstvima Gospod obdario, da se moramo radovati i dok smo živi, bez prestanka pjevati Bogu hvale.

Prvo je dobročinstvo, što nas je uopće stvorio. Drugo je veliko dobročinstvo Božje, što smo odmah nakon rođenja uvedeni u kršć. redove. U redove onih, koje je Isus Krist otkupio i uveo u carstvo milosti: „Adae debitum solvit, et veteris piaculi cautionem pio cruore detersit." Zadužnicu je starog prekršaja izbrisao, žrtvujući sama sebe. Po toj žrtvi On „a vitiis saeculi et caligine peccatorum segregatos reddit gratiae, sociat sanctitati": oslobađa svoje vjerne od hladnoće griješnog stanja, vraća ih u milost, ukalamljuje na stablo svetosti.

Veliko je dobročinstvo biti kršćanin i član Crkve katoličke, u kojoj je kršćanstvo neokaljano sačuvano. No mi smo u toj Crkvi primili još jedno dobročinstvo više: službu Isusovih svećenika. Zato Mu valja posebno zahvaljivati: „qui me non meis meritis intra Levitarum numerum dignatus est aggregare". Jer to je služba, u kojoj: „terrenis coelestia, humanis divina junguntur."

Kao što đakon u Exsultet-u moli da svijetlo uskrsne svijeće dotraje do zore: „flammas eius lucifer matutinus inveniat", tako ni mi ne smijemo prestati biti posjednici i vjesnici radosti u punoj zahvalnosti prema Bogu, sve dok nas ne zateče — ne noć smrti, nego prvi traci vječne zore: „ille, inquam, lucifer, qui nescit occasum". U punini ćemo nebeskog svijetla samo pojačano nastaviti hvaliti Boga i u vječnoj radosti klicati: Alleluja! Alleluja!

Naslada, radost, veselje

Radost je zadovoljstvo duše radi dobra, koje posjedujemo (uživamo). Naslada znači sjetilno uživanje dobra. Zato ista postoji i kod životinja. Ako čovjek i sjetilne naslade obuhvati razumom i odatle se rađa radost. O radosti može biti govora samo kod razumnih bića.

Nisu sve radosti samo iz sjetilnog izvora. Postoje radosti i čisto intelektualnog reda, naravnoga kao i vrhunaravnoga. Niti su na sramotu čovjeku radosti što proizlaze iz sjetilnih naslada, sve dotle, dok razum rukovodi uživanje. Ipak su uzvišenije radosti intelektualnoga reda, pogotovo vrhunaravnoga.

Budući da se radost rađa radi posjedovanja dobra, to je radost veća, što je dobro uzvišenije i što je veća sigurnost, da ćemo stalno ostati u posjedu toga dobra, koje nas usrećuje.

Veselje je isto što i radost, samo što se pod veseljem razumijeva više izvanjsko očitovanje unutarnje radosti.

Svećeničke radosti

Imajući u vidu ove filozofske zasade, pitam vas, tko od ljudi imade više razloga, da bude radostan i veseo, nego li rimokatolički svećenik?

Naslada se sasvim naravnoga, tjelesnog reda i to onih, koje su proti prirodnomu ili pozitivnom Božjem zakonu, a na koje čovjeka vuče pokvarena narav, nismo odrekli samo mi. Njih se mora čuvati i svaki laik, jer su grijeh.

Odrekli smo se, istina, nekih naslada i radosti, koje se u svijetu smiju razborito uživati, kao na pr. slobodnijeg kretanja i veće društvenosti, raznoličnosti odijela i nakita, radosti bračnoga života i sl. No to nipošto ne znači da smo prikraćeni, nego izvanredno nagrađeni. To znači: Zato, što se nisi zaustavio u predsoblju, otvoren ti je ulaz u divne, bogate i sjajne dvorane. Odrekao si se stanovitih

dobara sjetilne naravi, osigurane su ti radosti intelektualnog naravnog, a zatim i vrhunaravnoga reda.

Radosti intelektualnog reda. Zar nema ljudi svjetovnjaka, koji u nauci nalaze toliku radost, da za radost sjetilnog reda uopće ne mare?! A zar svećenik ne bi mogao naći veselje i zabavu u ovoj ili onoj grani, koja ga posebno zanima (apologetika, povijest, sociologija), ili u kojoj vještini (muzika, gospodarstvo i sl.)?

A onda radosti nadnaravnoga reda! Ti si kralj, ti milioner, ti si raskošnik u vrhunaravnom carstvu! Posjeduješ Boga, najveće dobro, Krist prebiva u tvojoj duši, oblijevaju te rijeke njegovih milosti. On ti poklanja svoje Srce, u kojem tvoja ljubav može naći najpuniji uzvrat. Ti si postavljen da u duše drugih unosiš svijetlo, život, milost.

Uvijek radostan

Ima li većih dobara od tih, što ih posjeduje rimokatolički svećenik! Ako li pak posjeduje najviša dobra, što ih čovjek može uživati, tada i radost i sreća svećenika mora biti velika.

Katol. su misijonari u Kini zapazili, da je sasvim drugi izraz Kineza nekršćana nego li onih, koji primiše katoličku vjeru. Izraz lica nekršćana nosi biljeg skepse, ironije, sumornosti. S lica katolika izbija radost, veselost, polet. Ako je tako kod običnih ljudi, da im uzvišena dobra katoličke vjere daju radosno obilježje, to će svećeniku, koji je posjednik tih dobara u svoj njihovoj punini, ona biti uzrokom sreće i dati mu napose sretan radostan izraz.

Naše radosno raspoloženje (barem u duši samo) ne smije biti časovito, nego trajno, jer i spomenuta dobra trajno posjedujemo. Istina, mi Boga ne uživamo tako savršenim načinom, kako će to biti u nebu — facie ad faciem —, no ipak, mi smo u stanju milosti posvećujuće, mi nosimo u sebi nebo, mi smo „divinae consortes naturae“ (2 Pet. 1, 4).

Radost i veselje svetaca

Sad razumijemo svece Božje, koji su uvijek bili vedra i vesela lica, a i druge poticali, da budu takovi.

Kad se prenosio kovčeg zavjetni iz kuće Obededomove u Jeruzalem nakon njegovog čudesnog povratka iz ruku Filistejaca, veli sv. Pismo za Davida: „Et David saltabat totis viribus ante Dominum“ (2. Kralj. 6, 14). Bio je kao lud od veselja, reklo bi se danas. A divni oni psalmi, kojima je većinom on sastavljač, kako vrcaju radošću:

— Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus (121, 1).

— Jubilate Deo omnis terra, servite Domino in laetitia: introite in conspectu ejus in exultatione (99, 1—2).

— Laetamini in Domino et exultate justi (31, 10).

Rufin pripovijeda o pustinjacima tebaitske pustinje, da su bili uvijek veseli, kao malo tko na svijetu. I kad bi se na kome zapazila sjeta ili žalost, odmah bi ga opat Apolonius pitao, što je tomu uzrok.

Sv. Grgur Vel. (Moralia 18, 9) piše: „Duša ne ne može biti bez radosti. Ona će se radovati ili nižim (t. j. čisto sjetilnim nasladama) ili višim dobrima.“

Sv. Franjo Asiški nije imao ništa osim „sestre siromaštine“, ali bijaše uvijek veseo: on je bio Glasnik Velikoga Kralja, Božji trubadur. Sebe je i braću nazvao: joculatores Domini — Božji šaljivdžije. Našavši subrata turobna lica upitao bi ga: „Kako to izgledaš! Zar si Boga uvrijedio?“ Držao je, naime, da drugog uzroka za žalost nema. Tugu je i smrknutost nazivao sv. Franjo babilonskom bolešću. Jer ona nas vuče opet u Babilon, t. j. u svijet, koji ostavismo. Tužna naime i malaksala duša traži vanjske utjehe, sjetilne podražaje i lako se uz njih veže.

U samrtnim je časovima tražio sv. Franjo od brata Lava, da mu neprestano pjeva Pjesmu Suncu.

Da, tako jake radosti uživa duša, koja je živo s Bogom sjedinjena po milosti i ljubavi.

Ivan Ruysbroek (Rajsbrok), znameniti mističar 14. vijeka, piše: „Utjehe i radosti, što ih pobožne duše primaju po Duhu Svetom, nadilaze sve radosti svijeta.“

Radosno raspoloženje je najbolja podloga za primanje novih milosti, kako veli sv. Bonaventura: „Veselo srce je sposobnije da primi milost nego li tužno.“ Za istoga sv. Bonaventuru pripovijeda sastavljač spisa II. Lionskog sabora, da je bio tako vedar i ljubazan, da bi ga odmah svatko zavolio.

Sv. Filip Neri bio je izvanredni veseljak, šalio se s papom i kardinalima, a ipak je bio veliki svetac. S djecom se igrao kao jedno od njih. Govorio je: „Neka sve rade, neka drva na meni cijepaju, samo neka ne griješe!“

Sv. Vinko Paulski potiče osnovateljicu milosrdnih sestara sv. Lujzu Marillac: „Budite vesela, ja vas molim, jer Bog hoće, da se radujete! Častimo tu krepost u Srcu Isusovu i odanle je za sebe vadimo!“

Odgojni sistem sv. Ivana Bosco je sistem veselja. Žalosnog i turobnog mladića nije nogao zamisliti. „Budite, dečki, uvijek veseli,“ a to je bila njegova lozinka.

Odakle svecima toliko veselje? Odatle, što su posjedovali najveće dobro, Boga u svojoj duši i to trajno i intenzivno. Oni su poticali i druge na radost, jer su znali, da veseo čovjek s lakoćom služi Bogu, da se vedar čovjek lakše ukloni zlu, svlada napast, nego li turoban i sjetan. A naglašavali su, da se samo tada imamo razloga žalostiti, kad izgubimo dobro, što ga posjedujemo, t. j. kad sagriješimo. Lijepo to veli i Toma Kempenac: „Habe bonam conscientiam et habebis semper laetitiam. Bona conscientia valde multa potest portare et valde laeta est inter adversa“ (Naslj. Kr. II, 6).

Vježbaj se, da budeš veseo i vedar!

Istina, imade časova i dana u životu, kad se na čovjeku ne zapaža vedrina i veselje. Biva to uslijed težih životnih udaraca ili zbog tjelesnog neraspoloženja i bolesti. No ni tada ne smijemo izgubiti unutarnju radost duše. Posebno se pak moramo vježbati, da bude što rjeđe i što slabije to naše neraspoloženje. Pođe li nam za rukom, pomoću naravnih i vrhunaravnih motiva i sredstava, držati se redovno u dobrom i radosnom raspoloženju, bit će nam to od velike koristi i u provođenju vlastitoga duhovnoga života, a i u vršenju našega zvanja i naših dužnosti.

Engleski liječnik Weber ističe prekorisnu ulogu radosti sa čisto fiziološkog gledišta. Veselje kao i planinski ozon izazivlje čovjeka na dublje disanje. Dublje disanje pojačava cirkulaciju krvi, a ta onda laglje prodire u sitne žilice mozgovne opne i u male stanice živčevlja, obnavlja ih i pospješuje njihovo djelovanje. Odatle dolazi, da smo pjesnički raspoloženi i puni ideja dok smo radosni, da smo pokretniji, da nas rad toliko ne umara, da laglje i dulje klečimo, da smo spremniji na usluge, da bližnjega blago i širokogrudno sudimo. Sumnje i sumnjičenja dižu se tada iz našega mozgovnog prostora i rasplinjuju se kao magle, kad ih guta jutarnje sunce. Igrajući se prelazimo tada preko dnevnih briga i poteškoća. Veselje budi u nama optimizam, a proždire pogubni pesimizam.

O prednosti radosti krasno govori i Sv. Pismo:

— Tristitiam non des animae tuae... Jucunditas cordis haec est vita hominis, et thesaurus sine defectione sanctitatis... Multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa (Eccl. 30, 22—25).

— Cooperit virtutem — žalost zasjenjuje kreposti (Eccl. 38, 19).

— Animus gaudens aetatem floridam facit: spiritus tristis exsiccat ossa, — suši iste kosti (Prov. 17, 22).

Naravni izvori veselja

Komu je na brizi mladež, bilo u zavodima, bilo u župi, neka nastoji, da im dade prilike za razonodu i zdravo veselje. Umjereni sport, gimnastika, kupanje, izleti u prirodu, glazba, šaljive predstave, sve je to kadro čovjeka raspoložiti, osvježiti. Od toga onda i velika korist za odgoj duha, ako se upotrebljava razborito i pod nenapadnim nadzorom. Dijete koje nije veselo, ili je tjelesno ili duševno (duhovno) bolesno.

Zanimljivo je, da za to nalazimo odobrenje i potvrdu redom kod triju papa, koji nose ime Pijo: kod Pija X., XI. i XII.

Pijo X. je običavao, počevši od 1905. godine, češće otvarati vatikanske vrtove mladeži katoličkih društava, da ondje izvode razne gimnastičke vježbe, kojima je on prisustvovao s odličnom pratnjom i pobjednicima je dijelio nagrade. Jednom takovom prigodom reče: „Mladež mora voliti sport; to koristi njihovom tijelu i duši...“ — Za Pija XI. znamo, da se je bavio planinarenjem, dok je živio u Milanu, a čuje se i za sadanjeg Sv. Oca, Pija XII., da i on vrši neke gimnastičke vježbe.

Sigurno, da vrhovni glavari Crkve ne čine to od luksusa ili besposlice, nego iz osvjedočenja, da se i pomoću tih sasvim naravnih sredstava može izvući mnogo koristi i za sam duhovni život kao i za žilavi rad, koji se crkvenim poglavarima današnjice nameće u vrlo velikoj mjeri.

I svećenik smije priuštiti sebi ugodnosti i razonode čisto naravnoga i osjetnog reda, u koliko one koriste duhovnosti i pomažu vršenju uzvišene svećeničke službe. Dakako da može biti govora samo o moralno dozvoljenim ugodnostima, da ostanemo uvijek u granicama skromnosti i čednosti, da ne po-

buđujemo čuđenje, a pogotovo, da to ne bude na sablazan.

Vrhunaravno vrelo veselja

Glavni pak izvor svećeničkih radosti ima biti u duhovnim dobrima, kako to spomenusmo već u početku. Duhovna dobra, što prate naše svećeništvo jesu dobra najvišega reda i trajna dobra, zato nas mogu držati i u trajnoj radosti. Bez toga nas sve naslade svijeta ne mogu učiniti sretnima. Zato i kod svjetovnjaka imade tako malo zadovoljstva, kad zanemaruju duhovne naslade, a traže samo sjetilne užitke. Ovi, jer su kratkotrajni, ne mogu posvema zadovoljiti dušu. Ona ostaje u žalosti zbog pomanjkanja većega dobra: Boga i mira, što ga daje čista savjest.

Mi smo svećenici izabrani, da propovjedamo nadnaravna dobra, da svjetlo Uskrsnulog Krista unosimo u svijet naviještajući evanđelje (veselu vijest). Tako smo po zvanju svome propovjednici i širitelji duhovnih radosti i vrhunaravnoga veselja.

Već sama naša pojava i naš izgled mora vjernike uvjeravati, da vrhunaravna dobra čovjeka doista usrećuju, da mu donose pravu radost. Tužan i nesretan vjernik razvedri se, kad vidi i u teškoćama uvijek vedro lice svoga pastira. Vedar svećenik znat će oduševiti grešnika za čisti život, dok će ga turobnjak ostaviti u potištenosti. Današnji naraštaj, koji toliko trpi i nesretan je (najvećma svojom krivnjom, jer Boga zanemaruje), mogli bismo ipak natrag k Bogu privući najuspješnije metodom radosti i bodrenja, a najmanje grdnjom i zastrašivanjem.

I u razgovoru i u propovijedima nižimo vedre i lijepe slike, potičimo i vucimo k vrhunaravnosti skeptično, melankolično i potišteno ljudstvo. Prikazujmo im katoličku vjeru i službu Bogu kao službu radosti i pravoga veselja. Otkrivajmo im ljepote crkvene liturgije, koja ni u samom Adventu niti u

Korizmi ne isključuje svaku radost (Dominica Gaudete et Laetare).

Pažnja prema niskima

Da li je naša ljubežljivost doista krepost, a ne samo prirođeni dar sretnog karaktera, možemo vidjeti vrlo dobro po tome, kakovu pažnju posvećujemo malenima, u ljudskim očima niskim osobama. Onima, od kojih ništa ne trebamo niti se od njih čemu nadamo. Zanimanje za njihove stvari, lijepa i ljubazna riječ, mala uspomena ili sjećanje karticom, može ih veoma razveseliti. A znamo, koliko je Spasitelj držao do takovih dobročinstava: „Što ste god učinili jednomu od ove moje najmanje braće, meni ste učinili" (Mat. 25, 40).

U tom pogledu svećenici lako pogriješe u svom držanju prema poslugi. „Reges Gentium dominantur eorum... Vos autem non sic!" (Luk. 22, 25). Koji puta možda čovjek ima razloga da se naljuti i pokaže mrko lice, ali valja se sustezati od neke stalne osornosti i despotskog postupanja. Sluge vrlo teško osjećaju svoj položaj kao podređeni, ne vide pred sobom ni sjajnu budućnost, pak zašto im ne bismo mi svećenici unijeli bar malo vedrine u život, makar samo lijepom riječi, koja nas mnogo ne stoji, a njih pridiže. Dakako da se opet ne smije pasti u drugu skrajnost — pobratimstvo (fraterniziranje), jer će si tada on, radi pomanjkanja izobrazbe, priuštiti prema nama stav, koji nije prikladan. In medio virtus!

Nesvećeničko veselje

Veseli svećenik ne smije izgledati kao gdjekoji veseli svjetovnjak: bučan u smijehu, neumjeren u glasu i kretnjama. Tu je također posao asceze, da nas sredi. Što je svećenik duhovniji, to će ti vanjski izrazi veselja biti kod njega umjereniji, a prava oduhovljena radost bit će rjeđe i kraće pomućena. On će znati mudro prosuditi, gdje je mjesto i kad je vrijeme za šalu, a kad je potrebna ozbilj-

nost. Kad se sastanu na dan crkvenoga goda u kojoj župi, ne će u šalama doći sve u sakristiju tako, da će im i kod Službe Božje bježati smijeh, što bi bilo na sablazan puku.

Ne bi bilo pravo svećeničko veselje ni to, kad bismo kod naših sastanaka neprestano samo zbijali šale, koje nose obilježje ujedljivog zadirkivanja i sa zavišću spojenog predbacivanja. Mnogi se subrat ojađena srca vratio s takovih sastanaka, umjesto s dojmovima bratske ljubežljivosti. Budu li kod takova stola i lajici, stvorit će si slabi pojam o našoj „superiornosti". Ton razgovora i način šale nipošto ne može biti jednak, kad je kod stola koji odlični gost (biskup prigodom krizme), kao što je kad su tu sama subraća. Duhovan će svećenik znati zgodnim načinom obustaviti nezgodno veselje i šale, a pokazat će svojim primjerom, što je prava svećenička radost i odmor.

Pravo veselje nikad ne isključuje finoću, pristojnost, taktičnost, ljubav prema bližnjemu. A to zato, jer mu je prava svrha pripomoći izgradnju duševnosti, pospješiti radni elan i revnost u poslovima uzvišene naše službe, kojoj je cilj slava Božja i korist bližnjega. Suzdržljivost, skromnost i svladavanje imadu svoje reći i na području veselja. Veselje bez tih pratilaca nije krepost, ne samo vrhunaravna, nego ni naravna. To je tada mana.

Iterum dico, gaudete!

Tako smo, eto, istakli ulogu radosti i veselja u duhovnom nastojanju, u ascezi, a s druge smo opet strane spomenuli ulogu asceze na tom području. Ona je u tome, da veselje svodi na pravu mjeru i način, da ga oblikuje u divnu vrlinu, krepost. Sada pak završujemo riječima sv. Pavla: „Iterum dico, gaudete!" Gospod ima biti pravi izvor naše radosti, a svrha te kreposti je On. Tada će biti naša trajna radost. „Gaudete in Domino semper!" Svuda širimo pravu radost Božjih svetaca. Čuvajmo se duševne bolesti, koju sv. Franjo naziva babilonskom, a to je tuga i dosađivanje, što u nama budi čežnju za Babilonom, t. j. za svijetom, koga smo ostavili. Mi smo se, istina, odrekli nekih sjetilnih dobara, ali za njih primamo mnogostruku naknadu u pravoj, zlatnoj valuti nadnaravnih dobara. Mi smo kraljevi, milijunaši, mi sretnici, samo ako poznamo vrijednost dragulja, koje posjedujemo, a ne da mislimo, da su od njih vrijedniji komadići zrcalskog stakla, zato što se naoko jače svjetlucaju i sjetilno jače podražuju.

Istina, svijet često ne razumije, kako možemo biti uvijek radosni i zadovoljni, jer oni misle, da su samo ono radosti, koje su plod sjetilnih užitaka. A kad i sam svećenik počne tako misliti i izgubi smisao za prave svećeničke radosti, on se je također spustio u svijet, dušom i željom, on je nesretniji od onih u svijetu.

Isus Krist je kao čovjek na zemlji uživao najveće dobro, nebesko blaženstvo. Jer je bio Bog. Zato se je, bez sumnje, na njegovu licu zapažala u jakoj mjeri sreća, veselje, radost, koja je i druge činila radosnim. Biskup Keppler u svojoj klasičnoj knjizi o veselju spominje neko apokrifno evanđelje, u kojem se pripovijeda, da su stanovnici Nazareta prozvali Isusa: Suavitas, ljupkost, ljubaznost. Tako je nastala uzrečica: „Eamus ad suavitatem, ut hilares fiamus!" — Ajdemo do Ljubežljivoga, da se razveselimo![1]) Kako možemo skladno tomu pridodati ono, što preporuča sv. Vinko Paulski, da naime u presv. Srcu Isusovom častimo tu krepost veselja i iz toga je presv. Srca crpemo. Zato ja ne želim sada drugo, dragi brate, nego li uprijeti prstom u Svetohranište u kojem je Tvoj uskrsnuli Spasitelj i poziva Te: „Eamus ad suavitatem, ut hilares fiamus!"

[1]) Dr. P. W. von Keppler, Mehr Freude, Freiburg im Breisgau (Herder) 1934., str. 86. Ovom sam se knjižicom dosta poslužio pri sastavljanju ovoga članka.

Z A G L A V A K

ISPITIVANJE SAVJESTI NA KONCU GODINE

Pred koju godinu u prosincu našli su u sobi mrtvoga Dr A. K.-a. Do tada poznati političar, sada mrtvi čovjek, a na sudu Božjem: svećenik A. K. Da li mu je Gospodin dao „gratiam perseverantiae finalis", t. j. da li ga je smrtni čas našao u milosti, to mi ne možemo znati. Iz okolnosti, da je sam stanovao u jednostavnoj sobici, rado dijelio potrebnima i ubogima, misio, i ako su ga, kako piše K. L. našli s krunicom u ruci, nadamo se, da mu je duša pošteđena od vječne osude. „Repentina mors, sacerdotum sors."

To isto moglo bi se i nama dogoditi. Da jednoga jutra, kad svi ustanu, naše tijelo ostane ukočeno u krevetu. Pitajmo se zato: „Da sam ja, u bilo koji dan ili čas umro, je li to moglo biti u stanju nemilosti?" Pa ne mora se to dogoditi baš u tim bijednim časovima, veliš! Ne pitam, mora li se, nego: može li se? Je li to sasvim isključeno? Sve češći su slučajevi, da i mlade ljude udari srčana ili mozgovna kap. Ili zar je isključeno, da nakon jedne samo zle misli ili nesmotrenog pogleda na ulici naleti na te auto ili kotač i na mjestu te usmrti? U ostalom, ratna opasnost od bombi i plina stalna je prijetnja svakome. A kako je to neizrecivo strašno i pomisliti, da svećenik, koji je po znamenju sv. reda uzdignut tako rekavši do veličine Luciferove prije njegova pada, poslije smrti postane mu jednak u rugobi i paklenom udesu? „Videbam satanam sicut fulgur de coelo cadentem" (Luka 10, 18).

Odlučujem zato u oči nove godine, da ću od sada svim silama nastojati, da mi duša bude bez prekida ž i v a, t. j. da budem stalno u posvetnoj milosti.

Na sudu Božjem

Predočimo sebi, da smo po dobroti Božjoj ipak preminuli u stanju milosti. Gledam svoju dušu, kako se pojavljuje na Božjem sudu. Sveti Mihael Arkanđeo, čije sam ime tako nemarno i nepotpuno izgovarao cijeli život u misnom Konfiteoru (kao i ime sv. Ivana Krstitelja), nastupa sad kao neki zatočnik pravice te kao da ovakovim uvodom započinje istragu:

„To je, dakle svećenička duša. Ako već duša običnog krštenika ima biti hram Duha Svetoga, koliko više duša svećenikova mora biti Božji hram, ne jednostavan i prazan, nego urešen krepostima. I. t. d."

Tri su b o g o s l o v s k e kreposti: vjera, ufanje i ljubav, zatim ć u d o r e d n e kreposti: četiri stožerne-razboritost, pravednost, jakost, umjerenost-, onda druge vrline, kao: poniznost, čistoća, poslušnost, skromnost, strpljivost, požrtvovnost, blagost, ljubav prema bližnjemu.

Slijedi prema tome sudačka istraga i zatim presuda. Premda će se sve to zbiti u tren oka, mi ćemo sada preslušavanje razviti na ljudski način u obliku ispitivanja savjesti. Dosta nam je baciti pogled na odsjek života minule godine.

Vjera

Nisam li zanemario, pomoću studija i razmišljanja sve jače u sebi utvrditi t. zv. „motiva credibilitatis": autenciju Evanđelja, povjesnost Isusove pojave, čudesnost života Crkve? Da li sam sve vjerske istine živo prigrlio i u cijelo ih svoje biće ucijepio, ili ih samo iz neke obazrivosti ili tradicionalnosti pripuštam i labavo uz njih prianjam?

Napose je važno pitanje, je li moja vjera **živa**, t. j. da li su me vjerske istine tako obuzele, da prožimlju i pokreću čitavo moje djelovanje. „Ardeo, nam credo“, vidio sam negdje napisano. Ako zaista vjerujem, gorim od čežnje, da tu vjeru primjenjujem najprije na svoj vlastiti život i rad, a onda da je svuda raspirujem. Za vjerske stvari nemaran i mlak svećenik je doista ono, što vele komuniste: zanatlija. Obavi najnužnije službene poslove, onda kao da je zatvorio „butigu“, on je redovni građanin. Može li se objesiti na klin vjerska misija kao i reverenda?!

Kakav sam bio u tom pogledu do sada? Da li izbija živa vjera iz mojih riječi, iz moga vladanja?

Do toga, da nas posve prožmu istine vjere, dolazi se postepenim razmatranjem. Ne samo redovnim, nego i čestim razmišljanjem izvan određenoga vremena, svijesnim primjenjivanjem vrhunaravnih istina i načela na pojedinosti života. Na taj se način postepeno ulazi u sfere vrhunaravnosti. Stiče se lakoća kretanja u području vjere i vrhunaravnosti. Pitam se, kakova su bila moja razmatranja tokom zadnje godine? Da li molim Gospodina, da mi učvrsti vjeru? Da li se sve više oslobađam sjetilnosti, kako bi se darovi Duha svetoga mogli razviti u mojoj duši?

Ufanje

Ufamo se, da će nam Gospodin Bog oprostiti grijehe i dati slavu nebesku. Proti ufanju može se griješiti preuzetnošću i malodušnošću. **Preuzetnost** se očituje u nekoj lakomislenosti i površnosti, kojom čovjek prelazi preko ozbiljnih vjerskih istina, napose onih o sudu Božjem, čistilištu i paklu. Mnogi misli, da može sa par šupljih doskočica skinuti sa sebe odgovornost za nemar i nehaj svoga života. Svećeniku ne dolikuje takova lakoumnost. Makar on imao samo 23 godine. On je „presbyter“ t. j. starac, ne po dobi, nego po ozbiljnosti. Stvari vjere i morala shvaćajmo uvijek onako ozbiljno, kako nam ih predočuje katoličko bogoslovlje.

Druga pogrješka proti ufanju je **malodušnost**. Reći n. pr.: „Ja sam se toliko već zapustio, da mi nema smisla kušati popraviti se.“ Ili: „Ja sam tako slab, da mi nije moguće živiti čistim i kreposnim životom. To je samo za izabrane.“ - Takva malodušnost je opasna, jer dovodi čovjeka dotle, da baci koplje u šaš. A kad prestaneš plivati, toneš.

Jesam li kad posumnjao u dobrotu Božju i u moć njegove milosti?

Malodušnost je povreda Božje moći, jer znači, da ne vjerujemo u djelotvornost njegove milosti.

„Sancti, qui sperant in Domino, habebunt **fortitudinem**, assument pennas ut aquilae, **volabunt**, et non deficient“ (Antif. II. Noct. de Comm. plur. martyr.).

Ljubav

Ljubav je slatka posljedica žive vjere i približavanja Bogu. „Jam non dicam vos servos, sed amicos meos.“ Bog te uzeo sebi za prijatelja. Isus te neizmjerno ljubi. Zar se može naći i jedan samo čas u tvome svećeničkom životu, u kojem požališ, što si se po svećeništvu približio Isusu? Zar je moguće, da ti se ogadi nebeska mana, a da čezneš za lukom i loncima egipatskim? (Knj. Brojeva 11, 4-6). Razumljivo je, da se lako dođe u to stanje, ako se zapustimo u duhovnom nastojanju.

Krivo imadu propovjednici, koji, da odbiju ljude od nedozvoljenih sjetilnih užitaka, dokazuju, da radosti sjetilnoga reda nisu uopće nikakove radosti. To ne stoji. Ali jedno tvrdim i uvijek ću tvrditi, da duhovne radosti daleko nadilaze sjetilne radosti i da bi nanio strašnu povredu Isusovoj ljubavi svećenik, koji bi i časak požalio, što je svećenik i što se je pobliže upoznao s Isusom. Možda koji puta požali i tijelo i put, ali razum i volja ne smije nikada.

Kakav je bio do sada moj odnos prema Isusu? Kolika je ljubav Božja u mom srcu? Ne treba nam sensitivne, sladunjave ljubavi, koja ima sijelo u volji. Ljubav, koja čini da Spasitelja često pohađamo. Na Njega da mislimo. Da smo spremni na žrtve. Kako je s mojim pohodima svetootajstvenom Isusu? Koliko se puta, prolazeći pokraj crkve, svratim u nju? Ili još više: Koliko sam puta baš „ad hoc" pošao u crkvu ili bar misao tamo poslao? Jesam li upisan među svećenike-klanjaoce i kako vršim svoju dužnost tjednog klanjanja? Koliko je dana i sati darovao meni Gospodin u prošloj godini, a ja nisam velikodušan da mu vratim jedan sat u tjednu?!

A sada da vidimo, kako stojimo s ćudorednim krepostima.

Razboritost

Ne radi se ovdje o naravnoj oštrini razuma, nego o vrhunaravnoj kreposti, koja sastoji u tome, da imamo stalno i živo u pameti vrhunaravni cilj te da sve prosuđujemo prema njemu: sub specie aeternitatis. I da naše djelovanje bude uvijek usmjereno prema tom cilju.

Krepost razboritosti očituje se napose u tome, da čovjek pronicavo uredi svoje nastojanje oko duhovnog života. Da naime dobro uoči razne učinke, prilike, osebujnosti svoga duševnog zbivanja, da savršeno razlikuje bitno od sporednoga i da onda zacrta sigurni put do savršenstva. Jesam li do sada mudro bdio nad svojom duhovnošću?

Pravednost

Čovjek je egocentričan, potom i egoističan. Za sebe uporno traži pravdu, a teže je pravedan prema drugomu. Postoji izvrsno načelo, koje nam može veoma koristiti: „Što ne želiš da drugi tebi čini, ne čini ni ti drugomu". Kadgod nastupamo prema drugomu, ili sebi ravnomu ili podložnomu ili predpostavljenomu, uvijek se pitajmo, barem poslije ako zaboravimo prije: „Da li bih ja želio, da se prema meni nastupi, kako ja nastupam prema drugomu? Oštrinom nastupa, kritikom, ljutim zabadanjem, prepiranjem i sl. Jesam li htio uočiti i dobre strane drugoga ili sam bio uvijek samo negativni ocjenjivač?"

Jakost

Duhovna jakost je u tome, da kad vidim, kakav bih morao biti, da i ozbiljno nastojim prema tomu idealu. Da ne budem „vir duplex animo" (Jak. 1, 8). Metafizička su mi načela jasna, a život mi se s njima ne poklapa! U tomu je kršćansko savršenstvo: nastojati svoj život udesiti vjerno prema vječnim istinama. Je li to sramota? Je li to samo za neke, intelektualno ograničene? Ne, dapače, intelektualno su to niži, što je veći razmak između metafizičkih načela i načina života. Nastojmo dakle i molimo s neba dar jakosti, da ozbiljno poduzmemo sve što je potrebno, da se izgradimo u prave kremen značajeve naravnoga i vrhunaravnog reda.

Umjerenost

Kaže se u Knjizi Mudrosti (11, 21): „Omnia in mensura et numero et pondere disposuisti". Ljepota je u razmjeru t. zv. zlatnog reza. Ako je premalo, nije lijepo. Ako je previše, nije skladno. Tako i oduhovljene osobe znadu pogoditi uvijek pravu mjeru i granicu u svemu: u riječima, u kretnjama, u zabavi i odmoru, u jelu i pilu. Tantum-quantum! Koliko služi cilju. — Pitam se, jesam li ja ove godine bio uvijek umjeren? Možda sam bio suviše bučan, previše govorio, možda previše pio, pušio, mnoge sate beskorisno protratio? Možda sam u šali išao predaleko: do vrijeđanja, ponižavanja drugoga? Jesam li znao zadržati skladnost višega i nižega u sebi? Ili sam zanemario krotiti u sebi požude i zle navike?

Poniznost

Jesam li se naobrazbom, položajem, imovinom smatrao nadmoćnim, na način, koji rađa podcjenjivanjem bližnjega? Jesam li si svjestan svojih grijeha iz prošlosti? Ako li nisam mnogo griješio, da li mislim na milosti, kojima se nisam okoristio? Da li vidim u sebi slabosti, koje bi me ovaj čas povukle u glib, da me ne drži milost Božja? Koliko bi drugi bili daleko pred menom, da su njima dane ove milosti koje su meni dane? Kako divnih duša imade u laičkom svijetu! U shvaćanju života mnogi su daleko pred tolikim svećenicima.

Ponizi se stoga, ali tako, da iz poniženja proklijaju divne odluke i velika djela. Napose se svjesno i s razumijevanjem koristimo poniženjima, što nam ih donosi svagdašnjica: oštre riječi, krivo shvaćanje, podrugivanja. Kako sam ja do sada primao te stvari? Ništa vrhunaravno! Mi često mislimo: „Ja ne dopuštam da meni tko drugi zadaje poniženja, ja ću ih sebi sam znati zadati". Je li to korisno? Slabo. Jedno samo poniženje, koje nam dolazi iz vana, bez naše narudžbe, daleko je korisnije u duhovnom pogledu, nego li njih deset, koje si sami proračunano priredimo. Jer, mi si ih priredimo, kad smo za njih raspoloženi, a ona iz vana dolaze iznenada kao šaka na oko. Ali zato, ispravno podnesena, rađaju veliku duhovnu korist.

Sveta čistoća

Celibat je naš „signum distinctivum", njegovo vjerno održavanje je stalni protest proti onima, koji vele, da smo namještenici, zanatlije. To je trajni dokaz, da smo sposobni podnositi teške žrtve za svoje ideale. Budimo zato dosljedni! Neka budu čiste i naše misli i naša usta! Kako je bilo do sada? Jesam li pazio na čednost očiju, jesam li tjerao zle slike iz fantazije? Nisam li možda dvolično govorio?

Poslušnost

Poslušnost svome biskupu, župniku. Ne samo, dok mi je sklon i prijazan, nego i kad se na me okomi. Možda sam biskupa ili drugog poglavara cijenio, odnosno podcjenjivao već prema tome, je li mi imponirao ili ne: znanjem, taktikom, pobožnošću?

Znam li ja za lozinku: Sentire cum Ecclesia? Tko provodi to načelo, njemu odanost i poslušnost prema crkvenim poglavarima nije nešto teška. On u toj poslušnosti, odanosti i ljubavi uživa, on to želi. A nije mu ni na kraj pameti, da bi se ikada priklonio uz kakove slobodarske ideje ili protucrkvene pokrete.

Skromnost

Skromnost u sebi uključuje više vrlina, kao: poniznost, čednost, umjerenost. Čednost očiju, umjerenost govora, smijeha i kretnji. Kćerke skromnosti jesu nenametljivost i finoća.

Nenametljivost. Ovo neka nam bude pravilo: Raditi svoj posao najsavršenije, ali se ne nametati, gurati, praviti sebi reklamu. Ljubica je i po veličini i po boji skroman cvijet, a ipak ne ostane nezapažena. Vjetar joj učini reklamu raznoseći na široko njezin miris. Ako li bi i ostao bez ljudskog priznanja, imat ćeš duševno zadovoljstvo, što se nisi neskromno pokazivao. Može li se za tebe reći: To je čedan, skroman svećenik?

Finoća. Svećenikova finoća mora se odrazivati napose u saobraćaju s bližnjim: po ljubavi, strpljivosti, blagosti, požrtvovnosti. „Gledajte, kako se ljube međusobno", govorili bi pogani za kršćane. A među svećenicima: kolika neprijateljstva, podmetanja, zavisti, nesimpatije! To je zato, jer se gledaju na očale strančarstva, ili čisto naravnog procjenjivanja, a zanemaruju bitni motiv međusobne ljubavi i povezanosti, a to je svećeništvo. Ako se ti tijesno

združiš s Kristom u sv. Misi i on (a nije drugi Krist tvoj, a drugi njegov, niti je samo tvoj ili samo njegov, nego jedan je te isti Krist tvoj i njegov), obadva ste u Kristu združeni u njegovoj ljubavi. Je li onda moguće, da se ne ljubite međusobno? Moguće je samo kod ograničenih ili strašću zaslijepljenih ljudi.

Jesam li blag prema bližnjemu, ili osoran, dosadan, mučan? Činim li rado usluge? Znadem li biti zahvalan? Napose pitajmo se ozbiljno, jesmo li bližnjemu na duhovnu korist ili štetu. - Jesam li se neopreznim riječima ili nečednim kretnjama ogriješio o svećeničku finoću? Kod zajedničkih sastanaka, na objedu prigodom proštenja? Jesam li prijateljstvo upotrijebio i u to, da se međusobno utvrđujemo u dobru? Budimo fini, budimo na duhovnu korist subraći, budimo Božji kvasac!

Nunc coepi!

I tako dalje.... To bi se pretresanje savjesti moglo oduljiti u nedogled. Međutim, dosta mi je ovo, da uvidim, koliko slabosti, koliko nedosljednosti, koliko nemarnosti i nezahvalnosti spram dobroga Gospodina, Gospodara vremena i vječnosti - tokom minule godine! Koliko zamrljanih, koliko praznih stranica u knjizi moga života u odsjeku samo jedne godine!

To je dosta, da se pred Bogom duboko ponizim, da mi se srce napuni skrušenošću i osjećajima zahvalnosti i prošnje. I da mu kažem: „Hvala Ti, Gospodine, za sve milosti, kojima si me obasuo u ovoj godini. Oprosti mi što sam i u koliko sam bio nezahvalan, nemaran. Daruj mi još života, bit ću od sada sasvim drugi, onakav, kakova me Ti želiš."

I predoči sebi, kako ti milosrdni Otac produljuje život. Ne veli dokle. Moći će se u kratko vrijeme vidjeti, je li tvoja odluka ozbiljna, je su li ti nakane čiste. Večeras i sutra stvori odluke za slijedeću godinu, kao da ti je zadnja. A možda ti ne

će biti darovana ni cijela. O, pazi, da se jednoga dana ne nađeš na sudu Božjem prazan i mlak! Možda i prelagan, te prema tomu i izgubljen: „Thecel, appensus es in statera et inventus es minus habens! (Dan. 5, 27).

Neka već jednom nestane lakomislenosti, sjetilnosti, mlakosti! „Hoću biti u punom smislu riječi Kristofor, Bogonosac, živo želim u sebi izgraditi hram Božji i stan Duhu Svetome! Želim postati pravi duhovni kremen - značaj! Hoću, da moja pojava na zemlji ne bude bijedni trag, kakav ostavljaju ljudska stopala u blatu ili u bljuzgavici, nego da budem sjajna, ako i skromna zvijezda, koja će ostaviti svijetle obrise na obzorju svete rimokatoličke Crkve!"

„Potuerunt hi, potuerunt hae, cur non ego?-Ja hoću, ja moram napred! Deus, in adjutorium meum intende! Domine, ad adjuvandum me festina!"....

ZADNJI POTICAJ

Dragi čitatelju!

U člancima ove knjige obradili smo u glavnom sva stožerna pitanja, na kojima počiva koristan i sretan svećenički život. Htio bih sada na koncu neke stvari ponovno naglasiti, a neke još nove dodati.

Prva briga

Svu brigu moramo ulagati u to, da budemo karakterni svećenici, ljudi od vrhunaravnih načela. A zato je potrebno razmišljanjem, razmatranjem i duhovnim čitanjam razrađivati načela, pojedinačno, a onda ih vezati u skup. Kao kad se gradi temelj za ogromnu palaču: izrađuju se pojedinačno mnogi stupovi od betoniranog željeza, a onda ih se konačno i sve zajedno poveže željeznim šipkama i zalije cementom. I najveća kuća sigurno stoji na takvom temelju.

Nemojmo zato nikad zaspati, a da nismo toga dana što duhovna pročitali. Svako jutro ponesimo sa sobom u crkvu knjigu meditacije, pak prije ili poslije mise barem pročitajmo pažljivo dotični odlomak. Smatrati, da je razmatranje samo za pobožnjake, bila bi ograničenost. Ova ne pristaje školovanom svećeniku, koji bi morao poznavati značenje ideja i motiva u duševnom životu.

Usporedo s tim nužnim sticanjem novih spoznaja i učvršćivanjem načela mora ići i naše nastojanje, da nam djela doista budu s načelima u što većem skladu. Zato je tu ispitivanje savjesti i to ne u kakvoj ukočenoj ne-

praktičnoj formi, nego se sastoji u tome: da se ujutro ili neposredno prije ovog ili onog važnijeg posla, gdje znam, da se radi neurednih nagnuća naravi ili temperamenta ne bih ispravno ponio — sjetim tih momenata — i s pažnjom im se približujem, pa da čine izvršim punom dosljednošću vrhunaravne karakternosti. Nakon posla, osobito uvečer opet se pitam, kako sam se ponio. Kad pak opazim da osobito iskače stanovita jača mana (brbljavost, zajedljivo zadirkivanje, znatiželjnost) ili mi je nužna stanovita krepost (strpljivost, skromnost) tada unaprijed predvidim slučajeve za vježbu i poslije se posebno o tom ispitam. To je tada posebno ispitivanje savjesti. Nije taj postupak ispitivanja savjesti ništa suvišno, ništa neobično. Ništa što inteligentnom svećeniku ne bi pristajalo. To je kontrola računa.

Tko sebe ovako ne nadzire i ne kontrolira svoju dosljednost, odnosno ako ne slijedi stopu po stopu svoju nedosljednost, razvit će se nastrano i što je sposobniji ili na istaknutijem položaju, to ga jače sramoti. A nažalost, nisu rijetke takve pojave.

Nastojmo, da vrhovna norma u našem djelovanju bude uvijek: Bog i istina. Od toga neka nas ne svrati nikakova komotnost ili koristoljublje. Tada će naš postupak u svako doba biti dosljedan i nikad nam nitko ništa neće moći predbaciti, nikad se nećemo trebati nikoga strašiti. Bog i ja, u tom je sloboda i mir djece Božje.

Ako li pak čovjek počne vrludati, pa odstupi od načela u ovoj, onda onoj prigodi, neka znade, da imade uvijek koji opažaju i spajaju pojedine naše čine i izvode zaključke.

Budimo uvijek pristupačni razlozima i ako nas uvjeravaju, prihvatimo ih. Velike štete mogu počiniti ljudi koji misle, da su njihovi sudovi nepogrješivi i da su jedino ispravni njihovi pogledi. Takovi ne pitaju nikad za savjet, ne saslušavaju protustranku i

slično. Zlatne su riječi sv. Benedikta: „Omnia fac cum consilio et post factum non poeniteberis!"[1])

Glavno nastojanje

Uzrok, zašto čovjek dosljedno ne slijedi zdrava načela, obično je pretjerani egoizam, koji se očituje bilo u neumjerenim pohlepama, bilo u prevelikoj komotnosti, koja zazire od onoga što je neugodno, teže.

Pohlepa je instinktivno otimanje za ugodnostima: za stanovitim jelima, novinama i novostima, za komotnijim mjestima i službama. Djeca su lagodnosti: zaziranje od točnosti, od dužnosti, hiperkritičnost i nemoguća sumnjičenja riječi i djela bližnjega. Od takovih egoističnih poriva trpi uzvišena ideja i zajednički cilj. Veli se: „Zašto bih ja, a on neće!" Ako svi pojedinci tako kažu, tada neće nitko i stvar propada.

Od takvih ćudi trpi bližnji velike nepravde: jer imade li na svijetu osoba, kojoj ne bismo mogli podmetnuti zlu nakanu, bio on i svetac? Od toga trpi najviše i onaj, koji pušta maha porivima svoje ćudi i naravi. Grize ne samo druge, nego i sebe. Trpi, jer mu čežnje nailaze na otpor, kad ostaju neispunjene. Uzrujava se. Duševnost se zamršuje, komplicira. U duši nikad nema potpunog smirenja. Što je čovjek školovaniji, to ovi ispadi instinkta više nagrđuju njegov lik.

Valja se svladati, potiskivati te porive. Tu se vidi također važnost sistematskog rada pomoću ispitivanja savjesti, napose t. zv. posebnog, gdje se uzme pod stalnu pasku najjača mana ili poriv.

A jer se ovi instinktivni porivi napose razviju kod stanovite komotnosti i udobnosti života, kad tijelo postane tromo i mekoputno, zato nije nikad bez svrhe stanovita strogost života. Ograničiti udobnosti stana i namještaja, prefinog odijela i rublja, sačuvati vojničku točnost i odmjerenost u djelima.

[1]) Regula s. Benedicti, sub finem.

Potrebno je živjeti prema nekom stalnom redu i u praznicima.

Crkveni propisi

Nemojmo se nikad izjavljivati proti strogosti crkvene discipline. Povijest Crkve pokazuje potrebu, da se i na tim propisima veoma insistira. Treba razumjeti, da zakoni koji su tu radi napretka zajednice koji puta ne odgovaraju individualnoj građi pojedinca. Ali pojedinac ih se mora držati. Zakonodavac ih mora urgirati. Inače strada cilj zajednice. Tako je i s crkvenim propisima koji uređuju disciplinu klera. Tebi gdjekoji propis momentano izgleda bez svrhe. Ali, gledaj sebe ne kao čistog individua, nego kao dio zajednice, pak šuti, pokori se, dapače i revnuj za crkvenu disciplinu. Ne zalazi u neobična mjesta, lokale ili društva. Ne oblači se protupropisno. Nedaj se nadvladati od čežnje za odijelima, koja se po boji udaljuju previše od crne. Ili da — možda daleko od biskupova oka — navučeš na se građansko odijelo, kravatu i slično. I ako tim napastima možda samo jedamput popustiš, nema u Evropi kraja, gdje te ne bi mogao tko poznati vidjeti već taj prvi puta. A tada će biti bačen na tebe žig laksiste i bonvivana i to će te možda pratiti cijeli život. Uostalom takove ekstravagantnosti i kad bi bile lično neopasne, jesu na sablazan drugima. Ljudi naime znadu, kakove su redovne dispozicije slabe ljudske naravi u okolnostima, kad se osjeti da je izvan ograda redovne stege i nadzora. Posebna je milost Božja, kad Bog tako udesi okolnosti, da bude svećenik zapažen već kod prvih propuštanja, a da ne dospije neopažen sve dotle, da prestane biti koristan Crkvi i da upropasti svoju dušu.

Bog je ljubomoran na one, koji su njemu posvećeni. Oni moraju u stanovitoj mjeri i osjećati,

da su izlučeni iz profane sredine, okolnosti i kretanja.

Svećenik ne smije govoriti ni proti rimskoj kuriji. Nije to baš tako, kako se mi bojimo, da će oni monsinjori na kongregacijama nešto riješiti na štetu objektivnosti! Lijepo je rekao jedan naš biskup: „Papa i biskupi vode Crkvu, a ne drugi." Ako je biskup muž Božji, on će sve isposlovati što je pravo i objektivno. A napokon, tko malo zaviri u arhive rimskih kongregacija, vidi, kako mnogo sjednica više kardinala i konsultora raznih redova i narodnosti pretresa i običnu stvar prije, nego dadu riješenje. Budimo mirni, oslonimo se u svemu na sv. Crkvu: na dijecezanskog biskupa, a on na sv. Oca. Nikad ne kažimo išto pa ni pred dijecezanskim svećenicima što bi bilo povod nepouzdanju i sumnji, nego sumnje raspršujmo, a probuđujmo svuda odanost i ljubav spram sv. Stolice. To je onaj tzv. crkveni duh, koji se toliko naglašuje. I s pravom. Jer ako se to uzdrma, pokoleban je auktoritet, apostolicitet i katolicitet, a to su temelji Crkve Kristove.

Žar revnosti

Nemojmo upadati u pogrješku tolikih mladih svećenika i gledati samo sebe kao individuum i promicati udobnost tog individua, a da ciljevi svećenstva i Crkve budu tek nešto iza toga, sekundarno i u koliko se baš mora.

Sigurno će se zapustiti i duhom klonuti svećenik, kad smetne s uma svrhu i cilj svećenstva. Čim on počne sebe smatrati privatnikom, ne će više shvaćati, zašto je sv. redom i crkvenim propisima vezan na tolike žrtve. Napose što se tiče celibata: on se ruši, nestaje ga, čim netko prestaje oči upirati u cilj i svrhu svećenstva.

Svećenik ne smije poznavati granice svoga revnovanja za ostvarenje ciljeva Crkve i svećeničkog poslanja. Pred tim revnovanjem moraju padati lične komotnosti, lagodnost, bonvivanstvo. „Zelus domus tuae comedit me!" (Ps. 68, 10). Gdjetko još misli, da je takva zeloznost nešto iznimno, neprirodno. Ne! Komotni svećenici su nešto neobično, abnormalno, plaćenički. Što sve ne poduzimlju i ne žrtvuju komunisti, baptisti i drugi za svoju ideju, a mi!? — Samo toliko da ne budemo na sablazan!

To je malo, to je minimum. Bog, Crkva i narod traže od nas daleko više. Ja živo vjerujem, da su započela vremena, kad će duh gorljivih svećenika sasvim istisnuti duh nemarnih. Još mi možemo doživjeti, da će se pokazati kao rijetki uzorci mlaki i nehajni svećenici, kao što su u jozefinističko doba bili rijetke iznimke zelozni svećenici po Srcu Isusovu. Ardeo nam credo! Ili lažem, kad velim — credo, ili pak zaista i gorim za svog Isusa i za njegovo djelo na zemlji; poput sv. Ignacija, koji sebe predočuje kao vojnika, što se sasvim predaje svome kralju Isusu, da s njime vojuje svete bojeve.

Svećeniče! Ako ne osjećaš još te predanosti, požrtvovnosti, žara, nastoj steći takovo raspoloženje, jer nisi izuzet od obveze da budeš takav. Polagat ćeš strog račun svome vođi Isusu!

Budimo poletni, vedri, požrtvovni. Prihvaćajmo se svega što promiče slavu Božju: pera, propovijedanja, ispovjedi. Napose, živimo uzornim životom. Neka ljudi osjete, kako struji milost Božja iz Srca Isusova u naša, a iz nas u njih. To se ćuti iz vladanja, iz riječi, pa i iz samih pismenih sastavaka.

Uvjeti ustrajnosti

Neka nam bezdani presv. Srca Isusova ne ostanu nepoznati teren. U Srcu Isusovu imade predjela, koji su rezervirani baš samo za njegove svećenike. Držeći se Njega moći ćemo se čuvati čisti i neokaljani. Napose štujmo Majku Njegovu Bl. Djevicu Mariju. Tko imade dobru majku ili plemenitu zaručnicu koju doista voli, taj će se radi nje moći čuvati

neokaljan i mislima i srcem i riječima. Marija je svećeniku nježna majka.

Ispovijedajmo se redovito. To je najbolje sredstvo za uzgoj karakternosti i iskrenosti, jer to je uspoređivanje prakse s načelima. Kad i od slabosti i posrnemo, nemojmo odstupiti od načela, da ih kušamo drukčije formirati, laksnije tumačiti, ne: načela mi imadu biti svetinja, a ja sam nevaljan.

Nađimo stalnog ispovjednika i prijatelja duše, kojemu ćemo se u svim svojim brigama moći povjeriti. Da ne moramo povjeravati svoju duševnost lajicima. Ne sklapajmo nikakva prijateljstva ni sa svjetovnim ni s redovničkim ženskim osobama, pa ni pod izlikom poticanja na revnost i snošenja žrtve. Te se veze mogu brzo razviti u sjetilnost, a budu i na sablazan drugima. Ponavljam: nađimo svećeničku dušu, koja će nas razumjeti i majčinski uvijek primati. Ništa drugo ne treba mladom svećeniku. Ako to ima, mnogo ima.

Vodimo euharistijski život. U svetoj Misi ljubimo Isusa! Budimo svećenici — adoratori. Bojim se za ustrajnu svetost svećenika, kojima je adoracija nepoznata stvar, a tvrdim da će biti kreposni i revni, koji se jednom tjedno suoče s Isusom Svetootajstvenim i ostanu pred Njim čitav sat.

Neka nas nikad ne baca u malodušnost to, što ćutimo drugog čovjeka ili bolje reći — životinju u sebi.

Neka pas laje, samo ga ne odvezuj i idi revno zacrtanim nadnaravnim putem. Učinit ćeš velike stvari za Boga i Crkvu unatoč svoje krhkosti.

Čovjek se mora upravo diviti, kad vidi, da usprkos naših slabosti organizacija Svete Crkve postizava velike uspjehe. Neka nam to bude poticaj na što veći zanos. Nikada, pa ni sami sebi ne priznajmo, da mi spadamo među prosječno svećenstvo, koje se ne može više uzdići. Ne, mi možemo i moramo!

Zaključak

To su eto, dragi čitatelju još neke misli i poticaji. Budemo li se po tom ravnali prikratit ćemo sebi mnoge neugodnosti i žalosti, a naša će duša biti puna Božjeg mira.

Tada se nećemo neukusno nikuda gurati ni nuđati, — bit ćemo zadovoljni s tim, što smo svećenici. Zlato imade svuda vrijednost i svuda sjaji. A blato ostaje uvijek blato.

Ne ćemo se nikad žalostiti radi navodnog zapostavljanja, jer ćemo znati dati zamaha svojim idealima na svakom položaju.

Budemo li doista pravi Božji svećenici, ne će nas skršiti ni klevete, ni kriva tumačenja naših djela i riječi. U euharistijskom Isusu naći ćemo u svakoj prigodi svoje smirenje i ravnodušnost.

Budimo do smrti ne svoji, nego pripadajmo potpuno Bogu i neumrlim dušama!

Molimo da se ispravi:

Na str. 20., 2. odlomak, 2. i 3. redak treba da bude mjesto »uživanje« riječ: uživljavanje. - Na str. 21., 2. redak odozgo treba brisati riječ »ne«. - Na str. 24. redak 3. ne »zbacili« nego: zabacili. - Na str. 37. iza prvog redka odozgor treba umetnuti ove riječi: »drže, da ih Bog mora nekako trpiti. Međutim, i grijeh od slabosti, sebičnosti i strasti« - U prvoj bilješci na istoj strani treba biti 69 a ne 89. str. - Na str. 39. prvi redak odozgo treba biti »jasniji« a ne jasni. - Na istoj strani 17. redak odozgo ne »tjelesno« nego: tijesno. - Na str. 40. redak 9. ne »nibol est« nego: ni bolest. - Na str. 42. redak 7. odozdo ne »svako« nego: i ako. - Na str. 48. al. 2. redak 2.: ne »na dan rođenja« nego: na dan ređenja. — Ostale možebitne nebitne sitne pogreške ispravit će čitalac sam.

Sadržaj

Nakladna zadruga »Dobra Štampa«

izdala je ove knjige:

Požeška Kolegija, spomenica o stogodišnjici 1835.—1935.	Kuna	60˙—
Jelisava Ana grof. Janković, **Posljednja**	„	10˙—
Petar Grgec, **Sveta Hrvatska**	„	30˙—
Dr Dragutin Nežić, **Slava i plodovi svetoga Križa**	„	10˙—
s. Blažena Musil, **Sveta Bernardica Subiru**	„	20˙—
Dr Josip Andrić, **Najljepši među otocima**	„	40˙—
Dr Josip Andrić, **Ustav Slovačke Republike**	„	8˙—
o. Petar Vlašić, **U gradovima Apokalipse**	„	20˙—
Gentile, **Josip Benedikt Kotolengo**	„	25˙—
o. Ignacije Radić, **Biskup Mahnić**	„	50˙—
Drag. Gjurić, **Životnim putem Hrvatske**	„	20˙—
Dr Đuro Kuntarić, **Zadrugarstvo**	„	50˙—
Aloysius Schlör, **Speculum conscientiae in usum sacerdotum,** na lat. jeziku	„	5˙—
Na betlehemskim poljanama, igrokaz	„	5˙—
Pastiri i kraljevi, božićni igrokaz	„	5˙—
Naputak malom ministrantu (u tisku novo izdanje)	„	2˙—
o. Jozo Tinodi, **Sveta Misa**	„	1˙50
Potuček, **Žive lutke i igračke**	„	5˙—
G. Desbuquois, **U tajni nade...**	„	50˙—
Dr Dragutin Nežić, **Duc in altum!**	„	

Knjige su štampane na krasnom papiru i skoro sve bogato ukrašene slikama, a naručuju se kod **Dobre Štampe, zadruge s o. j. Požega.** Novac se može slati pomoću čekovne uplatnice Poštanske Štedionice Nezavisne Države Hrvatske broj 39583.

Kod većih narudžbi knjižarski popust. Ako se novac unaprijed pošalje, poštarina ne tereti naručioca.